

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA

**Výcvik služebních psů Policie České republiky určených k vyhledávání zbraní a
střeliva a jejich uplatnění při ochraně obyvatelstva**

Diplomová práce

Autor: Bc. Štěpán Wawreyn

Vedoucí práce: Mgr. Bc. Miroslav Hromada

V Českých Budějovicích dne 20. května 2010

ABSTRAKT

Training of dogs of the Police of the Czech Republic, intended for guns and ammunition search, and their utilization for protection of citizens

This thesis describes the basic breeds of work dogs presently used by the Police of the Czech Republic, divides the dogs by their character and psychologic features, and processes the current literature and regulations relating to work dogs training. The thesis summarizes the data collected from 8 Regional Directorates of the Police of the Czech Republic regarding the number of cases when the work dogs were utilized in practice in 2007, 2008 and up to the 3rd quarter of 2009. All the stated information has been processed in the thesis with the aim to elaborate a methodology of training of work dogs intended for guns and ammunition search, and to set the standards for assessment of suitability of individual dogs for training for guns and ammunition search, and for their subsequent utilization in practice.

The obtained data were used in the thesis for elaboration of the methodology of work dogs training for guns and ammunition search. While elaborating the methodology it was ascertained that despite the existing universal training methodology each dog requires an individual approach with due regard to its physical and mental characteristics. The thesis also includes setting the standards for assessment of suitability of individual dogs for training for guns and ammunition search, and for their subsequent utilization in practice.

This thesis may be used in practice as a methodology of work dogs training for guns and ammunition search in training centres of the Police of the Czech Republic and in individual Special Cynology Groups of the Police of the Czech Republic, and subsequent utilization of trained dogs in practice for protection of citizens.

Prohlášení:

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 20. května 2010

.....
Bc. Štěpán Wawreyn

Poděkování:

Touto cestou bych velice rád poděkoval panu Mgr. Bc. Miroslavu Hromadovi za odborné vedení, vstřícnost, praktickou pomoc, cenné připomínky a rady při zpracování diplomové práce.

Bc. Štěpán Wawreyn

OBSAH:	strana
ÚVOD.....	8
1 SOUČASNÝ STAV DANÉ PROBLEMATIKY.....	9
1.1 Kynologie u Policie ČR.....	9
1.1.1 Chovné stanice Policie ČR.....	9
1.1.2 Vzdělání psovodů a příprava psů pro výkon služby.....	10
1.2 Základy anatomie psa.....	12
1.2.1 Pohybové orgány.....	12
1.2.2 Zažívací orgány.....	14
1.2.3 Dýchací orgány.....	16
1.2.4 Orgány krevního oběhu.....	16
1.2.5 Močové orgány.....	17
1.2.6 Pohlavní orgány.....	18
1.2.7 Nervová soustava.....	19
1.2.8 Smyslová soustava.....	20
1.2.9 Žlázy vnitřní sekrece.....	21
1.3 Plemena služebních psů.....	22
1.3.1 Německý ovčák.....	22
1.3.2 Belgický ovčák.....	23
1.3.3 Rotvajler.....	24
1.3.4 Dobrman.....	25
1.3.5 Labradorský retrívr.....	26
1.4 Výcvik služebních psů.....	26
1.4.1 Podněty.....	26
1.4.2 Anatomický základ reflexu.....	27
1.4.3 Nepodmíněné reflexy.....	28
1.4.4 Podmíněné reflexy.....	29
1.4.5 Útlumy a jejich vliv na výcvik psů.....	30
1.4.5.1 Vnější útlum.....	31
1.4.5.2 Ochranný útlum.....	32
1.4.5.3 Spánkový útlum.....	32
1.4.5.4 Uhasínající útlum.....	32
1.4.5.5 Diferenciační útlum.....	33
1.4.5.6 Opozdívající útlum.....	34
1.5 Typy psa z hlediska vyšší nervové činnosti.....	34
1.6 Metody výcviku služebních psů.....	35
1.6.1 Mechanická metoda.....	35
1.6.2 Chut'ově dráždivá metoda.....	36

1.6.3	Kontrastní metoda.....	36
1.6.4	Napodobovací metoda.....	37
1.6.5	Intenzivní metoda.....	37
1.7	Právní předpisy upravující služební kynologii.....	37
1.7.1	Zákon o Policii České republiky.....	38
1.7.2	Zákon na ochranu zvířat proti týrání.....	38
1.7.3	Závazný pokyn policejního prezidenta č. 80 ze dne 17. června 2009.....	40
1.7.3.1	Výklad pojmů.....	40
1.7.3.2	Úkoly služební kynologie.....	41
1.7.3.3	Organizace a řízení služební kynologie.....	41
1.7.3.4	Výkon služby s použitím služebního psa.....	42
1.7.3.5	Hromadné použití služebních psů.....	43
1.7.3.6	Rozdělení služebních psů podle jejich upotřebitelnosti.....	43
1.7.3.7	Řízení odboru kynologie.....	44
1.7.3.8	Chov služebních psů.....	45
1.7.3.9	Výcvik služebních psů.....	45
1.7.3.10	Přeprava služebních psů.....	46
1.7.3.11	Vlivy snižující možnosti použití služebních psů.....	46
1.7.3.12	Veterinární péče o služební psy.....	47
1.7.3.13	Ustájení, ošetřování a výživa služebních psů.....	47
1.7.3.14	Obměna, doplňování a vyřazování služebních psů.....	49
1.7.3.15	Kynologická evidence služebních psů.....	49
2	CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY.....	51
3	METODIKA.....	52
4	VÝSLEDKY.....	54
4.1	Výsledky dotazníkového průzkumu.....	54
4.2	Zpracování výsledků dotazníkového průzkumu.....	56
4.3	Metodika výcviku služebních psů na vyhledávání zbraní a střeliva	57
4.3.1	Nejčastější chyby při výcviku.....	58
4.3.2	Základní vlastnosti psovoda.....	59
4.4	Výcvik psa.....	60
4.4.1	Poslušnost.....	60
4.4.1.1	Volný pohyb psa.....	60
4.4.1.2	Přerušování nežádoucí činnosti.....	61
4.4.1.3	Přivolání psa.....	61
4.4.1.4	Sedni.....	61
4.4.1.5	Lehni.....	62
4.4.1.6	Vstaň.....	63
4.4.1.7	K noze.....	64

4.4.1.8	Obraty za pochodu a chůze u nohy.....	65
4.4.1.9	Obraty na místě.....	67
4.4.1.10	Sedni, lehni a vstaň u nohy.....	68
4.4.1.11	Sedni, lehni a vstaň před psovodem.....	68
4.4.1.12	Odložení psa za pochodu.....	69
4.4.1.13	Štěkání na povel.....	70
4.4.1.14	Vysílání psa vpřed.....	70
4.4.1.15	Dlouhodobé odložení.....	71
4.4.1.16	Aport – přinášení předmětů.....	73
4.4.1.17	Prolézání můstků a propustí.....	75
4.4.1.18	Skok přes tři různé překážky.....	76
4.4.1.19	Skok přes příkop.....	77
4.4.1.20	Přivykání psa na střelbu a jiné rušivé podněty.....	77
4.4.1.21	Reakce na zvěř.....	78
4.4.2	Pachové práce.....	80
4.4.2.1	Vliv prostředí na pach.....	80
4.4.2.2	Výcvik pachových prací.....	81
4.5	Výběr psů.....	84
4.5.1	Využití psů z chovných stanic.....	84
4.5.2	Výkup psů z civilu.....	85
4.5.3	Darování psů.....	86
4.5.4	Jiné získání psů.....	86
4.5.5	Zkouška povahy mladého psa.....	86
4.5.6	Výběr plemene.....	92
4.5.7	Standarty výběru psů.....	95
5	DISKUZE.....	97
6	ZÁVĚR.....	100
7	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	101
8	KLÍČOVÁ SLOVA.....	103
9	PŘÍLOHY.....	104

ÚVOD

Diplomovou práci na téma výcvik služebních psů Policie České republiky určených k vyhledávání zbraní a střeliva a jejich uplatnění při ochraně obyvatelstva jsem si zvolil, protože služební pes je nenahraditelným pomocníkem policisty při výkonu služby. Služební psi jsou využíváni při různých situacích v nejenom běžném výkonu služby jako například při zadržení nebezpečného pachatele, při sledování pachových stop člověka, při vyhledávání osob v terénu a v objektech, při zajišťování veřejného pořádku, ale i při speciálních činnostech, ke kterým patří vyhledávání výbušnin a nástražných výbušných systémů, vyhledávání akceleračních hoření, vyhledávání omamných a psychotropních látek, při metodě pachové identifikace a při vyhledávání zbraní a střeliva.

Ve své práci jsem se zaměřil na výcvik a využití služebních psů určených k vyhledávání zbraní a střeliva z toho důvodu, že v povědomí veřejnosti stojí činnost na uvedeném úseku poněkud v pozadí oproti například vyhledávání nástražných výbušných systémů nebo omamných a psychotropních látek. Při ochraně obyvatelstva je v současnosti, ale i do budoucna, třeba proti nelegálnímu obchodu se zbraněmi a střelivem a jejich zneužívání bojovat a při tomto boji sehrávají služební psi svou nezastupitelnou roli.

V této práci jsou popsána základní plemena služebních psů využívaných v současnosti Policií České republiky, rozdělení psů podle jejich povahových a fyziologických rysů a je zde zpracována současná literatura a předpisy, které řeší otázku výcviku služebních psů. V práci jsou také shromážděna data z 8 krajských ředitelství Policie České republiky o počtech služebních psů určených k vyhledávání zbraní a střeliva, jejich rozdělení podle plemen a o počtu nasazení služebních psů v praxi v letech 2007, 2008 a do III. pololetí roku 2009. Všechny uvedené informace jsou v práci dále zpracovány s cílem zpracovat metodiku výcviku služebních psů určených pro vyhledávání zbraní a střeliva a stanovit standarty k posuzování vhodnosti konkrétních jedinců k výcviku na vyhledávání zbraní a střeliva a jejich následnému využití v praxi.

1. SOUČASNÝ STAV DANÉ PROBLEMATIKY

1.1 Kynologie u Policie ČR

Policejní služební kynologie na území České republiky má velmi bohatou tradici. Začátky využívání psovodů se služebními psy ve službě spadají až do období Rakousko-uherské monarchie, například u četnických stanic, Finanční stráž, Ozbrojené stráž železnic. V období dvacátých let minulého století byl organizován první kurz psovodů Policie ČSR v Nových Hradech a v následujících letech byla založena Policejní škola psovodů v obci Pyšely. V roce 1952 byla tato škola přemístěna do Býchor v okrese Kolín. Do této doby bylo doplňování služebních psů u jednotlivých složek Policie ČSR prováděno nákupem od civilních chovatelů. Vzhledem k tomu, že civilní chovatelé se orientovali převážně na odchov psů, který byl zejména zaměřen na kvalitu exteriéru psů, přistoupila policie k vlastnímu odchovu, zaměřenému zejména na povahové vlastnosti psů potřebné pro výkon služby⁽¹⁶⁾.

1.1.1 Chovné stanice Policie ČR

Police České republiky vlastní v současné době dvě chovné stanice psů. Tyto se nacházejí v Prackovicích nad Labem a v Domažlicích. V minulosti k nim patřila i chovná stanice v Libějovicích.

Psi odchovaní u Policie nejprve nesli jméno chovné stanice SNB a z Pohraniční stráž. Následně se název chovné stanice směnil na název od Policie a posléze od Policie České republiky. Všichni psi, kteří se dnes narodí u Policie, mají název chovné stanice od Policie České republiky⁽¹⁶⁾.

Chovná stanice Prackovice nad Labem vznikla v roce 1953. Nachází se v chráněné krajinné oblasti České středohoří na levém břehu řeky Labe v Ústeckém kraji. V době vzniku byl započat chov na jedné služební a jedné soukromé feně. Za dobu své existence prošla chovná stanice řadou změn. Prakticky až do zrušení Pohraniční stráž a do rozpadu federace bylo toto zařízení jediným producentem psů pro potřeby Policie (dříve SNB). Výjimkou byla asi tříletá existence chovné stanice na Slovensku (v Bratislavě) na konci 80 let minulého století. V chovné stanici se od jejího založení až dosud převážně chovalo plemeno německého ovčáka.

V poslední době zde byly odchovány vrhy plemene belgický ovčák – malinois. V minulosti se zde vystřídala tato plemena - doberman, bígl, bladhaund, labradorský retrievr a krátkou dobu zde v chovu působily i 2 vlčice. Maximální kapacity bylo v chovné stanici dosaženo v 90. letech minulého století - odchov přes 200 štěňat. Zvláštností této chovné stanice je výběhové ustájení zvířat což již nebývá v dnešní době běžné. Výběhy se nacházejí v prosluněné stráni. Najdeme zde porodnici, odchovnu a veterinární ošetřovnu. V současné době je zde dvanáct chovných fen. V průměru je v chovné stanici ročně odchováno okolo 80 štěňat. Z těchto štěňat jsou vybírány přísnou selekcí další vhodné feny k chovu ⁽¹⁶⁾.

Chovná stanice Domažlice. Nejstarší dějiny města Domažlic jsou spjaty s celní osadou, která existovala již v 10. století. Zdejší krajinou procházely zemské stezky, podél nichž byly zakládány chodské vesnice. Jejich obyvatelé chodové konali hraniční pochůzky a dbali na bezpečnost těchto stezek. Po nich převzala ochranu státních hranic Pohraniční stráž (PS), která ji vykonávala až do roku 1990, která také vybudovala chovnou stanici v obci Hostouň na okrese Domažlice. V roce 1962 byla tato chovná stanice přemístěna do Domažlic na pohraniční brigádu PS. Do roku 1972 byla tato chovná stanice budována pouze ze dřeva a pletiva. Teprve v tomto roce byla vystavěna chovná stanice nová z ocelové konstrukce a hliníku. Prošla několika přestavbami až do dnešní podoby. V současné době je zde osmnáct chovných fen. V průměru je v chovné stanici ročně odchováno okolo 100 štěňat. Z těchto štěňat jsou vybírány přísnou selekcí další vhodné feny k chovu ⁽¹⁶⁾.

1.1.2 Vzdělávání psůvodů a příprava psů pro výkon služby

Vzdělávání psůvodů Policie České republiky a příprava služebních psů probíhají ve výcvikových střediscích Policie České republiky. Pro výkon služby a použití služebních psů nepostačuje pouze odchov psů, ale i jejich následná příprava společně se psůvody k plnění důležitých úkolů. Výcviková střediska jsou rozdělena na střediska s všestranným výcvikem a speciálním výcvikem. Všestranný výcvik se skládá z disciplín pachových prací, poslušnosti a obranných prací. Při speciálním výcviku je kladen důraz na speciální pachové práce, kdy je pes cvičen k vyhledání a detekci určitých látek – metoda pachové identifikace, vyhledání drog a omamných a psychotropních látek,

vyhledání výbušnin a nástražných výbušných systémů, vyhledání zbraní, vyhledání lidských ostatků, detekci akceleračních, vyhledání osob v dopravních prostředcích. Délka výcvikových kurzů se liší v závislosti na typech kurzů, kdy psůvodi s přidělenými služebními psy procházejí výcvikem v délce 14 dnů až 20 týdnů.

Výcvikové středisko služebních psů Býchory je nejstarším výcvikovým policejním střediskem. Od roku 1929 byl psůvod se služebním psem zahrnut do systemizovaného stavu četnických pátracích stanic. Jednalo se o opatření navazující na přičlenění Ústavu pro výcvik a chov služebních psů četnictva v Pyšelicích k Ústřednímu četnickému pátracímu oddělení v Praze. V roce 1952 bylo zřízeno nové výcvikové středisko Veřejné bezpečnosti pro výcvik služebních psů v Býchorách, okres Kolín. Tím bývalé výcvikové středisko v Pyšelicích zaniklo. V roce 1958, po 6 letech dobudování výcvikového střediska v Býchorách, byl vedle vstupu do objektu postaven obnovený kámen, který připomíná věrnou službu psa člověku. Dokumentuje to i nápis na tomto kameni: „Na paměť věrných služeb psa ARCA, zastřeleného při poskytování pomoci svému vůdci v Kolerově 2. VIII. 1931“. Tento památník lidského vděku za věrnost zvířete postavily Sportovní klub pro policejní a ušlechtilé psy v Praze a Spolek k ochraně zvířat v Československé republice. Psi se zde připravují především k všestrannému využití, tedy pro hlídkovou a výjezdovou službu. Psům je po absolvování kurzu a splnění podmínek přezkoušení zadána kategorie hlídkového či pátracího psa ⁽¹⁶⁾.

Výcvikové středisko Dobrotice bylo v letech 1993-1994 přebudováno z bývalé školní pohraniční roty. Je dislokováno ve Zlínském kraji cca 5 km od města Holešova ve směru na Bystřici pod Hostýnem. První kurzy psůvodů se služebními psy zde byly zahájeny v září 1994. Středisko má celostátní působnost s kapacitou 80 kotců pro služební psy a jeho činnost je zaměřena zejména na odbornou přípravu psůvodů a výcvik služebních psů Policie České republiky. Na základě meziresortních dohod je zde dále prováděna odborná příprava psůvodů se služebními psy obecních (městských) policií a vězeňské služby. Psi se zde připravují především k všestrannému využití, tedy pro hlídkovou a výjezdovou službu. Psům je po absolvování kurzu a splnění podmínek přezkoušení zadána kategorie hlídkového či pátracího psa. Dále se zde ze speciálních činností připravují psi k vyhledání osob v dopravních prostředcích. Tito specialisté jsou zařazeni především u služby cizinecké policie ⁽¹⁶⁾.

Výcvikové středisko Plzeň - Bílá Hora vzniklo koncem šedesátých let jako výcvikové středisko služebních psů ozbrojené ochrany železnic, později železniční policie. Nachází se v rekreační oblasti boleveckých rybníků, na břehu řeky Berounky na předměstí města Plzně. Během několika let středisko prošlo řadou úprav a stavebních zásahů až do současné podoby. Budova střediska je jednopatrová s kapacitou 18 lůžek pro frekventanty a všemi sociálními, kulturními a kancelářskými prostory. Je zde vybudována cvičná kóje pro výcvik psů na metodu pachové identifikace. Dále zde najdeme sklad pachových konzerv, sterilizátor a vše potřebné k výcviku těchto specialistů. V současné době zde probíhá výchova a výcvik mladých psů pro doplnění potřeb jednotlivých útvarů Policie ČR⁽¹⁶⁾.

Výcvikové středisko služebních psů Plzeň – Balková je dislokačně zařazeno pod výcvikové středisko Plzeň – Bílá Hora. Středisko se nachází na hranici Plzeňského kraje směrem na Karlovy Vary. Jedná se o areál bývalé policejní školy a následně záchranného zařízení pro cizince. Středisko zahájilo svoji činnost v roce 2007 a je to nejmladší výcvikové středisko. V tomto výcvikovém středisku probíhá výcvik psů specialistů. V areálu jsou vybudovány výcvikové trenažéry a prostory, které napodobují prostory praktického využití. Současně jsou využívány i okolní objekty. V areálu jsou vybudovány nové moderní kotce, které splňují přísné hygienické i veterinární normy⁽¹⁶⁾.

1.2 Základy anatomie a fyziologie psa

1.2.1 Pohybové orgány^(7,15)

Pohybový aparát psa se skládá z kostry a svalstva. Kostí kostry spojené mezi sebou svaly představují páky, které se uvádějí do pohybu funkcí svalů. Kostra psa se skládá z 229 až 232 kostí spojených v jeden celek. Kostní tkáň je obalena na povrchu blanou, která se nazývá okostice. Podle tvaru rozlišujeme kosti dlouhé, krátké a ploché. Dlouhé kosti tvoří hrudní a pánevní končetiny. Krátké kosti jsou kosti zápěstí a páteře. Ploché kosti tvoří hrudní koš a lebku.

Kosti jsou navzájem spojeny pohyblivě i nepohyblivě. Pohyblivé spojení kostí nazýváme kloubem. Kloub je spojení dvou nebo více kostí kloubními vazy. Povrch kostí v kloubu je pokryt chrupavkou a má tvar zabezpečující pevné přilnutí kostí k sobě. Na

kloubu rozlišujeme pouzdro kloubní, plochy kloubní a postranní vazy. Uvnitř kloubu je kloubní maz, který chrání kosti před opotřebením. Nevyvinutí kloubních ploch (dysplazie) způsobuje především u kyčelních kloubů vážné narušení pohybového aparátu psa. Pevné spojení kostí hlavy a pánve vytvářejí švy na styku kostí.

Kostru tvoří lebka, páteř, hrudní koš, pánev, hrudní a pánevní končetiny.

Lebka se skládá z 26 kostí, tvoří pevnou lebeční schránku, v níž je uložen mozek.

Základem páteře jsou obratle jednotného typu, lišící se vnějším tvarem. Celou páteř probíhá kanál, ve kterém je umístěna mícha. Krční část páteře tvoří 7 obratlů, hrudní část tvoří 13 obratlů, bederní část tvoří 7 obratlů, křížovou část tvoří 3 srostlé obratle a ocasní část páteře je tvořena z 18 až 22 obratlů.

Hrudní koš psa se skládá z 13 párů žeber. 9 párů takzvaných pravých žeber se na spodku hrudníku spojuje s hrudní kostí, 4 zbylé páry žeber nejsou spojené s hrudní kostí a jsou to takzvaná žebra nepravá. Hrudní koš je tedy tvořen žebry, hrudními obratli a ze spodku hrudní kostí. V hrudníku jsou uloženy důležité orgány a to srdce a plíce, jejichž velikost je úměrná objemu hrudníku. Proto je u psa požadován prostorný hrudník.

Kosti pánevních a hrudních končetin patří k dlouhým kostem, jejichž dutina je vyplněna kostní dřevinou. Hrudní končetiny jsou tvořeny z lopatky, ramenní kosti, kosti předloktí (kost loketní a vřetenní), 7 kostí zápěstí, 6 kostí nadprstních. Hrudní končetina je zakončena 5 prstními kůstky, z nichž se každá skládá z 3 prstních článků, pouze první prst má jenom dva články. Pánevní končetiny se skládají z kostí pánve (2 kostí stydkých, 2 kostí kyčelních a 2 kostí sedacích, které jsou navzájem pevně spojeny), kostí stehenních, kolenní česky, kostí bérceových (holenní a lýtková), 7 kostí hleznových, 4 kostí nártních a 4 prstů po třech kůstkách.

Svaly jsou aktivní pohybové orgány, které přivádějí kostru do pohybu. Svaly se skládají ze svazků svalových vláken obalených vazivovou blánou. Tvar a velikost svalů jsou různé a závisí na jejich funkci a poloze. Svaly jsou spojeny s kostmi šlachami. Hlavní vlastností svalů je jejich schopnost smršťovat se. Pokud se zkracují, přibližují kosti k sobě, což je základem pohybu. Ke své činnosti potřebují svaly dostatek živin a kyslíku. Při namáhavé práci se potřeba živin a kyslíku zvětšuje a v organismu se hromadí jedovaté výměšky, tím se svaly unavují a snižuje se jejich způsobilost k práci.

Když pes stojí, jeho tělo spočívá na čtyřech končetinách, přičemž těžiště je poněkud posunuto dozadu od spojení lopatky s hrudníkem. Těžiště posunuté příliš dopředu ztěžuje pohyb psa, neúměrně namáhá končetiny a znemožňuje skoky do výšky a do dálky. Pro zachování rovnováhy je třeba stálého napětí. I když pes stojí, svalstvo se unavuje.

1.2.2 Zažívací orgány ^(7,15)

K orgánům zažívacím patří dutina ústní, hltan, jícen, žaludek, střeva, játra a slivka břišní. Úkolem zažívacího ústrojí je přizpůsobit potravu tak, aby ji buňky mohly vstřebat a využít.

Dutina ústní je ohraničena vpředu zuby, ze stran skráněmi, shora tvrdým patrem a vzadu měkkým patrem. V dutině ústní je jazyk, zuby a vývody slinných žláz. Jazyk je masitý, pohyblivý orgán, pomocí jehož pes pije a zachycuje řídké krmivo. Chrup dospělého psa se skládá ze 42 zubů. 20 zubů je v horní čelisti a 22 v dolní čelisti. Mléčný chrup štěněte je tvořen 28 zuby. Horní řezáky jsou mírně předsunuty před řadou řezáků dolních, takže při skousnutí za sebe zapadají tak, že přední plochy dolních řezáků se lehce dotýkají zadních ploch řezáků horních. Toto vzájemné zaklesnutí horních a dolních řezáků se nazývá skus. Pokud horní řada řezáků vytváří mírný oblouk a dolní řezáky se lehce dotýkají řezáků horních nebo je mezi nimi mezera do 1 mm, hovoří se o nůžkovém skusu, který se požaduje u většiny plemen psů. Pokud je linie oblouku dolních řezáků na stejné úrovni jako oblouk řezáků horních nebo u přílišného vychýlení dolních řezáků dopředu, takže kousací hrany obou řad řezáků dosedají na sebe, vzniká skus klešťový. Je-li oblouk dolních řezáků při sevřených čelistech před obloukem horních řezáků, jde bez ohledu na velikost mezery o předkus. Je to takový stav čelisti, kdy je horní čelist kratší než dolní čelist a díky tomu jsou horní řezáky postaveny za spodními řezáky. Je-li mezera mezi horními a dolními řezáky větší než 2 mm, jde o podkus. Vzniká při nesprávném postavení podélných os oblouků řezáků nebo při zkrácení dolní čelisti. Je to stav, kdy je spodní čelist kratší než horní čelist. Převislá část horní čelisti, která postrádá protiváhu spodní čelisti, v průběhu života zvířete postupně sklesává. Řezáky spodní čelisti zraňují tvrdé patro, řezáky horní čelisti zraňují kůži a sliznici spodní čelisti. U řezáků se nehodnotí pouze jejich vzájemné postavení co do podélné osy

horních a dolních řezáků, nýbrž i postavení jednotlivých řezáků v oblouku čelisti. Za fyziologických poměrů na sebe jednotlivé řezáky dosedají svými okraji a tvoří souvislý čelistní oblouk. Odchyly z této polohy řezáků se hodnotí jako nepravidelný skus. Pokud některý řezák vystupuje z této řady oblouku při zachování správné polohy k podélné ose, hovoří se o podélně nepravidelném skusu. Je-li zachován pravidelný oblouk, avšak některé řezáky jsou vychýleny z řady své podélné osy, vzniká příčně nepravidelný skus. Kombinací obou těchto odchylek postavení řezáků vzniká kombinovaně nepravidelný skus.

Hltan je v zadní části dutiny ústní. Začíná u měkkého patra a ústí v jícnu. Hltanem prochází potrava z dutiny ústní do jícnu.

Jícen představuje trubici, která začíná v dutině hltanu, prochází vnitřkem krku, dutinou hrudní a ústí do žaludku.

Žaludek leží v dutině břišní pod žebry. V žaludku jsou žlázy, které vylučují žaludeční šťávy, pomocí nichž dochází k trávení potravy. K vyprazdňování žaludku dochází v různou dobu. Maso zůstává v žaludku 10 až 12 hodin a rostlinná potrava opouští žaludek za 4 až 6 hodin.

Střeva jsou umístěna v břišní dutině a mají podobu klikaté trubice, která začíná u žaludku a končí konečníkem. Střeva se skládají z tenkého střeva a z tlustého střeva. Tenké střevo se skládá z dvanácterníku, lačnicku a tračnicku. Na vnitřní stěně střeva jsou žlázy produkující střevní šťávy, které se spolu s dalšími šťávami podílejí na trávení potravy. Kromě toho celá sliznice je pokryta cylindrickými vlasovými klky, uvnitř kterých jsou krevní a lymfatické cévy a nervová zakončení, které vstřebávají výživné látky. Tlusté střevo tvoří slepé, tlusté a přímé střevo. Stěny tlustého střeva nemají klky a vstřebávání potravy je zde nepatrné. Zde se pouze vstřebává voda, čímž se potrava zahušťuje ve výkalovou hmotu. Průchod potravy zažívacím ústrojím trvá asi 12 až 15 hodin.

Játra jsou umístěna v dutině břišní zprava pod žebry. Tvoří se zde žluč, která je vedena žlučovodem do střev, kde se zúčastňuje trávení, zejména trávení tuků. V játrech se zneškodňují jedovaté látky, které se dostaly do krve. Játra jsou také zásobárnou uhlovodanů, které se v případě potřeby uvolňují do organismu.

Slinivka břišní leží v dutině břišní v ohybu dvanácterníku. Je tvořena tkání, která vylučuje sekret, a zvláštní tkání, která vylučuje do krve hormon inzulin. Sekret slinivky břišní se vyměšuje do dvanácterníku a zúčastňuje se trávení potravy.

1.2.3 Dýchací orgány ^(7,15)

Dýchacími orgány pes přijímá pro život nezbytný kyslík a současně z těla odstraňuje kysličník uhličitý. K dýchacím orgánům patří nosní dutina, hrtan a průdušnice s plícemi.

Nosní dutina je tvořena kostmi lebky. Kostní přepážkou je rozdělena na dvě poloviny, na pravou a levou. Základ vstupních otvorů nozder je utvořen z chrupavek. Na povrchu je dutina nosní pokryta kůží. Vnitřní povrch dutiny nosní je pokryt sliznicí, ve které jsou uloženy žlázy a zakončení čichových nervů.

Hrtan leží na přední straně krku pod hltanem. Jeho vnitřní povrch je vystlán sliznicí bohatou na nervová zakončení. V hrtanu jsou uloženy hlasivky. Účelem hrtanu je především regulace vdechovaného vzduchu a ochrana plic před vniknutím cizích příměsí ze vzduchu. Při podráždění sliznice hrtanu dochází ke kašli a zároveň se hlenem se odstraňují i nežádoucí příměsí.

Průdušnice je trubice, která vede vzduch z hrtanu do plic. Sestává se z chrupavčitých prstenů a v hrudním koši se dělí na dvě větve.

Plíce zaujímají celou hrudní dutinu a jejich pravá a levá polovina jsou sestaveny tak, že každá průdušnice se dělí na průdušky a končí plicními sklípky. Stěny plicních sklípků jsou velmi tenké a pokryté hustou sítí krevních cév. Při dýchání se hrudník rozšiřuje, současně se rozšiřují plíce, které se naplňují vzduchem. Počet dechů u psa je 14 až 15 za minutu. Za horkého počasí a při tělesné námaze se počet dechů zvyšuje.

1.2.4 Orgány krevního oběhu ^(7,15)

Pomocí orgánů krevního oběhu se tělesné buňky nasycují živinami a kyslíkem a zbavují se jedovatých zplodin. K orgánům krevního oběhu patří srdce, krevní cévy, slezina, krev a lymfa.

Krev je tekutina, která se skládá z krevní plazmy, červených a bílých krvinek, krevních destiček a vody. Celkové množství krve u psa představuje 5 až 8% váhy jeho těla.

Srdce psa leží ve středu hrudníku, více k jeho levé straně. Dutina srdce je rozdělena podélnou přepážkou na pravou a levou polovinu a příčnou přepážkou na předsíně a komory. Z levé srdeční komory krev proudí tepnami do těla psa, jde o velký krevní oběh. Z pravé srdeční komory krev proudí do plic, odkud se po okysličení vrací do levé srdeční předsíně. Srdeční tep psa je 60 až 120 úderů za minutu.

Krevní cévy jsou trojího druhu: tepny, žíly a vlasečnice. Cévy, kterými proudí krev směrem od srdce, se nazývají tepny, cévy, kterými proudí krev směrem k srdci se nazývají žíly. Tepny po vystoupení ze srdce se stále více rozvětvují a zužují, až přejdou v jemné vlasečnice (kapiláry), které jsou místem, kde přecházejí tepny v žíly. Kapiláry zajišťují výměnu látek a plynů mezi krví a tkáněmi.

Slezina je krvetvorný orgán namodralé barvy, tvaru nepravidelného trojúhelníku. Slezina leží v břišní dutině nalevo pod žebry. Ve slezině se tvoří bílé krvinky a hromadí se v ní rozpadlé červené krvinky.

Lymfa (míza) je kalná bělavá tekutina, která zaplňuje všechny mezibuněčné prostory, omývá buňky a sbírá se do zvláštních mízních cév, kterými odtéká do krve. Mízní cévy procházejí mízními uzlinami, kde se míza zbavuje škodlivých příměsí.

1.2.5 Močové orgány ^(7,15)

K močovým orgánům patří ledviny, močovody, močový měchýř a močová roura.

Ledviny jsou párový orgán, který leží v břišní dutině po stranách páteře u prvních bederních obratlů. Denní množství vyloučené moče u psa je až 2 litry.

Močovody jsou trubice, kterými se vede moč z ledvin do močového měchýře. Začínají v ledvinách a končí ve stěně močového měchýře.

Močový měchýř je vazivově svalový vak hruškovitého tvaru. U psa je uložen pod přímým úsekem tlustého střeva, u feny pod pochvou v dutině pánevní. Mírně naplněný močový měchýř obsahuje 50 až 100 mililitrů moče.

Močová roura psa je zároveň i cestou, kterou se vylučuje sperma a ústí na konci pohlavního údu. U feny je velmi krátká a končí v dolní stěně předsíně poševní.

1.2.6 Pohlavní orgány ^(7,15)

Pohlavní orgány psa tvoří varlata, chámovody, pohlavní úd a předstojná žláza.

Varlata jsou párové pohlavní žlázy, které jsou uloženy v šourku mezi pánevními končetinami. Ve varlatech se tvoří sperma. Sperma psa obsahuje v jednom mililitru až 150 000 pohlavních buněk neboli spermií. Těsně k varleti přiléhá nadvarle, kterým probíhá kanálek, ve kterém se hromadí, zrají a uchovávají spermie.

Chámovody jsou párové trubičky, začínající u varlat a končící v močové trubici. Chámovody představují cestu pro sperma z varlat do močové trubice.

Předstojná žláza je u psů značně vyvinuta. Má pevný vráskovitý tvar a nažloutlou barvu. Leží na pánevních kostech v blízkosti krčku močového měchýře. Předstojná žláza vytváří sekret, který se vylučuje během pohlavního aktu vývodní cévkou do močové trubice a spolu se spermatem zvyšuje pohyblivost pohlavních buněk.

Pyj je orgánem kopulace, na kterém rozeznáváme kořen, tělo, žalud a předkožku. Tělo pyje je tvořeno topořivou tkání, která po nasáknutí krví se zvětšuje a ztuhne. Středem pyje probíhá močová trubice a v žaludu pyje je uložena kost pyjová.

Pohlavní ústrojí feny se skládá z vaječníků, vejcovodů, dělohy a pochvy.

Vaječnky jsou párový orgán, ležící v dutině břišní za ledvinami. Ve vaječnicích se vytvářejí a dozrávají vaječné buňky, které po dozrání přecházejí do vejcovodu.

Vejcovody jsou párové trubičky. Začínají u vaječníků a končí u dělohy. Ve vejcovodech dochází k oplození vajíček. Oplozená vajíčka se během 8 dnů dostávají do rohů děložních, kde dochází k jejich dalšímu vývoji.

Děloha je svalový orgán, který leží v dutině břišní. Na děloze rozeznáváme dva přímé dlouhé rohy, tělo dělohy a krček děložní. Po oplození vajíčka v době 58 až 65 dnů se vyvíjí v děloze plod. Dozrálý plod je za pomoci stěn dělohy a břišních svalů vytlačen z rodidel.

Pochva leží v pánevní dutině pod rozšířením tlustého střeva.

Mléčné žlázy. Činnost žláz je těsně spojena s činností pohlavních orgánů feny. Mléčné žlázy feny leží ve dvou řadách na dolní stěně hrudníku a břicha. Je jich 8 až 10. Mléčné žlázy se začínají zvětšovat až ve druhé polovině březosti. Teprve po porodu začnou vyměšovat mléko. Složení mléka je různé a závisí na druhu krmiva, látkové vý-

měně a stavu nervové soustavy. Ihned po porodu je vylučováno mlezivo, které má jiné složení než mléko.

1.2.7 Nervová soustava ^(7,15)

Nervová soustava uskutečňuje spojení organismu s vnějším prostředím, zajišťuje a reguluje vzájemné vztahy mezi orgány a soustavami a spojuje všechny funkce těla v jediný celek. Nervová soustava se dělí na ústřední, vegetativní a periferní.

Ústřední nervová soustava se skládá z mozku a míchy. Mozek se dělí na velký mozek, mozeček a prodlouženou míchu.

Velký mozek zaujímá přední, největší část lebeční schránky a skládá se ze dvou polokoulí spojených mezi sebou. Velký mozek je centrem vyšší nervové činnosti psa a je místem vzniku podmíněných reflexů. Kromě toho jsou v něm uložena centra zraku, sluchu, čichu a hmatu.

Mozeček leží v týlové části lebeční dutiny za velkým mozkem. Mozeček je centrem pohybu. Kromě toho mozeček řídí rovnováhu těla psa nervovým spojením s orgánem rovnováhy.

Prodloužená mícha leží v zadní části lebeční dutiny. V prodloužené míše leží centra dýchání, srdeční činnosti, řízení krevního oběhu a trávení. Kromě toho prodloužená mícha předává všechny podněty do centra a z centra odpovídající impulzy.

Mícha je část ústřední nervové soustavy, která leží v kanálu páteře. Podle uložení v páteři se dělí na část krční, bederní a křížovou. V míše se soustřeďují podněty z citlivých nervů pohybových. Kromě reflektorické činnosti má mícha též funkci předávat všechny podněty přicházející do centra a opačně. Tyto podněty procházejí nervovými vlákny, která leží v bílé hmotě míchy.

Vegetativní nervová soustava reguluje procesy ve vnitřních orgánech a udržuje stabilitu vnitřního prostředí organismu. Vegetativní nervová soustava se skládá ze dvou oddílů: centrálního, uloženého ve hřbetní a prodloužené míše a na různých místech mozku, a periferního, který tvoří nervové uzliny a nervová vlákna. Periferní oddíl vegetativní nervové soustavy se dělí na sympatickou a parasympatickou část. Sympatická nervová soustava povzbuzuje část vnitřních orgánů k vyšší činnosti a parasympatická nervová soustava naopak jejich činnost tlumí. U některých orgánů je tomu naopak.

Periferní nervová soustava je aparátem ústřední nervové soustavy, který spojuje ústřední nervovou soustavu s celým tělem psa. Nervy, kterými jdou podněty od přijímacích receptorů k míše, nazýváme citlivými, a nervy, kterými jdou podněty od míchy ke svalům, pohybovými. Z mozku vychází 12 párů mozkových nervů, jimiž je mozek spojen s periferní nervovou soustavou.

1.2.8 Smyslová soustava ^(7,15)

Pomocí smyslových orgánů přijímá ústřední nervová soustava podněty z okolního prostředí. Pes má pět smyslů. Zrak, čich, sluch, hmat a chuť.

Zrak, sluch a čich přijímají příslušné orgány na určitou vzdálenost od zdroje podnětu a nazývají se proto smyslovými orgány distančními.

Hmat a chuť přijímají podráždění pouze při přímém styku s podnětem, a proto se nazývají smyslovými orgány kontaktními.

Zrak. Orgánem zraku jsou oči. Oko psa se liší od oka lidského tím, že vidí předmět oběma očima slaběji než člověk, protože každé oko psa má oddělené zorné pole. Oko psa nemá na sítnici takzvanou žlutou skvrnu a lze tedy předpokládat, že citlivost jeho sítnice je slabší. Pes rozeznává velmi dobře pouze barvy šedé a rozdílné tvary. Citlivost zraku k pohybujícím se předmětům je u psa velice vyvinutá. Hranice viditelnosti nepohyblivých předmětů je za normálních podmínek 200 až 300 metrů. Pohybující se předměty zpozoruje pes na vzdálenost až 700 metrů. V noci vidí pes přibližně třikrát lépe než člověk. Větší schopnost vidět v šeru ukazuje na to, že pes je zvíře s největší aktivitou v době šerosvitu až tmy.

Sluchový orgán tvoří zevní, střední a vnější ucho. Vnější ucho se skládá z boltece ušního a vnějšího zvukovodu. Ušní boltec představuje tenkou pohyblivou chrupavku pokrytou kůží. Jeho úkolem je sbírat zvuky. Vnější zvukovod spojuje ušní boltec se středním uchem. Na konci vnějšího zvukovodu je umístěn bubínek, oddělující střední ucho od ucha vnějšího. Ve vnějším zvukovodu jsou žlázy, které produkují ušní maz. Střední ucho představuje dutinu položenou v oblasti spánkové kosti. V této dutině jsou umístěny tři sluchové kůstky: kladívko, kovádlínka a třmínek. Střední ucho slouží k přenášení zvuků do vnitřního ucha. Vnitřní ucho je v prostoru spánkové kosti a skládá se ze tří částí: předsíně, polokruhovitých kanálků a kostního hlemýždě. Předsíň je duti-

na, která leží mezi polokruhovitými kanálky a hlemýžděm. Polokruhovité kanálky jsou naplněny tekutinou a jsou orgánem rovnováhy. Kostní hlemýžď je spirálovitě zahnutý kostní kanál, ve kterém je umístěn aparát přijímající zvuk. Zvukový nerv spojuje kostní hlemýžď s mozkem a předává mu zvukové podněty.

Čichový orgán je uložen v dutině nosní a zaujímá největší část horního nosního průchodu a zadní část nosní přepážky. Čichový orgán psa je velmi komplikovaný a sestává se z lamelového systému velmi jemných kostí a chrupavek, které jsou pokryté sliznicí. Ve sliznici jsou uloženy četné čichové buňky zvláštní stavby, jejichž výběžky vystupují na povrch sliznice a jsou opatřeny tenkými čichovými řasami. Tyto řasy jsou citlivé na pach, který vyvolává podráždění čichových buněk. Toto podráždění je předáváno nervovou soustavou do mozku, kde způsobuje pachový vjem. Člověk má rozprostřeny čichové buňky na ploše 5 cm². Středně velký pes má rozprostřeny čichové buňky na ploše 25 až 30 krát větší. Tyto buňky jsou citlivé na celou škálu látek bez ohledu na to, zda jde o látky kyselé nebo zásadité. Pachové látky se dostávají při vdechování do styku s čichovými buňkami v čichové části nosní dutiny. Čím silnější proud vzduchu přichází do nosní dutiny, tím lehčeji se dostávají pachové částí k čichovým buňkám. Citlivost čichových buněk je omezena a déle trávající účinky pachových látek na čichové buňky vyvolávají jejich únavu. Zpočátku je pach velmi silně vnímán a později bez ohledu na intenzitu zápachu se vjem oslabí. Pes má velmi silně vyvinutou pachovou paměť a určitý pach u něho vyvolává i po delším čase stejné reakce. Pes pozná i po několika letech podle čichu svého pána, na kterého si v mládí zvykl.

Orgán hmatu je kůže. V kůži jsou uložena zakončení citlivých nervů, takzvaná hmatová tělíčka. Pomocí hmatových tělísek pes vnímá tlak, teplo a chlad.

Orgánem chuti jsou chuťové pohárky uložené na jazyku a měkkém patru. V chuťových bradavkách se rozvětvují chuťové nervy.

1.2.9 Žlázy vnitřní sekrece ^(7,15)

V těle psa se vyskytují žlázy, které nemají vývody a nazývají se žlázami vnitřní sekrece. Tyto žlázy produkují hormony, které vnikají přímo do krve. Hormony jsou krví roznášeny po celém těle a mají vliv na činnost vnitřních orgánů, kterou buď podporují, nebo naopak tlumí. Každý hormon má své specifické poslání a působí pouze na určitý

orgán. K žlázám vnitřní sekrece patří štítná žláza, příštítná žláza, brzlík, nadledvinková žláza, přívěšek mozkový a pohlavní žlázy.

1.3 Plemena služebních psů

1.3.1 Německý ovčák (Deutscher Schäferhund) ⁽⁸⁾

Původ plemene je Německo a jedná se o psa všestranného pracovního, ovčáckého a služebního. Plemeno bylo uznáno 23. 3. 1991.

Podle úředních ustanovení spolku Verein für Deutsche Schäferhunde e.V. (Spolek pro německé ovčáky) se sídlem v Augsburgu ve VDH (Verband für das Deutsche Hundewesen), která ho stanoví jako zakladatelský spolek pro plemeno německý ovčák za spolek odpovědný za standard plemene, byl standard stanoven, přepracován a katalogizován na první členské schůzi ve Frankfurtu nad Mohanem dne 20. září 1899. Německý ovčák, s jehož plánovitým chovem se začalo v roce 1899 po založení Spolku pro německé ovčáky (SV) byl vyšlechtěn ze středoněmeckého a jihoněmeckého rázu ovčáckých psů, které tehdy existovaly, s konečným cílem získat služebního psa s vlohami pro velké výkony. K dosažení tohoto cíle byl vypracován standard plemene německý ovčák, který se vztahuje nejen k tělesným vlastnostem, ale i k povahovým a charakterovým vlastnostem.

Německý ovčák je pes střední velikosti, poněkud obdélníkového formátu, silný a dobře osvalený (příloha č. 2). Kosti jsou suché a je celkově pevné konstituce. Kohoutková výška činí u psů 60 - 65 cm, u fen 55 - 60 cm. Váha u psů je 30 – 40 kg, u fen 22 – 32 kg.

Německý ovčák musí být povahově vyrovnaný, pevných nervů, sebevědomý, absolutně přirozený (s výjimkou vydráždění), zcela dobromyslný, ale pozorný a ovladatelný. Musí mít odvalu, bojovnost a tvrdost, aby byl vhodný jako doprovodný, strážní, služební, pastevecký pes a pes k obraně.

1.3.2 Belgický ovčák (Berger Belge) ⁽⁹⁾

Plemeno se tvořilo oficiálně v letech 1891 až 1897. Dne 3. dubna 1892 sepsal Klub belgického ovčáka první velmi podrobný standard plemene. Tento standard definoval jedno plemeno se třemi možnými variantami srsti. První belgičtí ovčáci byli zaregistrováni v plemenné knize belgického kynologického svazu Société Royale Saint-Hubert (L.O.S.H.) až v roce 1901. V historii belgického ovčáka docházelo ke mnoha sporům týkajících se různých variet a barev. Na druhé straně nikdy neexistovaly spory týkající se morfologie, povahy a pracovní způsobilosti plemene.

Belgický ovčák je pes střední velikosti, harmonických proporcí, je středního vzrůstu, jeho svalstvo je suché a pevné, formát kvadratický, je velmi otužilý a schopný odolávat různým výkyvům povětrnostních podmínek, jež jsou v belgickém podnebí tak časté.

Belgický ovčák je pes ostražitý a aktivní, překypující vitalitou a vždy připravený k akci. Má vrozenou schopnost hlídat stáda, spojuje v sobě vzácné kvality nejlepších hlídacích psů. Je vždy připraven bez váhání, houževnatě, úporně a razantně bránit svého pána. Spojuje všechny vynikající kvality ovčáckého psa, hlídače, obránáře a služebního psa. Jeho živý a čilý temperament a smělý charakter bez známek strachu či agresivity musí být jednoznačně patrné z jeho držení těla a ve věrném, hrdém a pozorném výrazu jiskřících očí. V posuzování se vyžaduje klidná a odvážná povaha. Velikost dospělého psa je 60 – 66 cm a váha 25 – 30 kg. Velikost feny je 56 – 62 cm a váha 20 – 25 kg. Srst a její délka, směr růstu, vzhled a barva belgického ovčáka – to jsou kritéria přijatá k rozlišení čtyř variet plemene, tj. Groenendaela, Tervuerena, Malinoise a Laekenoise.

Groendendael a Tervueren jsou dlouhosrsté variety belgického ovčáka. Krátká srst na hlavě, na vnější straně uší, na spodní části končetin, kromě zadní strany předloktí. Od lokte k zápěstí je srst dlouhá, nazývaná praporec. Po celém zbytku těla je srst dlouhá a hladká a ještě delší a bohatší je v okolí krku a hrudi, kde tvoří límec. Otvor sluchovodu je chráněn hustou srstí, chlupy od základny ucha jsou zvednuté a rámují hlavu. Zadní část stehen je zdobena velmi dlouhou a hustou srstí, která tvoří tzv. kalhoty. Ocas je porostlý také dlouhou a hustou srstí a vytváří praporec.

Malinois je krátkosrstá varieta belgického ovčáka (příloha č. 3). Velmi krátká srst na hlavě, na vnější straně uší a na spodní části končetin. Srst je krátká i na zbytku

těla, hustší na ocase a kolem krku, kde vytváří límec, který začíná od základu ucha a dosahuje až ke krku. Kromě toho je srst delší také na zadní části stehen. Osrstění ocasu je bohaté, ale nevytváří praporec.

Laekenois je hrubosrstou varietou belgického ovčáka. Hrubá srst je charakteristická především svou tvrdostí a suchými chlupy, které se mimoto jeví jako zježené a rozčuchané. Srst je přibližně 6 cm dlouhá po celém těle, srst je kratší na hřbetě nosu, na čele a na končetinách. Ani srst kolem očí ani srst na tlamě není dost vyvinutá na to, aby zakrývala tvar hlavy. Osrstění čenichu je nicméně povinné. Ocas nemusí tvořit praporec.

1.3.3 Rotvajler (Rottweiler) ⁽¹⁰⁾

Plemeno rotvajler pochází z Německa. Jedná se o společenského, služebního a pracovního psa. Rotvajler patří mezi nejstarší plemena psů. Jeho původ sahá až do doby antického Říma. Tehdy se používal jako pastevecký pes a na pohánění stád. Tito psi táhli římskými legiemi přes Alpy, chránili lidi a poháněli stáda. V oblasti kolem Rottweilu se tito psi setkali s místními psy a jejich krev se smísila. Hlavním úkolem rotvajlerů bylo nyní pohánění a střežení velkých stád dobytka a obrana pána a jeho majetku. Toto plemeno dostalo svůj název podle starého říšského města Rottweilu. Rotvajler se stal také psem řezníků. Řezníci chovali tento rás psů jen na výkon a pro své účely. Tak během let vznikl vynikající strážní pes a pes pro pohánění stád, který se využíval také jako tažný pes. Když na počátku 20. století hledala policie vhodná plemena psů pro své účely, zkusela také rotvajlery. Velmi rychle se ukázalo, že rotvajler je velmi vhodný také pro policejní účely. Proto byl v roce 1910 oficiálně uznán jako policejní plemeno. Chovatelé rotvajlerů usilují o psa překypujícího silou, černého s červenohnědými jasně ohraničenými odznaky, který přes svoji celkovou mohutnost nepostrádá ušlechtilosti a je mimořádně vhodný jako společenský, služební a pracovní pes. Dne 6.4.2000 byl publikován platný originální standart tohoto plemene. Rotvajler je středně velký až velký robustní pes, není těžkopádný, ani lehký, není vysokonohý, ani chrtovitý (příloha č. 4). Jeho souměrná postava je robustní a podsaditá, ukazuje na velkou sílu, obratnost a vytrvalost. Je přátelský a klidný, v zásadě vlídný, miluje děti. Je velmi oddaný, poslušný, ovladatelný, rád pracuje. Jeho zjev prozrazuje rozhodnost, chování je sebejisté, nebo-

jácne a pes je pevných nervů. Na své okolí reaguje s velkou pozorností. Velikost psa je v rozmezí 61 – 68 cm a váha dospělého psa je zhruba 50 kg. Velikost feny je 56 – 63 cm a váha dospělé feny je zhruba 42 kg.

1.3.4 Dobrman (Dobermann) ⁽¹¹⁾

Země původu tohoto plemene je Německo. Jde o doprovodného, obranného a služebního psa.

Plemeno dobrman je jediné německé plemeno, které nese jméno svého prvního známého chovatele Friedricha Louise Dobermanna, který byl výběřčím daní, správcem rasovny, městským odchytačem psů se zákonným právem odchytit všechny volně pobíhající psy. K chovu vybíral z tohoto zdroje zvláště ostré psy. Důležitou roli při vytváření tohoto plemene hráli jistě tzv. "řezničtí" psi, kteří byli na tehdejší poměry relativně prošlechtěnou rasou. Tito psi byli určitými předchůdci dnešních rottweilerů, smíšených s druhem ovčáckých psů, kteří byli v Duryňsku chováni v barvě černé s reza-vými znaky. Z těchto plemen F. L. Dobermann vyšlechtil v 70. letech minulého století plemeno dobrman. Získal tak svoje plemeno, tzn. služební psy, kteří nebyli nejen ostražití, ale pracovali i jako ochránci dvora a domu. Často se používali jako hlídací a policejní psi. Při lovu byli převážně používáni k lovu škodné zvěře. Pro uvedené přednosti byli dobrmani už na přelomu tohoto století oficiálně uznáni jako policejní plemeno.

Dobrman je středně velký, silný a svalnatý pes (příloha č. 5). Elegantními liniemi těla, hrdým a vzpřímeným držením, temperamentní povahou a odhodlaným výrazem odpovídá ideálnímu vzoru psa. Založením je dobrman mírumilovný, přátelský, v rodině velmi přítulný a milující děti. Přednost se dává střednímu temperamentu, středně vyvinuté ostrosti a střednímu prahu dráždivosti. Při dobré ovladatelnosti a chuti k práci je nutné dbát na pracovní použití, odvahu a tvrdost. Zvláštní důraz je kladen na sebejistotu a nebojácnost při současné ostražitosti vůči okolí. Kohoutková výška psa je 68 - 72 cm, feny 63 - 68 cm. Váha psa je 40 – 45 kg a feny 32 – 35 kg.

1.3.5 Labradorský retrívr (Labrador Retriever) ⁽¹²⁾

Plemeno pochází z Velké Británie a původní platný standart byl publikován dne 24. 6. 1987. Jde o silně stavěného, s krátkými bedry, velmi aktivního psa (příloha č. 6). Je vyrovnaný, velmi činorodý, s vynikajícím nosem. Je to vášnivý milovník vody. Přizpůsobivý, oddaný společník. Inteligentní, horlivý a poslušný, se silnou snahou zavděčit se. Laskavé a přívětivé povahy, bez stopy agresivity nebo nepřiměřené plachosti. Velikost v kohoutku u psů je 56 – 57 cm, u fen 54 – 56 cm. Váha psa je 27 – 34 kg, feny 25 – 32 kg.

1.4 Výcvik služebních psů

Výcvik psa je cílevědomé a promyšlené působení cvičitele na psa s cílem naučit ho vykonávat určité cviky na stanovené podněty. Cvik je činnost psa, kterou provádí na povel nebo posunek. Je to vypracovaný podmíněný reflex klasickým způsobem, kdy nejprve dáváme podmíněný podnět a potom nepodmíněný. Soubor cviků stejného charakteru nazýváme disciplíny (disciplíny obrany, poslušnosti, strážní služby, stopování apod.) ⁽¹⁵⁾.

1.4.1 Podněty

Podnět je jakékoliv podráždění nervové soustavy psa. Podněty se dělí na vnější a vnitřní. Vnitřní podněty jsou všechny podněty, které vycházejí z těla psa, jako jsou například nemoc, plný žaludek apod. Bez podnětů nelze vycvičit psa.

Vnější podněty se dělí na podmíněný a nepodmíněný podnět. Nepodmíněný podnět může být mechanický (obojek, vodítko, tlak ruky, úder) a chuťový (všechny druhy pamlsků). Mezi podmíněné podněty patří povely, posunky, pachy a jiné signály.

Komplexní vnější podmíněný podnět na psa je působení:

- hlasem
- pohyby
- pachem
- postavou
- oblečením

Hlas

Hlas je nejsilnější z podnětů. Pes citlivě vnímá intonaci hlasu. Intonaci hlasu lze rozdělit na rozkazovací, zakazující a mazlivou.

Nejčastějšími chybami v používání hlasových povelů jsou použití povelu vícekrát za sebou, měnění povelů, rozhovory se psem a nejasné vyslovování povelů.

Pohyby

Pohyby jsou spojeny s mechanickými podněty.

Chyby v používání pohybových povelů jsou jako u hlasových povelů použití vícekrát za sebou, měnění povelů a chybné provádění pohybových povelů.

Pach

Největší výhodou je výborná rozlišitelnost. Psovodův pach se v základě nemění.

Při užívání všech druhů podnětů vždy platí, že síla podnětu musí odpovídat povahovým vlastnostem psa.

1.4.2 Anatomický základ reflexu

Nervová soustava psa se skládá ze dvou oddílů. Z ústřední nervové soustavy, ke které patří mozek spolu s hřbetní míchou a z obvodové nervové soustavy, kterou tvoří systém nervů a nervových uzlin umístěných mimo ústřední nervový systém. Nervová soustava je složité spojení jednotlivých nervových buněk a jejich výběžků. Na rozdíl od jiných buněk má nervová buňka nejenom buněčné tělo, ale i několik nitkových výběžků. Nervová buňka společně se svými výběžky se nazývá neuron. Neurony se svými výběžky jsou vodiči nervového podnětu a zajišťují uskutečnění reflexních aktů. Každý reflexní akt vzniká následkem vlivu vnějšího nebo vnitřního podráždění nervového zakončení některého smyslového orgánu ⁽⁶⁾.

Anatomickým základem reflexu, tj. zákonité, odpovědné činnosti nervové soustavy na podráždění, je reflexní oblouk. Reflexním obloukem nazýváme nervovou dráhu, kterou proběhne podráždění z přijímacího orgánu citným dostředivým nervovým vláknem k výkonnému orgánu. Reflex je odpovědí organismu na vnější nebo vnitřní podráždění tou nebo onou činností. Jednání zvířat se zakládá na dvou druzích re-

flexů, na reflexech nepodmíněných (vrozených) a na reflexech podmíněných (individuálně získaných) ⁽¹⁵⁾.

1.4.3 Nepodmíněné reflexy

Všechny projevy novorozeného zvířete jsou nepodmíněné reflexy, zajišťující v prvopočátku života nejnutnější existenci organismu. Během růstu a dospívání psa se u něho objevuje celá řada jiných složitějších nepodmíněných reflexů. Proto nepodmíněné reflexy rozdělujeme na jednoduché a složité. Jednoduché jsou takové, při kterých na podráždění odpovídá pouze jeden orgán. Při složitých nepodmíněných reflexech na podráždění odpovídá více orgánů nebo celý organismus.

Trávicí (pokrmový) nepodmíněný reflex zajišťuje existenci zvířete, jeho vývoj a růst. Při výcviku psa se využívá bezprostředně k vypracování některých podmíněných reflexů (cviků aportování, vypracování stopy s využitím pokrmu, revírování apod.), upevňování kontaktu mezi cvičitelem a psem a při upevňování podmíněného reflexu ⁽¹⁵⁾.

Orientační nepodmíněný reflex se projevuje ve vrozené schopnosti psa orientovat se v určitém prostředí a reagovat na podněty, které na něj působí. Zajišťuje informovanost psa o všech změnách, které probíhají kolem něho, je základem neustálého průzkumu okolního prostředí. Ve výcviku se plně využívá při průzkumu terénu za účelem vyhledání osob, ale i k zadržení objevené osoby. Naopak u některých cviků, například stopování se zvýšená orientační reakce potlačuje ⁽¹⁵⁾.

Ochranný (obranný) nepodmíněný reflex se projevuje ve formě aktivní nebo pasivní. Je proto základem pro odvalu nebo bázlivost psa. Aktivní směřuje k útoku, kdežto pasivní k uniknutí před zdrojem podnětu, který jej vyvolal. Někdy se u psů aktivní a pasivní obranné reflexy objevují zároveň (pes štěká, vrhá se na zdroj podráždění, ale současně stahuje ocas, odskakuje a při sebemenší aktivní činnosti ze strany zdroje podnětu prchá. Rozhodující pro výcvik a použití psa je obranný reflex v aktivní formě. Převážně se využívá při cvicích rozvíjení zloby, odvahy, zadržení osoby, průzkum terénu apod. Obranný reflex v pasivní formě se využívá při cvicích, kdy se pes musí podřídit psovodovi nebo v těch případech, kdy pes nesmí útočit na nalezenou osobu ⁽¹⁵⁾.

Pohlavní nepodmíněný reflex směřuje ke zplození potomstva.

Rodičovský (mateřský) nepodmíněný reflex zajišťuje péči o zrozené potomstvo a o jeho uchování. Pohlavní a rodičovský nepodmíněné reflexy se využívají především v chovu ⁽¹⁵⁾.

1.4.4 Podmíněné reflexy

Podmíněné reflexy na rozdíl od nepodmíněných reflexů vznikají v průběhu života zvířete. Jsou formou projevu vyšší nervové činnosti. Biologický význam podmíněné reflexní činnosti je velký, neboť kdyby zvíře bylo schopné reagovat na prostředí jen v omezené míře stálými nepodmíněnými reflexy, nebylo by schopné žít v měnících se životních podmínkách. Tedy vytvoření podmíněných reflexů je nutnou podmínkou pro udržení života zvířete. Zvíře získává během života určité zkušenosti, které, opakují-li se, tvoří základ pro vytváření podmíněných reflexů. To znamená, že podmíněný reflex se tvoří jako výsledek několikanásobného a mnohokrát opakovaného účinku dvou podráždění na smyslové orgány psa ⁽¹⁵⁾.

Podmíněné reflexy vytvořené při výcviku umožňují nejrůznější použití psa. Krychlému a přesnému vycvičení psa musí cvičitel znát a při výcviku dodržovat základní podmínky:

- 1) Současné působení dříve pro psa neznámého podnětu s působením nepodmíněného podnětu, vyvolávajícího určitý nepodmíněný reflex. Přitom působení neznámého (který se opakováním mění na podmíněný) podnětu musí předcházet jednu až dvě sekundy působení nepodmíněného podnětu. Například psovi dáme povel „Sedni!“ a za jednu až dvě sekundy trhneme vodítkem a přitlačíme záď psa.
- 2) Polokoule velkého mozku nesmějí být v době vypracování podmíněného reflexu zatěžovány jinými druhy činnosti. Zejména zpočátku výcviku musíme maximálně omezit působení rušivých podnětů, které odpoutávají pozornost psa od podnětů cvičitele. Čím obtížnější cvik, tím méně rušivých podnětů má narušovat jeho vypracování.
- 3) Síla příslušného podnětu musí být dostatečně velká. To znamená, že podmíněné a nepodmíněné podněty musí být dávány v odpovídající síle a energicky, aby byly reflexy vypracovány rychleji a pevněji. Nepodmíněný podnět musí být vždy silnější, než podmíněný, aby nebyl vyvolán útlum nepodmíněného reflexu, na jehož základě vypra-

cováváme reflex podmíněný. Je ale nutné dávat při výcviku jasné a zřetelné povely (podmíněné podněty), na něž budou podmíněné reflexy rychleji vypracovány a lépe vykonávány, než při nedbale a tiše pronášených povelích.

4) Nepodmíněný reflex, na jehož základě se vypracovává reflex podmíněný, musí být v dostatečně dráždivém stavu. Zachování této podmínky vyžaduje správně určit, na jakém nepodmíněném reflexu budeme určitý cvik vypracovávat. Při výcviku často vybíráme nejvhodnější převládající reakci pro určitý cvik. Převládá-li pokrmová reakce a má-li tvořit základ pro některý cvik, je výhodné, aby pes nebyl nasycen.

5) Opakované působení podmíněného a nepodmíněného podnětu. Aby se podmíněný reflex vytvořil a byl dostatečně pevný, musíme každý podmíněný reflex (cvik) cvičit tak dlouho (opakovat působení podnětů), aby se v kůře velkého mozku psa vytvořil pevný podmíněně reflexní spoj mezi centrem podmíněného a nepodmíněného podnětu a podmíněný podnět se stal podmíněně reflexním signálem ⁽¹⁵⁾.

1.4.5 Útlumy a jejich vliv na výcvik psů

Základem pro uskutečnění reflexního oblouku je podráždění nervových buněk. Zároveň s podrážděním se v nervové soustavě rozvíjí i opačný proces – útlum. Útlum je takovou charakteristickou vlastností nervové soustavy jako dráždivost. Ve vyšší nervové činnosti, která je základem chování zvířat, neustále vznikají současně s podrážděním i útlumy, jež se projevují tlumením této činnosti. Podráždění a útlumy jsou v mozku jako by v neustálém pohybu, šíří se po polokoulích velkého mozku a znovu se vracejí k těm centrům, kde vznikly. Toto rozšiřování obou procesů podráždění i útlumu v centrálním nervovém systému se nazývá iradiace a jejich soustředování v centrech vzniku koncentrace ⁽¹⁵⁾.

Při výcviku psa se setkáváme se dvěma základními druhy útlumu:

- 1) pasivní nepodmíněný útlum je vyvolán podrážděním dalšího centra v kůře velkého mozku,
- 2) aktivní podmíněný útlum vzniká v samostatném centru podráždění nebo ve spojích mezi centry.

Každá z obou skupin útlumu se dělí na několik podskupin. Do skupiny pasivního nepodmíněného útlumu patří útlumy vnější, ochranný a spánkový. Do skupiny aktivního podmíněného útlumu řadíme útlumy uhasínající, diferenční a opozdávající.

1.4.5.1 Vnější útlum

Vnějším je nazýván proto, že podněty, které jej vyvolávají, působí v kůře velkého mozku psa z vnějšího podráždění, odpovědného za vykonání podmíněně reflexní činnosti (cviku). Jestliže při výcviku nebo použití psa účinkoval nějaký silný, nečekaný podnět, vyvolal útlum neboli potlačení vykonávaného podmíněně reflexního chování psa. Například budeme-li se psem cvičit odložením na místě a náhle se v jeho blízkosti objeví zvěř, vznikne v kůře velkého mozku nové ohnisko podráždění, které vyvolá vnější útlum a pes nám uteče za zvěř⁽¹⁴⁾.

Při výcviku psa v první fázi vytváření podmíněného reflexu, kdy ještě nebyly vytvořeny pevné podmíněné reflexy, je nutné provádět výcvik v prostředí bez rušivých podnětů. Pokud již pes cviky provádí dostatečně jistě, postupně jej přivykáme na rušivé podněty a začínáme v různém prostředí.

Všechny podněty, které vedou ke vzniku vnějšího útlumu, můžeme rozdělit na neuhasínající – trvalé podněty a uhasínající – dočasné podněty⁽¹⁴⁾.

Neuhasínající podněty jsou takové, se kterými se kůra velkého mozku není schopna sama vyrovnat. To znamená, že ani opakovaným působením neztrácí svůj tlumivý účinek. Patří sem takové podněty, jako je nemoc psa, přítomnost háravé feny apod. tyto podněty musí být zpravidla odstraněny cvičitelem⁽¹⁴⁾.

Uhasínající podněty jsou takové, které po několikerém opakování přestanou vyvolávat útlum podmíněně reflexní činnosti zvířete. Jsou to zpravidla různé zvuky, pohyb dopravních prostředků apod., tedy prostředí, na které si pes zvykne, které zpočátku vyvolávalo orientační reakci psa a tím vnější útlum, ale postupně vliv těchto podnětů přestal působit, pes se přizpůsobil. Tento druh podnětů nemusí odstraňovat cvičitel, pes se s nimi při správném vedení vypořádá sám⁽¹⁴⁾.

1.4.5.2 Ochranný útlum

Ochranný útlum chrání kůru velkého mozku před škodlivými účinky silných nebo častých podnětů. Tento útlum vyvolávají příliš silné a nečekané podněty a dlouho působící podněty stejného charakteru.

Do skupiny příliš silných a nečekaných podnětů řadíme například nečekaný výstřel v blízkosti psa, příliš silné mechanické působení, prudké nárazy na překážkách apod.

U skupiny dlouho působících podnětů stejného charakteru jde hlavně o ty případy, kdy psovod ve snaze naučit psa určitému cviku co nejrychleji, používá za sebou přílišné množství stejných podnětů v krátkých časových intervalech, a tím jednoznačně zatěžuje nervovou soustavu psa. Po určité době dojde k tomu, že pes odmítá cvik plnit, nebo jej provádí naprosto neochotně a bez zájmu ⁽¹⁴⁾.

1.4.5.3 Spánkový útlum

Spánek nastává při rozsáhlém rozšíření procesu útlumu po celé kůře velkého mozku a v nejbližších podkorových oblastech. Jakmile se útlum rozšíří na celou kůru velkého mozku a úplně odstraní proces vzrušení, přichází spánek. Během spánku nastává odpočinek, obnova výkonnosti nervových buněk. Spánek je proto nedílnou součástí života psa, má bezprostřední vztah k jednotlivým druhům útlumů. Jakýkoli útlum, jak vnější, tak i ochranný, stejně jako všechny druhy aktivního útlumu, mohou přejít ve spánek. To se může projevit jak při výcviku psa, tak i při jeho praktickém využití. Abychom předešli vzniku spánkového útlumu psa ve službě, musíme provádět aktivizace přímo na místě a v době jeho používání ⁽¹⁴⁾.

1.4.5.4 Uhasínající útlum

Jestliže se u psa podmíněný reflex neupevňuje podmíněným a nepodmíněným podnětem, ztrácí svůj podmíněně reflexní charakter a na jeho místo nastupuje uhasínající útlum. Proces uhasínání nevzniká u všech podmíněných reflexů stejně rychle, na rychlost jeho uhasínání má vliv úroveň vypracování podmíněného reflexu, použitá metoda výcviku, typ vyšší nervové činnosti psa, složitost podmíněného reflexu, doba, po kterou nebyl cvik upevňován nepodmíněným podnětem a stáří psa.

Uhasínající útlum potlačuje v kůře velkého mozku vypracované podmíněné reflexní spojení. Při jeho působení nedojde k úplnému zániku podmíněného reflexního spoje, ale pouze k jeho přerušení (uhasnutí), a proto je možné jej znovu po opakování podmíněných a nepodmíněných podnětů obnovit dříve, než byl vypracován. Doba nového obnovení je závislá na hloubce uhasnutí a obtížnosti cviku ⁽¹⁴⁾.

V průběhu výcviku a použití psů dbáme na to, aby nám potřebné cviky neuhasínaly. Naopak uhasínajícího útlumu využíváme v těch případech, kdy chceme, aby uhasly nežádoucí spojitosti nebo návyky, které nám výcvik ztěžují.

Přehled cviků, které nejdříve uhasínají. U cviků poslušnosti se jedná o cviky prováděné jen na posunek psovoda. U překážek jde o překonávání žebříku, širokého příkopu a skok vysoký. U obran se jedná o pouštění zadržného na povel, hlídání při osobní prohlídce, eskorta a u slabších psů odolnost psa vůči protiútok. Při průzkumu terénu je to pravidelnost a označování nalezených osob vyštěkáváním. U pachových prací jsou to cviky náročné na diferenciaci.

V praktickém výcviku a používání psů je proto třeba zejména těmto cvikům věnovat zvýšenou pozornost, a jakmile se projeví náznak nepřesné činnosti, ihned začít s upevňováním cviků za použití podmíněných a nepodmíněných podnětů.

1.4.5.5 Diferenciační útlum

Diferenciační útlum vzniká v kůře velkého mozku v takovém případě, jestliže musí pes diferencovat (rozlišit) jeden vnější podnět, který má být pro něj podmíněným reflexním signálem, od druhého, s ním shodného, který však není podmíněně reflexním. Obecně tak lze diferenciační útlum charakterizovat jako schopnost psa rozlišovat jedny podněty od druhých. Tento útlum má mimořádný význam při veškerém rozlišování, ale především při všech druzích pachových prací. Například pes musí sledovat pachovou stopu nebo poznat člověka podle pachu, který po sobě zanechal, přičemž reakce psa na ostatní pachy musí být utlumena ⁽¹⁴⁾.

Diferenciační útlum se vyvíjí v nervové soustavě psa tím obtížněji, čím jsou si vzájemně podněty bližší. Vypracovaný diferenciační útlum je nutné u psa neustále upevňovat a zdokonalovat, v žádném případě však nesmí dojít k nadměrnému přetížení kůry velkého mozku psa tak, aby místo diferenciacie vznikl ochranný útlum.

1.4.5.6 Opozdívající útlum

Opozdívající útlum se projevuje v době mezi působením podmíněného a nepodmíněného podnětu. To je v mezidobí, kdy podmíněný podnět přestal působit, ale nepodmíněný reflex, na jehož základě má vzniknout podmíněný reflex, nebyl dosud nepodmíněným podnětem vyvolán. V tomto mezidobí se ve velkém mozku vyvíjí opozdávající útlum ⁽¹⁴⁾.

Opozdívající útlum vytváříme u všech cviků, kdy má pes reagovat svým projevem v určitém časovém rozmezí od vydání podmíněného podnětu. Na tomto útlumu jsou založeny všechny cviky, které jsou spojené s čekáním

1.5 Typy psa z hlediska vyšší nervové činnosti

Vyšší nervová činnost je souhrn nejstálějších a nejcharakternějších vlastností základních nervových procesů - vzruchu a útlumu. Typy psů se určují podle síly vzruchu a útlumu tedy zatížení nervové soustavy. Dále podle vyrovnanosti vzruchu a útlumu, podle jejich poměru a podle pohyblivosti vzruchu a útlumu, což je rychlost střídání vzruchu a útlumu ⁽¹⁾.

Typy psů podle vyšší nervové činnosti dělíme na silný typ a na slabý typ. Slabý typ je melancholik. Silný typ dále dělíme na vyrovnaný a nevyrovnaný. Nevyrovnaný je choleric. Vyrovnaný typ ještě dělíme na živý typ a klidný typ. Živý typ je sangvinik a klidný typ je flegmatik.

Melancholik má oba nervové procesy vzruch i útlum slabé. Proto u tohoto typu psů je třeba vyloučit příliš silné podněty, které poté snadno vedou ke vzniku ochranného útlumu nebo i k vážným nervovým poruchám. U psů melancholiků tak lze pozorovat nespokojenost, pes se neustále rozhlíží a nesnese velké pracovní zatížení. Silnější a náhlé podněty vyvolají u melancholika pasivní obrannou reakci, která je podstatou bázlivosti. Tato reakce se projevuje tím, že se pes třese, má snahu prchnout, močí apod. V rušivých podmínkách je velice komplikované vytvářet podmíněné reflexy. Pozornost a soustředěnost slabých psů je rušena i slabými vedlejšími podněty. Pes melancholik se pro výcvik a tedy ani pro výkon služby nehodí ⁽¹⁾.

Choleric je pes, u kterého se projevuje a převažuje proces vzrušivosti oproti procesu útlumu. Z tohoto důvodu se u tohoto typu psa složitěji budují a upevňují pod-

míněné útlumy, především zpoždovací a diferenciacní útlum, což činí výcvik takového psa náročnějším. Chování psa cholerika je charakterizováno krátkými neopodstatněnými výbuchy vzrušivosti, které mohou vést až k agresivnímu jednání psa. I přes tyto negativní okolnosti jde o psa, kterého lze za správného vedení výcviku připravit ve velmi dobrého služebního psa pro praktický výkon služby ⁽¹⁾.

Sangvinik je silný, vyrovnaný a živý pes. Podmíněná reflexní činnost se u sangvinika buduje velice rychle již po několika pokusech, cviky provádí pes rychle, dokonale a s patřičnou živostí i zájmem. Nervová soustava psa tohoto typu, především nervové procesy vzruch a útlum snesou silné zatížení, jsou vůči sobě z hlediska síly vyrovnané a mají vysokou pohyblivost. Takto se pes tohoto typu dokáže dokonale přizpůsobovat silným podnětům, náhlým a rychlým změnám. Často ani nejobtížnější výcvikové zatížení nemusí vyvolat funkční poškození nervové soustavy psa. Jde o takový typ psa, který je považován pro výcvik a praktickou službu za typ nejvhodnější ⁽¹⁾.

Flegmatik je silný, vyrovnaný a klidný typ. U psa tohoto typu se podmíněné reflexy vypracovávají poněkud pomaleji než u sangvinika. Důvodem je, že obtížněji se střídá nervový proces vzruchu, s procesem útlumu a naopak. Důsledkem toho je, že reakce na daný podmíněný podnět je poněkud opožděnější, než je tomu u typu psa sangvinika, který na podmíněný podnět reaguje rychleji a bezprostředně. Přesto jde o psa, který je pro výcvik a praktickou službu dobře upotřebitelný ⁽¹⁾.

1.6 Metody výcviku služebních psů

Metody výcviku psů se dělí na mechanickou, chuťově dráždivou, kontrastní, napodobovací a intenzivní.

1.6.1 Mechanická metoda

Mechanická metoda spočívá v donucení psa k požadovanému výkonu za použití zejména mechanických povelů ve spojení s hlasovými povely.

Tato metoda se s úspěchem používá zejména u cviků přerušování nežádoucí činnosti psa, odmítání potravy a rozvíjení zloby. Výhodou metody je rychlé učení psa a dlouhodobé zapamatování psem. Nedostatkem metody je, že její příliš časté používání u některých psů vyvolává stísněný, útlumový stav s projevením nedůvěry ke cvičiteli,

tedy k narušení vztahu mezi psem a psovodem. Touto metodou nelze vypracovat většinu jednotlivých cviků a při častém používání mechanických podnětů nadměrné síly může vznikat ochranný útlum ⁽⁷⁾.

Tato metoda se nedá aplikovat při výcviku štěněte a u těch cviků, u kterých je nutná dobrovolná aktivita psa.

1.6.2 Chut'ově dráždivá metoda

Tato metoda se používá nejen u psů s převládající pokrmovou reakcí, ale s úspěchem u všech štěňat a mladších psů slabšího typu. Podstata této metody tkví v tom, že podnětem povzbuzujícím psa ke splnění požadovaného cviku je potravinový nepodmíněný podnět. Pamlsek se používá k upevnění podmíněného podnětu. Chut'ově dráždivou metodou mohou být vypracovány a upevněny mnohé výkony psa, zejména u cviků poslušnosti, překonávání překážek, ale i pachové práce ⁽⁷⁾.

Výhodou je, že pes se učí rychle a rád a upevňuje se vztah mezi psem a psovodem. Nevýhodou jsou nepevné návyky, které se ztrácí při rušivých podnětech, dále se v době sytosti psa snižuje zájem o pokrm a tím je snížena i spolehlivost psa a v rušivých podmínkách vnějšího prostředí není zaručena naprostá poslušnost psa.

1.6.3 Kontrastní metoda

Kontrastní metoda je spojení dříve uvedených metod – mechanické metody a chuťově dráždivé metody. Podstatou této metody je přimět psa k určitému výkonu za použití mechanického nepodmíněného podnětu, po kterém v případě dobře provedeného výkonu přichází odměna. Kontrastní metoda je nejpoužívanější metodou při výcviku psa, zároveň je ale velice náročná na znalosti a dovednosti psovoda ⁽⁷⁾.

Výsledkem metody je rychlé vycvičení psa s dlouhotrvajícím efektem bez narušení kontaktu mezi psovodem a psem. Další nespornou výhodou je, že pes dokáže pracovat i v prostředí s rušivými jevy a dokáže se snáze adaptovat jinému psovodovi. Pokud je metoda dobře uplatňována, nemá záporné stránky.

1.6.4 Napodobovací metoda

Podstatou této metody je to, že pes jako pozorovatel se učí napodobovat určitý cvik od jiných psů, kteří již mají cvik plně zvládnut a ochotně jej plní. Tím dodávají odvalu psu, který se má cvik učít.

U napodobovací metody se využívá smečkových pudů psů. Při napodobovací metodě se nenarušuje vztah mezi psovodem a psem. Tuto metodu lze ovšem využít pouze u některých cviků a jen u některých psů. Je vhodná především při nácviu se štěňaty, kdy se využívá staršího zkušenějšího jedince, kterého se snaží štěňata napodobit. Využití bývá při nácviu zdolávání překážek, při nácviu obrany formou kruhové obrany⁽⁷⁾.

1.6.5 Intenzivní metoda

Podstata intenzivní metody spočívá ve spojení kontrastní a napodobovací metody s cílem provést správně a v určité časové jednotce co největší počet cviků. Jedná se o hromadné organizování výcviku služebních psů. Kladem metody je to, že čas určený k výcviku je efektivně využit. Metoda je považována za efektivní a chyby, kterých se psovodi dopouštějí, jsou ihned odstraňovány. Zápolem této metody je, že je fyzicky náročná jak na psovoda, tak na služebního psa. Tuto metodu není možné používat u všech cviků poslušnosti⁽⁷⁾.

1.7 Právní předpisy upravující služební kynologii

V současnosti je otázka výcviku služebních psů, jejich chovu a použití řešena především zákonem č. 273/2008 Sb. (o Policii České republiky), zákonem č. 246/1992 Sb. (na ochranu zvířat proti týrání) a Závazným pokynem policejního prezidenta č. 80 ze dne 17. června 2009, kterým se upravuje činnost služební kynologie a služební hipologie.

1.7.1 Zákon o Policii České republiky

V tomto zákoně je služební pes v § 52 písmeno j) uveden jako donucovací prostředek. Obecné podmínky použití donucovacího prostředku jsou uvedeny v § 53, kdy v odstavci č. 1 je policista oprávněn použít donucovací prostředek k ochraně bezpečnosti své osoby, jiné osoby nebo majetku anebo k ochraně veřejného pořádku. V odstavci č. 2 je před použitím donucovacího prostředku policista povinen vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání, s výstrahou, že bude použito donucovacích prostředků. To neplatí v případě použití prostředku k zabránění odjezdu vozidla. Od výzvy s výstrahou lze upustit v případě, že je ohrožen život nebo zdraví osoby a zákrok nesnese odkladu. Podle odstavce č. 3 je policista oprávněn použít donucovací prostředek, který podle písmene a) umožní dosažení účelu sledovaného zákrokem a podle písmene b) je nezbytný k překonání odporu nebo útoku osoby, proti níž zakročuje. V odstavci č. 5 je uvedeno, že policista při použití donucovacího prostředku dbá na to, aby nezpůsobil osobě újmu zřejmě nepřiměřenou povaze a nebezpečnosti jejího protiprávního jednání⁽³⁾.

1.7.2 Zákon na ochranu zvířat proti týrání⁽²⁾

V tomto zákoně se v § 4 v odstavci 1 za týrání považuje podle písmene a) nutit zvíře k výkonům, které neodpovídají jeho fyzickému stavu a biologickým schopnostem a prokazatelně překračují jeho síly.

Podle písmene b) podrobit zvíře výcviku nebo veřejnému vystoupení anebo obdobnému účelu, je-li toto pro zvíře spojeno s bolestí, utrpením, zraněním nebo jiným poškozením, jakož i vychovávat, cvičit nebo účelově používat zvíře k agresivnímu chování vůči člověku nebo jiným zvířatům.

Podle písmene c) z jiných než zdravotních důvodů omezovat výživu zvířete včetně jeho napájení, podávat zvířeti potravu obsahující příměsi nebo předměty, které mu způsobují bolest, utrpení nebo jej jinak poškozují, omezovat bez nutnosti svobodu pohybu nutnou pro zvíře určitého druhu, pokud by omezování způsobilo utrpení zvířete.

Podle písmene d) vydat slabé, nevléčitelně nemocné, vyčerpané nebo staré zvíře, pro které je další přežívání spojeno s trvalou bolestí nebo utrpením, k jinému účelu než neodkladnému a bezbolestnému usmrcení.

Podle písmene e) podávat zvířeti dopingové látky a jiné látky poškozující organismus s cílem změnit jeho výkon nebo vzhled.

Podle písmene f) cvičit nebo zkoušet zvíře na jiném živém zvířeti, s výjimkou výcviku loveckého dravce, používat jiných živých zvířat jako lákadel nebo nástrah, aniž by to vyžadoval lov, štvát zvířata proti sobě, aniž by to vyžadoval lov, výcvik nebo použití ovčáckého nebo pasteveckého psa, příprava zvířete k jeho vypuštění do volné přírody.

Podle písmene g) provádět chirurgické zákroky za účelem změny vzhledu nebo jiných vlastností zvířete, a to i v případě, že by uvedené zákroky byly provedeny za použití prostředků pro celkové nebo místní znecitlivění, prostředků snižujících bolest nebo jiných metod, zejména kupírovat uši, ničit hlasivky nebo používat jiných prostředků k omezení hlasitých projevů zvířat anebo z jiných než zdravotních důvodů.

Podle písmene h) používat podnětů, předmětů nebo bolest vyvolávajících pomůcek tak, že působí klinicky zjevné poranění nebo následné dlouhodobé klinicky prokazatelné negativní změny v činnosti nervové soustavy nebo jiných orgánových systémů zvířat.

Podle písmene j) vyvolávat bezdůvodně nepřiměřené působení stresových vlivů biologické, fyzikální nebo chemické povahy.

Podle písmene k) chovat zvířata v nevhodných podmínkách nebo tak, aby si sama nebo vzájemně způsobovala utrpení.

Podle písmen m) zacházet se zvířetem, přepravovat je nebo je pohánět způsobem, který vyvolává nepřiměřenou bolest, utrpení nebo poškození zdraví anebo vede k jeho neúměrnému fyzickému vyčerpání.

V odstavci 3 je uvedeno, že ustanovení odstavce 1 písm. b) se nevztahuje na výchovu, výcvik a použití zvířete k plnění úkolů, stanovených ozbrojeným silám, bezpečnostním sborům nebo obecní policií zvláštními právními předpisy, jakož i na výchovu a výcvik psů prováděný chovatelskými sdruženími nebo organizacemi v rámci zájmové činnosti. Tento způsob výchovy a výcviku musí být prováděn v souladu se schváleným řádem ochrany zvířat při veřejném vystoupení.

1.7.3 Závazný pokyn policejního prezidenta č. 80 ze dne 17. června 2009 ⁽⁴⁾

Jedním z hlavních služebních právních předpisů upravujících služební kynologii v rámci Policie České republiky je Závazný pokyn policejního prezidenta č. 80 ze dne 17. června 2009, kterým se upravuje činnost služební kynologie a hipologie.

Tímto závazným pokynem se upravuje činnost služební kynologie, její organizace, úkoly a systém výkonu služby, výcvik a odborná příprava. Dále upravuje činnost při zajišťování chovu, při péči o služební psy a při vedení evidencí služebních psů.

1.7.3.1 Výklad pojmů

V tomto závazném pokynu se rozumí služební kynologií činnost spojená s držením, ošetřováním, chovem, výchovou, výcvikem a používáním služebních psů a výukou psovodů. Psovodem se rozumí příslušník policie nebo zaměstnanec policie plnící úkoly na úseku služební kynologie se služebním psem. Služebním psem se rozumí pes nebo fena (příp. štěně), kteří jsou v majetku policie, nebo přiděleni k plnění úkolů policie na základě smlouvy o výpůjčce, mají přidělené evidenční číslo, mikročip a jsou určeni k plnění úkolů policie. Chovným psem se rozumí služební pes nebo fena, kteří splňují podmínky chovnosti podle platných chovatelských řádů chovatelských klubů Českomoravské kynologické unie a jsou kromě plnění úkolů policie využíváni k chovu. Chovem se pak rozumí činnost spojená s výběrem chovných psů, jejich uchováním podle platných standardů chovatelských klubů Českomoravské kynologické unie, využíváním pro chov a odchovem narozených štěňat v chovatelských stanicích odboru služební kynologie a hipologie ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky. Dále se společným výcvikem rozumí výcvik služebních psů prováděný nejméně třemi psovody. Výukou je dána teoretická odborná příprava policisty pro výkon psovoda a jeho další odborné vzdělávání, vykonávané zpravidla ve výcvikových střediscích psovodů a služebních psů odboru. Závazným pokynem jsou stanoveny útvary, kterými jsou myšlena krajská ředitelství policie, Pyrotechnická služba, Útvar pro ochranu prezidenta České republiky ochranné služby, Útvar pro ochranu ústavních činitelů ochranné služby a Služba cizinecké policie.

1.7.3.2 Úkoly služební kynologie

Dále jsou tímto závazným pokynem stanoveny základní úkoly služební kynologie a služební hipologie. Oddělení služební kynologie a oddělení služební hipologie útvarů plní zejména úkoly při ochraně veřejného pořádku, bezpečnosti osob a majetku, zajišťování bezpečnosti chráněných objektů, prostorů a osob, ochraně vnitrostátních letišť s mezinárodním provozem, předcházení a odhalování trestných činů a přestupků, pátrání po osobách a věcech, zjišťování důkazů pro účely trestního řízení a preventivní činnosti. Oddělení mohou dále plnit úkoly na úseku reprezentace a propagace policie, zejména prezentací služebních psů a služebních koní na společenských, sportovních a kulturních akcích, pořádáním exkurzí pro děti předškolního věku, žáky a studenty škol v areálech oddělení služební kynologie a služební hipologie útvarů policie spojených s přednáškami o využívání služebních psů a služebních koní v rámci policie, účasti na služebních a veřejných sportovních kynologických akcích a závodech v České republice i v zahraničí.

1.7.3.3 Organizace a řízení oddělení služební kynologie

Oddělení jsou základními výkonnými články útvarů policie. U krajských ředitelství policie jsou začleněny pod odbory služby pořádkové policie, u útvarů s celostátní působností spadají pod příslušného služebního funkcionáře. V rámci oddělení služební kynologie lze na návrh vedoucího oddělení zřídit skupiny s počtem nejméně 5 policistů. Přitom se vychází z rozboru bezpečnostní situace v návaznosti na plnění úkolů policie.

Na oddělení jsou zařazeni psovodi speciálních kynologických činností a psovodi základních kynologických činností.

Psovodi základních kynologických činností vykonávají zejména činnosti na místě trestného činu, služební zákroky, preventivní činnost v místech možného páchaní trestné činnosti, při pátracích akcích, střežení, eskortách apod.

Psovodi speciálních kynologických činností vykonávají zejména službu se služebními psy se speciálním použitím na detekci omamných a psychotropních látek, výbušnin, akcelerantů, zbraní a jejich komponentů, neživých osob a jejich částí a na metodu pachové identifikace. Postupy jsou stanoveny ředitelem ředitelství služby pořá-

kové policie Policejního prezidia České republiky jeho pokyny a metodickými příručkami.

U útvarů s celostátní působností je služební kynologie zaměřena na plnění úkolů vyplývajících z jejich činnosti, kdy bližší podrobnosti mohou upravit svými interními akty řízení jejich ředitelé.

1.7.3.4 Výkon služby s použitím služebního psa

Výkon služby se služebním psem může provádět psovod, který absolvoval odborný kurz ve výcvikovém středisku. Do výkonu služby může být zařazen pouze s jemu přiděleným služebním psem, s nímž odborný kurz absolvoval. Služební pes je psovodovi přidělován nebo odnímán do osobní péče k individuálnímu nebo hromadnému ustájení rozhodnutím služebního funkcionáře s personální pravomocí současně s rozhodnutím o přiznání nároku náležitostí výživného na služebního psa.

Služební pes smí být použit ve výkonu služby zásadně podle zadané kategorie, bez zadané kategorie nesmí být použit k výkonu služby. Kategorie stanoví ředitel ředitelství.

O vyslání služebního psa s psovodem k plnění úkolů rozhoduje vedoucí oddělení nebo nadřízený služební funkcionář.

Policista odpovědný za činnost na místě činu zajistí pro psovoda doprovodnou hlídku, která odpovídá za zajištění stop a předmětů nalezených při pachových pracích služebního psa a za bezpečnost psovoda. O způsobu použití služebního psa na místě činu rozhoduje psovod na základě vyhodnocení situace v souladu s kriminalisticko-taktickými zásadami. V případě potřeby si vyžádá cestou policisty odpovědného za činnost na místě činu dalšího psovoda se služebním psem.

V případě úspěšného použití služebního psa sepíše psovod „Protokol o použití služebního psa“. V případě přímého vyžádání služebního psa, například při ohledání místa činu, vyhledání zájmových komodit apod. a jeho nepoužití pak sepíše psovod úřední záznam, kde popíše důvod jeho nepoužití. Statistická hlášení a vzor „Protokolu o použití služebního psa“ stanoví ředitel ředitelství a zveřejní jej na intranetových stránkách ředitelství.

1.7.3.5 Hromadné použití služebních psů

O hromadném použití služebních psů rozhodne velitel bezpečnostního opatření nebo bezpečnostní akce. O způsobu jejich použití rozhodne velitel bezpečnostního opatření nebo bezpečnostní akce na základě návrhu vedoucího oddělení nebo policisty pověřeného řízením služební kynologie na útvaru. Jestliže to bezpečnostní situace vyžaduje, mohou být v rámci bezpečnostních opatření využiti k plnění úkolů i policisté odvelení do kurzů výcvikových středisek. O použití psovodů vyslaných do kurzů se služebními psy rozhodne ředitel ředitelství a v případě jeho nepřítomnosti vedoucí odboru. O vhodnosti a způsobu jejich použití rozhoduje velitel bezpečnostního opatření nebo bezpečnostní akce po dohodě s vedoucím výcvikového střediska odboru. Výstroj a výzbroj psovodů při hromadném použití určuje velitel bezpečnostního opatření nebo bezpečnostní akce. Způsob a formy vykazování výslednosti a termíny zpracování statistických hlášení stanoví ředitel ředitelství svým interním aktem řízení.

1.7.3.6 Rozdělení služebních psů podle jejich upotřebitelnosti

Služební psi se podle druhu výcviku a použití dělí na služební psy hlídkové, pátrací, specialisty a strážní.

Hlídkoví psi se používají zejména k preventivní činnosti na úseku ochrany veřejného pořádku, zákrokům proti narušitelům veřejného pořádku, prohlídce a průzkumu terénu, objektů nebo dopravních prostředků za účelem vyhledání osob a avizaci, střežení a eskortám osob, zajištění bezpečnosti a veřejného pořádku v dopravních prostředcích, plnění speciálních úkolů v případech zajišťování veřejného pořádku a bezpečnosti zejména při jeho hromadném narušení, pronásledování a případnému zadržení prchající osoby, která se dopustila protiprávního jednání, nebo pachatele z místa činu po stopě, využití u zásahových jednotek, ochraně vnitrostátních letišť s mezinárodním provozem, chráněných osob, objektů zvláštní důležitosti, zabránění vstupu do uzavřených prostorů.

Pátrací psi, kteří jsou zařazeni do výjezdových skupin plní úkoly hlídkové služby jen ve výjimečných případech. Používají se zejména k vyhledání a sledování pachové stopy, širšímu ohledání místa činu za účelem vyhledání důkazních materiálů související-

cích s trestnou činností, vyhledání vystřelených nábojnic a nalezení předmětů majících vztah k trestné činnosti nebo pachateli, pátrání po hledaných a pohřešovaných osobách, případně ukrytých osobách v objektech, terénu a v dopravních prostředcích, pronásledování a případnému zadržení prchající osoby, která se dopustila protiprávního jednání, pátracím akcím.

Specialisté jsou psi, kteří se používají podle zadané kategorie ke speciálním úkonům, kterými jsou metoda pachové identifikace, vyhledávání drog (omamných a psychotropních látek a jejich prekursorů), vyhledávání výbušnin, vyhledávání palných zbraní a jejich komponentů, vyhledávání živých osob, vyhledávání osob v dopravních prostředcích, vyhledávání neživých osob, jejich částí, případně místa jejich původního uložení, detekce hořlavých kapalin na místech požáru, další speciální činnosti vyplývající z potřeb výkonu služby.

Strážní psi se používají k střežení objektů nebo prostor a avizaci na přicházející nebo ukrytou osobu.

1.7.3.7 Řízení odboru kynologie

Organizátorsko-řídící, koordinační a metodicko-kontrolní činnost odboru je zaměřena na vytváření optimálních podmínek odborného servisu pro praktický výkon služby služební kynologie a služební hipologie.

Organizátorsko-řídící a koordinační činnost odboru je zaměřena na plnění požadavků praktického výkonu služby k chovu a doplňování služebních zvířat, který je zabezpečován v chovatelských stanicích odboru a k zabezpečení výcviku policistů a služebních zvířat ve výcvikových střediscích odboru, který tato zařízení přímo řídí. Chov a výcvik zabezpečují policisté, zaměstnanci a veterinární lékaři výcvikových středisek a chovatelských stanic.

Metodicko-kontrolní činnost je zaměřena na praktický výkon služby u oddělení krajských ředitelství policie a u útvarů s celostátní působností. Metodicko-kontrolní činnost je vykonávána formou ověřování stavu a úrovně služební kynologie a služební hipologie a metodickou pomocí k jejich usměrňování.

Odborné úkoly na úseku organizátorsko-řídící, koordinační a metodicko-kontrolní činnosti plní i oddělení služební kynologie krajského ředitelství policie a organizační články útvarů s celostátní působností.

1.7.3.8 Chov služebních psů

Chov služebních psů, obměnu a doplňování jejich stavů pro výkon služby zajišťují chovatelské stanice, které jsou řízeny a provozovány odborem. V rámci odboru jako poradní orgán na úseku chovu působí chovatelská komise, jejíž předseda spolupracuje s orgány podle právního předpisu. Provoz chovatelské stanice se řídí organizačním a vnitřním řádem chovatelské stanice, který vydává vedoucí odboru po předchozím schválení ředitelem ředitelství.

Chovatelská stanice provádí chov služebních psů na základě chovných plánů. Dále provádí chov štěňat a výcvik mladých psů pro obměnu a doplňování početních stavů služebních psů v policii. Vedoucí chovatelské stanice je oprávněn provádět kontrolu štěňat předaných do výkonu služby u útvarů do věku 24 měsíců.

1.7.3.9 Výcvik služebních psů

Výcvik služebních psů zabezpečují výcviková střediska formou kurzů, které jsou plánovány na základě požadavků útvarů. Výcvikové středisko zabezpečuje přípravu policistů, služebních psů formou kurzů, které jsou organizovány podle odborností se zaměřením zejména na získání a rozvíjení speciálních znalostí nezbytných pro výkon služby. Délka a obsah kurzů jsou organizovány na základě potřeby výkonu služby podle odborných profilů absolventa kurzů, které stanoví ředitel ředitelství.

Provoz výcvikového střediska se dále řídí vnitřním řádem, který vydá vedoucí odboru po předchozím schválení ředitelem ředitelství.

Služebními psům jsou při výcviku zadávány kategorie použití tak, aby odpovídaly praktickému výkonu služby. Zadávání kategorií a jejich platnost je upravena interním aktem řízení ředitele ředitelství.

Vedoucí služební funkcionáři odpovídají za stupeň vycvičenosti služebních psů, za připravenost psovodů k výkonu služby a jsou povinni vytvářet policistům a zaměst-

nancům podmínky pro plánování a provádění výcviku tak, aby byla splněna kritéria, která jsou stanovena ředitelem ředitelství ve zkušebním a soutěžním řádu služebních psů.

Výcvik služebního psa je zajišťován individuálními a společnými výcviky. Časová dotace na výcvik služebního psa je stanovena v kalendářním týdnu psovodovi, který má přiděleného hlídkového nebo strážního služebního psa – nejméně 8 hodin, pátracího služebního psa nebo psa specialistu – nejméně 12 hodin, dalšího služebního psa nebo štěně – zvýšení o další 4 hodiny. Pokud to podmínky výkonu služby dovolí, může být výcvik služebního psa plánován současně s plněním dalších úkolů. Výcvik služebního psa může policista provádět i mimo dobu služby, doba tohoto výcviku se do doby výkonu služby nezapočítává.

Vedoucí oddělení nebo policista pověřený řízením služební kynologie na útvaru stanoví pravidla pro ověřování způsobilosti psovodů se služebními psy k výkonu služby v rámci útvaru v souladu s pokynem ředitele ředitelství.

1.7.3.10 Přeprava služebních psů

Přeprava služebních psů je v rámci výkonu služby a plánovaného výcviku prováděna speciálně upravenými motorovými vozidly nebo přívěsnými přepravníky. Při přepravě služebních psů musí být učiněna taková opatření, aby byla zajištěna maximální bezpečnost a veterinární podmínky, napájení a krmení. Přeprava služebního psa hromadnými dopravními prostředky se provádí v souladu s přepravním řádem přepravující organizace, vyjma psovodů se služebními psy, kteří plní úkoly při zajišťování bezpečnosti dopravy. Úhrada jízdného za služebního psa hromadnými dopravními prostředky je poskytována podle platných tarifů.

1.7.3.11 Vlivy snižující možnosti použití služebních psů

O využití služebního psa k výkonu služby z kynologického hlediska rozhoduje psovod případně vedoucí oddělení. O omezení využití služebního psa ze zdravotního nebo veterinárního hlediska rozhoduje příslušný veterinární lékař.

Vlivy snižující možnost použití služebního psa na místě činu jsou zejména velká frekvence osob nebo dopravních prostředků, povětrnostní vlivy jako například prudký

nebo dlouhotrvající déšť, silný vítr, intenzivní sněžení, dále extrémní teploty, přítomnost nebezpečných nebo toxických látek, velký časový odstup od doby spáchání skutku.

Omezení výkonu služby v rámci územní působnosti útvaru, případně územní působnosti jiného útvaru z veterinárních důvodů, může být provedeno pouze na základě mimořádných veterinárních opatření nařízených orgány státní správy ve věcech veterinární péče.

1.7.3.12 Veterinární péče o služební psy

Veterinární péče o služební psy zahrnuje opatření zaměřená na jejich ochranu proti nákazám, úrazům a onemocněním.

Státní veterinární dozor je zabezpečován veterinárními lékaři odboru zdravotnického zabezpečení Ministerstva vnitra. Veterinární péče je zabezpečována veterinárními lékaři Zdravotnického zařízení Ministerstva vnitra. V případě nedostupnosti veterinárního lékaře Zdravotnického zařízení Ministerstva vnitra nebo nebezpečí z prodlení v ošetření služebního psa je možno využít služeb dostupného soukromého veterinárního lékaře. Při zranění nebo onemocnění služebního psa rozhodne vedoucí oddělení nebo policista pověřený řízením služební kynologie na útvaru na základě posouzení zdravotního stavu služebního psa veterinárním lékařem o omezení využití služebního psa ve výkonu služby.

První pomoc poskytuje psovod, jezdec nebo zaměstnanec. Při výkonu odborné činnosti veterinárního lékaře je psovod povinen poskytovat nezbytnou součinnost k provedení nařízeného vyšetření, ochranného očkování nebo jiného odborného veterinárního úkonu a řídit se jeho pokyny.

1.7.3.13 Ustájení, ošetřování a výživa služebních psů

Ustájení služebních psů je zajišťováno hromadně nebo individuálně. Služební pes je ustájen v zastřešeném kotci, který je vybaven prostornou boudou. V zimních měsících, pokud není bouda vytápěna, musí být vhodným způsobem zateplena. Podlaha musí umožňovat snadný úklid a dezinfekci. V jednom kotci je ustájen pouze jeden

služební pes, který v něm nesmí být uvázán a musí být bez výstrojních součástí. V případě přidělení služebního psa do osobní péče v individuálním ustájení je možno služebního psa ustájit v domácnosti policisty. Úklid kotce se provádí denně. Dezinfekce kotce se provádí nejméně dvakrát měsíčně a vždy, když dojde k výměně služebního psa v kotci. Dezinfekce kotce ve výcvikových střediscích se provádí po ukončení jednotlivých kurzů, pokud jsou tyto kratší než interval určený pro pravidelnou dezinfekci. Deratizace se provádí pravidelně nejméně dvakrát ročně a při výskytu hlodavců. U služebních psů ustájených individuálně se provádí deratizace jen při výskytu hlodavců.

Vedoucí funkcionář je povinen umožnit psovodovi řádnou péči o služebního psa, kterou je obstarání a příprava krmiva, úklid kotce, venčení, údržba srsti a provádění zoohygieny. Doba ošetřování služebního psa se započítává do doby výkonu služby. Ošetřování služebního psa se provádí denně. V případě nepřítomnosti psovoda zajistí ošetřování a výživu služebního psa psovod nebo zaměstnanec určený vedoucím oddělení.

V případě přidělení služebního psa do osobní péče ve společném ustájení je doba ošetřování stanovena v rozsahu 1 hodina v rámci každé pracovní směny, 2 hodiny v rámci každé pracovní směny delší než 12 hodin, 3 hodiny v rámci každé pracovní směny delší než 18 hodin. V případě přidělení služebního psa do osobní péče v individuálním ustájení je doba ošetřování stanovena v rozsahu 1 hodiny za každý den přidělení služebního psa. Rozvržení doby ošetřování v rámci pracovních směn je shodné se společným ustájením. Zbývající počet hodin ošetřování v plánovaném období poskytne vedoucí služební funkcionář policistovi k ošetřování v místě ustájení služebního psa při dodržení pravidel pro rozvržení doby služby.

Dobu krmení je nutno upravit s dostatečným časovým předstihem a s přihlédnutím k nástupu výkonu služby nebo začátku výcviku. Služební pes musí mít neustále přístup k čerstvé vodě.

Výživa a náležitosti krmiva služebního psa jsou upraveny interním aktem řízení. Peněžní limity jsou určeny v krmných dávkách a přídavných krmiva. Tyto limity jsou aktuálně upravovány v souvislosti s cenovými relacemi krmiv. Návrh na přiznání náležitostí krmiva pro služební psy zpracovává vedoucí oddělení nebo policista pověřený řízením služební kynologie na útvaru současně s návrhem na přidělení služebního psa

do osobní péče k individuálnímu ustájení. Vyúčtování finančních náležitostí krmiva pro služební psy zpracovává vedoucí oddělení nebo policista pověřený řízením služební kynologie na útvaru.

1.7.3.14 Obměna, doplňování a vyřazování služebních psů

Pro obměnu a doplňování početních stavů služebních psů u útvarů jsou psi získáváni z vlastního chovu, výkupem z civilního sektoru, darováním, převzetím štěňat od civilních chovatelů za krytí, na základě smlouvy o výpůjčce, jiným způsobem.

Nákup služebních psů zajišťuje vedoucí oddělení nebo policista pověřený řízením služební kynologie na útvaru z vyčleněných finančních prostředků prostřednictvím správy logistického zabezpečení Policejního prezidia České republiky nebo krajského ředitelství policie. Výkup služebních psů se provádí komisionálně. Při výkupu psa se posuzuje zejména zdravotní stav, povahové vlastnosti, vhodnost pro výkon služby, úroveň vycvičenosti a exteriér.

Stane-li se služební pes nepotřebným, je vyřazen. Nakládání s vyřazenými služebními psy upravuje interní akt řízení. Dnem vyřazení služebního psa se zastavuje výplata finanční částky určené na jeho výživu. Doklady vyřazeného služebního psa jako evidenční knížka, průkaz původu, potvrzení o výběrovém chovu atd. jsou spolu se záznamy o jeho vyřazení uloženy u útvaru. O utracení služebního psa rozhoduje příslušný veterinární lékař na základě zdravotního stavu služebního psa.

1.7.3.15 Kynologická evidence služebních psů

Materiálová evidence služebních psů je vedena u útvaru podle přidělených evidenčních čísel.

K zabezpečení přehledu o stavu, vycvičenosti, dislokaci služebních psů a k získávání podkladů pro zpracovávání statistických hlášení se vede centrální evidence služebních psů u odboru, dílčí evidence všech útvarů, které slouží k zabezpečení přehledu o stavu, kvalitě služebních psů a ke zpracovávání statistických údajů o služební kynologii na území České republiky. Evidence se vede prostřednictvím počítačového programu KIS - kynologický informační systém.

Centrální evidence je útvary průběžně aktualizována. K zaevidování služebních psů odebíraných z chovných stanic slouží tetovací číslo služebního psa současně jako evidenční číslo. U psů získaných jiným způsobem například darem, za krytí, nákup z civilního sektoru, je útvarům přidělena odborem řada evidenčních čísel určená pro zaevidování psa. Přidělené evidenční číslo je neměnné a zůstává služebnímu psovi po celou dobu jeho působení u policie. Evidenční čísla služebním psům přidělují pracovníci odboru, vedoucí oddělení nebo psovodi odpovědní za evidenci služební kynologie na útvaru. Po přidělení evidenčního čísla se vyplní evidenční knížka služebního psa, do které se průběžně zaznamenávají údaje o služebním psovi a jeho zdravotním stavu. Je-li služební pes převáděn z chovatelské stanice nebo výcvikového střediska, přiděluje a vyplňuje evidenční knížku služebního psa vedoucí chovatelské stanice nebo výcvikového střediska. Při převodu vybraného služebního psa z chovatelské stanice jsou se služebním psem předány i nezbytné doklady potřebné k provedení vkladu služebního psa do materiálové a kynologické evidence. Při získání služebního psa jiným způsobem vyplňuje evidenční knížku služebního psa policista pověřený vedením evidence. Evidenční knížku má u sebe vždy psovod, kterému je služební pes přidělen.

U odboru je vedena centrální evidence průkazů původu služebních psů narozených v chovatelských stanicích. Po zaevidování průkazů původu v centrální evidenci jsou odborem zasílány průkazy původu na útvary, u kterých jsou služební psi zařazeni. Kopie průkazů původu služebních psů získaných jiným způsobem než z vlastního chovu zasílají útvary do centrální evidence s hlášením. Pokud dojde u služebního psa ke splnění podmínek chovnosti a služební pes je zařazen do chovu, zasílá útvar, kde je služební pes zařazen, neprodleně kopie veškerých dokumentů souvisejících s uchovněním služebního psa odboru.

2. CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY

Cílem diplomové práce je zpracování metodiky výcviku služebních psů určených k vyhledávání zbraní a střeliva a stanovení standardů k posuzování vhodnosti konkrétních jedinců k výcviku na vyhledávání zbraní a střeliva a jejich následnému využití v praxi.

Hypotéza: Lze zpracovat univerzální metodiku pro výcvik služebních psů na vyhledávání zbraní a střeliva.

3. METODIKA

Sběr dat z 8 krajských ředitelství Policie České republiky o počtech služebních psů určených k vyhledávání zbraní a střeliva, jejich rozdělení podle plemen a o počtu nasazení služebních psů v praxi v letech 2007, 2008 a do 3. čtvrtletí roku 2009 včetně. Následné vyhodnocení získaných dat, porovnání s dostupnou literaturou a předpisy. Následně vypracovat metodiku výcviku služebních psů na vyhledávání zbraní a střeliva na základě zpracovaných údajů.

V současné době probíhá u Policie České republiky reforma, v jejímž rámci se od 1. ledna 2010 změnila organizační struktura policejních útvarů s územně vymezenou působností. Krajská ředitelství policie začala kopírovat rozdělení republiky podle vyšších územních samosprávných celků. Proti původním osmi krajským ředitelstvím policie jich je v současnosti čtrnáct. Od 1. ledna 2010 tedy vzniklo šest nových krajských ředitelství policie. Současně s jejich vznikem vzniklo i šest nových oddělení služební kynologie. Na původní krajská ředitelství policie byl zaslán dotazník (příloha č. 1) za účelem zjištění počtu nasazení a využití služebních psů na vyhledávání zbraní a střeliva a za účelem zjištění aktuálních početních stavů těchto psů specialistů. Dotazník byl zaslán na následující krajská ředitelství policie:

- Krajské ředitelství policie hlavního města Prahy
- Krajské ředitelství policie Středočeského kraje
- Krajské ředitelství policie Jihočeského kraje
- Krajské ředitelství policie Západočeského kraje
- Krajské ředitelství policie Severočeského kraje
- Krajské ředitelství policie Východočeského kraje
- Krajské ředitelství policie Jihomoravského kraje
- Krajské ředitelství policie Severomoravského kraje

V dotazníku byly stanoveny následující parametry dotazu:

1. celkový počet nasazení psů určených k vyhledávání zbraní a střeliva,
2. z toho použití v terénu,
3. použití v objektu,
4. použití na automobily,

5. nasazení na vyžádání od jiných útvarů PČR,
6. nasazení při vlastních akcích preventivního charakteru,
7. využití při ukázkách,
8. ostatní využití.

4. VÝSLEDKY

4.1 Výsledky dotazníkového průzkumu

Počet nasazení služebních psů na vyhledávání zbraní a střeliva rozdělený podle jednotlivých krajských ředitelství Policie České republiky a podle způsobu použití v roce 2007 je uveden v tabulce 1.

Tabulka 1: Nasazení psů v roce 2007

	hm P	Stčk	Jčk	Zčk	Sčk	Včk	Jmk	Smk
Celkový počet nasazení	11	15	4	8	12	10	9	5
Použití v objektu	5	4	1	1	3	4	2	1
Použití v terénu	1	2	0	1	1	0	1	0
Použití na automobily	3	2	1	2	1	1	2	2
Nasazení na vyžádání od jiných útvarů	2	3	2	3	2	4	1	2
Nasazení při vlastních akcích preventivního charakteru	0	3	0	0	2	1	1	0
Využití při ukázkách	0	1	0	1	3	0	2	0
Ostatní	0	0	0	0	0	0	0	0

Zdroj: Policie České republiky

Počet nasazení služebních psů na vyhledávání zbraní a střeliva rozdělený podle jednotlivých krajských ředitelství Policie České republiky a podle způsobu použití v roce 2008 je uveden v tabulce 2.

Tabulka 2: Nasazení psů v roce 2008

	hm P	Stčk	Jčk	Zčk	Sčk	Včk	Jmk	Smk
Celkový počet nasazení	22	20	6	10	25	12	10	7
Použití v objektu	10	5	3	3	9	3	2	2
Použití v terénu	2	1	0	1	1	1	1	0
Použití na automobily	3	4	1	2	1	2	1	1
Nasazení na vyžádání od jiných útvarů	6	4	1	2	5	3	2	4
Nasazení při vlastních akcích preventivního charakteru	0	4	1	2	5	2	3	0
Využití při ukázkách	1	2	0	0	4	1	1	0
Ostatní	0	0	0	0	0	0	0	0

Zdroj: Policie České republiky

Počet nasazení služebních psů na vyhledávání zbraní a střeliva rozdělený podle jednotlivých krajských ředitelství Policie České republiky a podle způsobu použití do III. čtvrtletí roku 2009 je uveden v tabulce 3.

Tabulka 3: Nasazení psů do III. čtvrtletí roku 2009 včetně

	hm P	Stčk	Jčk	Zčk	Sčk	Včk	Jmk	Smk
Celkový počet nasazení	19	19	6	15	16	11	8	6
Použití v objektu	6	5	2	5	6	3	1	2
Použití v terénu	3	0	0	1	0	0	1	1
Použití na automobily	3	3	1	1	0	1	0	0
Nasazení na vyžádání od jiných útvarů	6	3	1	2	3	4	4	2
Nasazení při vlastních akcích preventivního charakteru	0	5	1	3	3	2	1	1
Využití při ukázkách	1	3	1	3	4	1	1	0

Ostatní	0	0	0	0	0	0	0	0
---------	---	---	---	---	---	---	---	---

Zdroj: Policie České republiky

Při sběru dat z krajských ředitelství policie bylo zjištěno, že na Krajském ředitelství policie Severomoravského kraje nemají žádného psa specialistu na vyhledávání zbraní a střeliva a v případě potřeby nasazení si psa specialistu vyžádají z Krajského ředitelství policie Východočeského kraje.

Dále bylo zjištěno, že v současné době je u Krajského ředitelství policie hlavního města Prahy zařazen jeden pes plemene Německý ovčák.

U Krajského ředitelství policie Středočeského kraje je zařazen jeden pes plemene Německý ovčák.

Na Krajském ředitelství policie Jihočeského kraje je zařazen jeden pes plemene Belgický ovčák Malinois.

U Krajského ředitelství policie Západočeského kraje jsou zařazeni dva psi plemene Německý ovčák.

U Krajského ředitelství Severočeského kraje je zařazen jeden pes plemene Německý ovčák a jedna fena téhož plemene je v současnosti v přípravě.

Na krajském ředitelství policie Východočeského kraje jsou v současné době zařazeni dva psi, jeden plemene Německý ovčák a jeden Belgický ovčák Malinois.

Na krajském ředitelství Severomoravského kraje je jeden pes plemene Německý ovčák v přípravě.

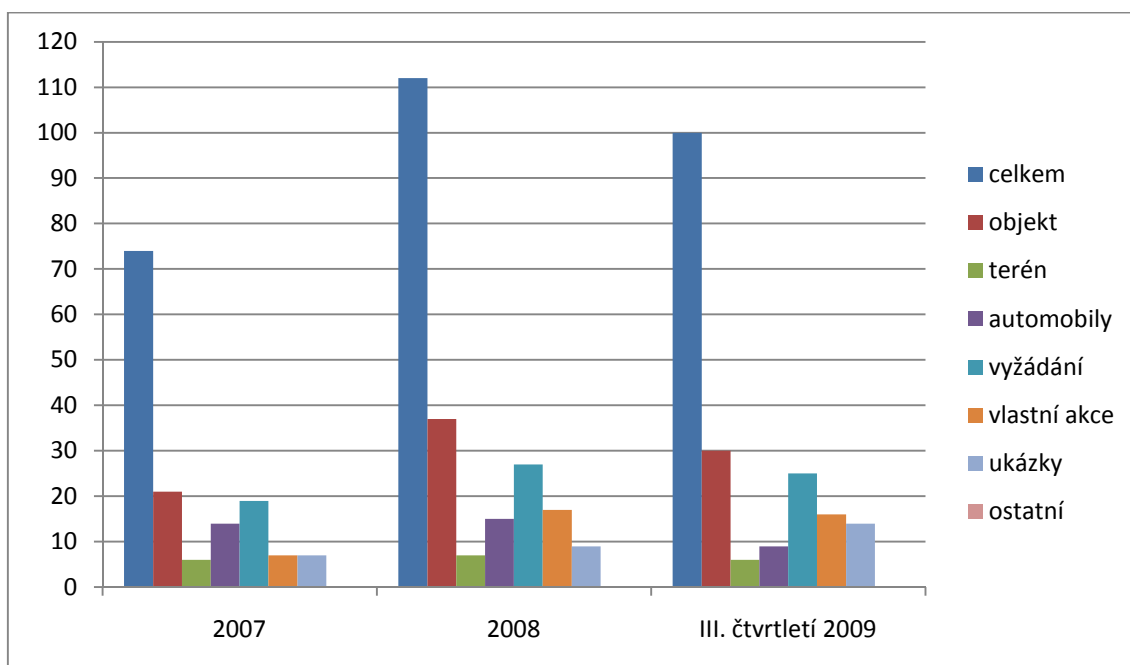
Na krajském ředitelství policie Jihomoravského kraje není v současnosti zařazen žádný pes.

4.2 Zpracování výsledků dotazníkového průzkumu

Ze získaných dat vyplývá, že celkově od roku 2007 do 3. čtvrtletí roku 2009 došlo ke zvýšení počtu nasazení psů v praxi. V roce 2008 došlo k navýšení celkového počtu nasazení služebních psů na vyhledávání zbraní a střeliva o 51,35 %. V roce 2009 do III. čtvrtletí byl celkový počet nasazení na úrovni 89,29 % z celkového počtu nasazení

v roce 2008. Porovnání počtu nasazení v jednotlivých kategoriích v letech 2007, 2008 a do III. čtvrtletí roku 2009 je znázorněno v grafu č. 1.

Graf 1: Počty nasazení služebních psů

Zdroj: Policie České republiky

4.3 Metodika výcviku služebních psů na vyhledávání zbraní a střeliva

Výcvik psů je možné provádět ve skupinách pod vedením instruktora nebo jej může provádět psovod individuálně. Vždy ovšem platí, že se v metodice výcviku postupuje od jednoduchých výkonů k výkonům složitým. Výcvik musí v začátcích probíhat za ulehčených podmínek a postupně se tyto podmínky ztěžují. Ztěžování podmínek musí být pozvolné ve všech směrech. To se týká složitosti konečného cviku, okolního prostředí a terénu a denní či noční době.

V procesu výcviku psa musí psovod vhodně a ve správný čas používat přinucení psa, povzbuzení psa a zákaz nežádoucí činnosti psa.

Přinucení je působení nepodmíněných mechanických podnětů. Pes provádí požadovaný úkon pouze po přinucení. Kromě mechanických nepodmíněných podnětů k přinucení psa provést požadovaný výkon lze použít i rozkaz (povel) s výhrůžnou into-

nací hlasu, pokud byl již na tuto výhružnou intonaci v dřívější době vytvořen podmíněný reflex.

Povzbuzení je působení psovoda na psa po správně provedeném cviku. Z podmíněných i nepodmíněných podnětů se k povzbuzení psa používá pochvala, pohlazení a pamlsky. Povzbuzení má velký význam jako protiklad přinucení. Vyrovnává stísněný pocit psa, který vznikl po přinucení.

Zákaz je přerušování nežádoucí činnosti psa povel.

4.3.1 Nejčastější chyby při výcviku

Psovod musí při výcviku psa dodržovat zásady výcviku. Jejich nedodržováním, podceněním a porušováním se výcvik psa ztěžuje a nedosáhne se tak požadovaného výsledku. Pes provádí pouze to, k čemu byl cvičen v procesu výcviku jako odraz působení psovoda na psa nebo to co se sám naučil.

Mezi nejčastější chyby při výcviku psů náleží vytváření nežádoucích spojitostí. Například cvičení psa na stále stejném místě, používání stejných pomůcek a pomocníků při výcviku. Dochází tím k určité jednotvárnosti výcviku a tím k vytvoření nežádoucí spojitosti.

Chybou je i jednotvárnost výcviku, ke které dochází tak, že psovod ve snaze psa naučit cvik co nejrychleji, cvičí psa stále stejný cvik, který stále dokola opakuje. Výsledkem ovšem není zlepšení, ale ta skutečnost, že pes po čase přestane na daný povel reagovat.

Dále mezi chyby patří polidšťování psa. Této chybě se dopouštějí především začínající nezkušení psovodi. Toto se projevuje tak, že psovod přisuzuje psovi stejnou úroveň myšlení jako má on sám a další lidské vlastnosti.

Porušování metodického postupu při propracovávání cviku je další častou chybou. Tedy nepostupováním při výcviku od jednoduchého ke složitějšímu. Bez ohledu na to, jestli pes zvládl jednoduchý cvik, psovod jej nutí vykonávat cviky složitější. Stejně chyby se psovod může dopustit i při přivykání psa na různé prostředí

Dalšími chybami je nesprávné používání podmíněných a nepodmíněných podnětů, nesprávné používání pomůcek a nesprávná organizace výcviku.

4.3.2 Základní vlastnosti psovoda

Mezi základní vlastnosti psovoda patří:

- 1) Sebeovládání
- 2) Houževnatost
- 3) Důslednost
- 4) Sebevzdělávání
- 5) Vztah ke psovi

Sebeovládání je důležité z toho důvodu, že psovod se za každé situace musí umět ovládat. Každé rozrušení či změnu nálady pes spolehlivě vycítí a přenáší se na něj. Výcvik psů je dlouhotrvající psychicky a fyzicky vyčerpávající činnost, proto pokud psovod není v dobrém psychickém rozpoložení, měl by výcvik psa přerušit a pokračovat až v době, kdy se uklidní. V rozrušení by se mohl dopustit jednání, kterým by pokazil, často nevratně, celý nebo část předchozího výcviku.

Houževnatost. Psovod musí být houževnatý, protože nepracuje se strojem, ale s živým tvorem. Každý pes je stejně jako lidé jedinečný a proto vyžaduje rozdílné přístupy. Co se některý pes zvládne naučit během chvíle, může jinému psovi trvat delší dobu. Stejně tak je to se zvládnutím různých cviků, kdy každý z nich trvá rozdílnou dobu. Proto se psovod nesmí nechat odradit neúspěchem, hledat jeho příčiny a zvolit nejlepší metodu nácviku.

Důslednost. Psovod musí být při výcviku důsledný a musí každý krok nácviku dotáhnout až do konce. Nesmí se spokojit pouze s částečným zvládnutím cviku, protože v dalších fázích výcviku psa se nedostatky vždy projeví.

Sebevzdělávání je podstatné stejně jako v kterémkoliv odvětví lidské činnosti. Psovod musí vyhledávat nové teoretické i praktické informace a tyto umět aplikovat při následném výcviku psa. I vzhledem k tomu, že každý pes je individualita, musí mít psovod nejenom velmi dobré znalosti, ale musí být ochoten přijímat nové informace a znalosti a o ty své se podělit.

Vztah ke psovi je vlastnost, která se vždy projeví na předváděném výkonu psa. Vždy je možné pozorovat, zda pes povely plní radostně, energicky a se zájmem, což svědčí o dobrém vztahu mezi psem a psovodem.

4.4 Výcvik psa

Výcvik služebních psů určených k vyhledávání zbraní a střeliva se skládá z dvou hlavních částí a to z výcviku poslušnosti a z výcviku pachových prací.

4.4.1 Poslušnost

Poslušnost je základem při výcviku každého psa, na který se dále navazuje dalším výcvikem. Bez zvládnutí základních cviků poslušnosti nelze úspěšně pokračovat ve výcviku psa.

Výcvik poslušnosti musí být zajímavý a nesmí být únavný. Na jeden daný povel psovoda musí přijít odezva v provedení jednoho výkonu psem. Při výcviku poslušnosti se musí dbát na zejména na důslednost, kdy po daném povelu musí být cvik proveden až do konce. V případě špatného provedení cviku se musí cvik opakovat a po správném provedení musí následovat odměna. Odměnou může být pamlssek, aport či pochvala. Při výcviku je třeba dbát zejména na to, že síla podnětu musí odpovídat povahovým vlastnostem psa. Při užívání povelů psovodem je základní, především v počátcích výcviku, aby po hlasovém povelu ihned následoval nepodmíněný podnět psovi. Dále se výcvik nesmí provádět s nakrmeným psem a to z důvodu rizika zdravotních komplikací jako je například torze žaludku a také proto, že nakrmený pes nemá potřebnou chuť do práce.

Základní cviky poslušnosti (ovladatelnosti) psa podle zkušebního řádu PČR jsou dány Pokynem ředitele Ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky ze dne 1. července 2009, kterým se stanoví postup policistů na úseku činnosti služební kynologie.

4.4.1.1 Volný pohyb psa

Účelem daného cviku je vyběhnutí psa do určeného směru. Psovi dáme povel „Volno!“ s radostnou intonací hlasu. Nácvik se provádí již při výchově štěněte, kdy například při vycházce na nerušeném místě psovod v předklonu s mávnutím ruky směrem vpřed spolu s povellem vyběhne zároveň se psem do určeného směru.

4.4.1.2 Přerušení nežádoucí činnosti

Účelem tohoto cviku je odnaučit nežádoucí činnost psa, nebo tuto činnost rázně přerušit. U tohoto cviku je třeba rozlišovat činnosti psa, které jsou nežádoucí vždy za jakýchkoli okolností na jakýchkoli místech a na ty, které jsou nežádoucí pouze jenom například v určitý čas či na určitém místě. V prvním případě jde o jistý druh totálního zákazu, u kterého se používá povel „Fuj!“. V druhém případě se používá povel „Ne!“ nebo „Nesmíš!“. Jde například o hraní s jinými psy, aport a další činnost psa, které pro nás mohou být užitečné nebo je po psovi za jiných okolností vyžadujeme. Použití povelů „Fuj!“ a „Ne!“ musí být systematické a nesmí dojít k jejich záměně. Návčik se provádí již se štěnětem, kdy se využívá nepodmíněných podnětů jako například trhnutí vodítkem. Při návčiku je velice důležitá důslednost psovoda.

4.1.1.3 Přivolání psa

Účelem tohoto cviku je aby na povel pes rychle a nejkratším možným směrem přiběhl k psovodovi a předsedl před něho. Zde se využívá povelu „Ke mně!“ s rozkazovací intonací. Návčik se provádí společně s návčikem volného pohybu psa. S návčikem se začíná již u štěněte, kdy k sobě štěně lákáme pamlskem nebo před štěnětem utíkáme a plácáme rukama. Zpočátku se štěně odměňuje ihned poté, co k psovodovi přiběhne, v dalších fázích se začíná klást důraz na předsednutí. Vždy po správně provedeném cviku následuje odměna.

4.1.1.4 Sedni

Účelem cviku je, aby pes na povel „Sedni!“ sedl a to u levé nohy psovoda nebo před psovodem. Pes má tento cvik provádět rychle a bez váhání. Má sedět zpříma, přední nohy jsou svisle opřeny o zem, zadní nohy jsou položeny rovnoběžně s tělem a pozornost věnuje psovodovi.

V případě cviku sednutí psa u levé nohy psovoda jde o to, že pes má usednout u levé nohy psovoda bez povelu vždy, jakmile se psovod zastaví. V této poloze pak musí zůstat do té doby, dokud nedostane další povel. K návčiku si psovod najde vhodné klidné a suché místo. Toto vše z důvodu, aby na psa a na psovoda nepůsobily žádné

rušivé jevy, jako je hluk, mokro a aby psovi nebránily žádné nepříjemné okolnosti v sednutí.

Povel „Sedni!“ dáváme psovi s rozkazovací intonací hlasu. Nácvič se provádí na vodítku s využitím nepodmíněného podnětu trhnutí vodítkem směrem nahoru a přitlačení druhou rukou na záď psa. Je třeba při nácvič dbát na to, aby pes seděl u nohy rovnoběžně s psovodem, aby seděl rovně, nevyvaloval boky do stran a neopíral se o psovoda. Pokud se pes takto zachová, je třeba dát opětovně psovi povel „Sedni!“ a poté jej přinutit aby zaujal správnou pozici. Psovod musí neustále pozorovat psa, aby včas odhalil jeho záměr se zvednout. V případě, že pes chce vstát, psovod okamžitě za použití povelu „Sedni!“ a za použití trhnutí vodítkem směrem nahoru za současného přitlačení psa na záď donutí psa vrátit zpět do polohy vsedě. Tento cvik musí psovod se psem provádět hbitě tak, aby se pes naučil sedat rychle. Cvik je výhodné učit za chůze, protože pes za pohybu není fyzicky připraven ke kladení odporu tak, jako když stojí. Za pohybu tedy není nutné užívat silnějšího nepodmíněného podnětu k donucení psa k sednutí. Po dobře provedeném cviku psa odměníme.

U sednutí psa před psovodem se používá ústní povel „Sedni!“. S nácvičkem začneme tak, že se postavíme před psa, vodítko držíme v pravé ruce, dáme psovi povel „Sedni!“ a poté trhne vodítkem směrem nahoru a levou rukou zatlačíme na záď psa a donutíme jej tak sednout. Po správně provedeném cviku psa odměníme.

4.4.1.5 Lehni

Účelem cviku je naučit psa na povel „Lehni!“ lehnout na určeném místě. Tento cvik se využívá jako cviku poslušnosti v době základního výcviku, ale i při dalších disciplínách, například označení předmětů při pachových pracích, střežení osoby apod. Na povel „Lehni!“ má pes okamžitě a za každých okolností, ať je pes v klidu nebo v pohybu, lehnout na místě, na kterém se právě nachází nebo na kterém udělal poslední kroky. Při lehu má pes přední nohy natažené, zadní nohy pokrčené podél těla a hlavu drží vzpřímeně, aby mohl dobře pozorovat psovoda či okolí. Pes v lehu musí zůstat tak dlouho, dokud neobdrží další povel.

K nácvičce si opět psovod vybere vhodné místo, stejně jako při nácvičce povelu „Sedni!“. Stejně tak nácvič provádíme za chůze, kdy pes není připraven a schopen klást

odpor, jako když v klidu stojí. Psovod nácvik provádí na vodítku, využívá nepodmíněných podnětů jako trhnutí vodítkem a tlaku ruky. Dále využívá posunků rukou. Při lehnutí psovod užije povelu „Lehni!“ s rozkazovací intonací hlasu spolu s mávnutím levé ruky před očima psa směrem dozadu. Zároveň trhne levou rukou vodítkem stejným směrem, jako mávnul, a pravou rukou zatlačí na kohoutek psa. Zároveň s těmito pohyby si psovod rychle kleká vedle psa a dále pravou rukou s vodítkem táhne psa k zemi. Vodítko musí mít psovod patřičně zkrácené. Vodítkem psovod táhne psa šikmo dolů, tím dosáhne toho, že pes předními nohama lehne na stejném místě, aniž by popošel vpřed. V okamžiku, kdy si pes lehne, musí psovod rychle povolit vodítko a přestat tláčit rukou na hřbet psa, aby tím ukončil nepříjemné a stísněné pocity psa ze cviku. Ihned poté psa za jeho výkon pochválí a tím negativní pocity psa odezní. Psovod v kleku vedle psa opravuje polohu psa vleže, kdyby neležel podél něho, nebo kdyby ležel na boku. V případě, že se pes pokusí vstát, psovod dá psovi opět povel „Lehni!“ a trhne vodítkem, popřípadě zatlačí rukou na hřbet psa, tak jako na začátku nácviku. Jakmile se pes podrobil nepodmíněným podnětům, přestane psovod na psa ihned působit a pochválí jej. Psovod zůstane chvíli v kleku vedle psa, a když se ujistí, že pes se uklidnil a nemá v úmyslu změnit polohu, pokusí se pomalu a opatrně vstát. Přitom povolí vodítko a dává pozor, aby neopatrným zacházením s vodítkem nedal psovi podnět ke změně polohy, a narovná se. Pokud pes vydrží ležet i když psovod vstane a narovná se, opět se psovod k psovi sehne, hladí jej a chválí jej. Poté mu dá povel volno a psa odmění.

Při tomto cviku, zejména když má pes ležet, musí psovod psa neustále povzbuzovat a chválit, aby si psa upoutal na sebe a usnadnil mu tak výcvik. Postupně psovod upouští od klekání vedle psa a přitahování ho rukou k zemi a učí psa lehnout na pouhý ústní povel a posunek ruky. Postupně povel a posunek spojuje a užívá je najednou. V případě, že pes začne cvik provádět váhavě či nepřesně, psovod se opět vrátí k použití nepodmíněných podnětů.

4.4.1.6 Vstaň

Účelem tohoto cviku je naučit psa, aby na povel „Vstaň!“ povstal z jakékoliv jiné polohy a zůstal stát bez pohybu tak dlouho, dokud neobdrží další povel k jinému výkonu. Tento cvik patří mezi cviky poslušnosti, ale kromě toho tento cvik po psovi vyžaduje

jeme i při dalších potřebách, jako při čištění a ošetřování psa, při prohlídce u veterinárního lékaře, při posuzování exteriéru psa apod.

Nácvik ze sedu u levé nohy psovoda. Cvik začínáme nacvičovat na vodítku nejdříve z polohy vsedě a poté z polohy vleže. Psovod stojí se psem, který je u jeho levé nohy, a v pravé ruce drží zkrácené vodítko. Psovod dá psovi povel „Vstaň!“, který vysloví s mazlivou mírnou intonací hlasu. Poté pravou rukou vodítkem táhne psa vodorovně, aby psa přiměl vstát. Zároveň levou rukou psa mírně nadzvedává pod břichem, až pes vstane. Jakmile pes vstane, musí ustát táhnutí vodítkem a nadzvedávání rukou. Poté psa psovod pochválí. Psovod dále musí psa pozorovat, aby včas vystihl jeho záměr si sednout, lehnout nebo odejít. V případě, že pes změní polohu, psovod jej s opětovným použitím povelu „Vstaň!“ uvede zpět do správné polohy. Postupně psovod vynechává přímé zvedání psa levou rukou pod břichem a přivyká jej cvik provádět na ústní povel. Při tom si stále vypomáhá mírným tahem vodítka. V další fázi psovod vynechá i působení vodítka a postupně přivyká psa jen na ústní povel.

Nácvik ze sedu před psovodem. Psovod se postaví pře psa do vzdálenosti asi 1 metr. Do pravé ruky uchopí vodítko a psovi dá povel „Vstaň!“ Povel vysloví s laskavou intonací hlasu. Poté pravou rukou táhne vodítkem mírně psa vodorovně vpřed a levou rukou mírně psa nadzvedává pod břichem směrem nahoru. Pohyb pravé ruky s vodítkem si zároveň pes pamatuje a v dalších fázích nácviku tento pohyb používáme jako povelový posunek. Jakmile pes vstane, psovod okamžitě povolí tah vodítka a přestane psa nadzvedávat. Stejně jako v předchozím nácviku psovod pozorně sleduje psa a v případě, že změní pes svou pozici, ihned psovod psa uvede zpět do správné pozice. Postupně psovod vynechává přímé zvedání psa levou rukou pod břichem a přivyká jej cvik provádět na ústní povel a na posunek ruky. Při tom si stále vypomáhá mírným tahem vodítka. V další fázi psovod vynechá i působení vodítka a přivyká psa jen na ústní povel s posunkem. Pokud pes již spolehlivě ovládá tento cvik v blízkosti psovoda, začne psovod postupně vzdálenost zvětšovat. Zároveň začne méně často užívat ústní povel až do doby, kdy pes cvik vykonává pouze na posunek.

4.4.1.7 K noze

Účelem cviku je aby se pes po přivolání a předsednutí před psovoda na povel přemístil k levé noze psovoda. K levé noze psovoda se pes může přemístit přímo nebo oběhnutím psovoda. Používá se povel „K noze!“ s rozkazovací intonací hlasu, společně s posunkem plácnutím levou dlaní na vnější stranu levého stehna. Při nácviku se používá nepodmíněného podnětu trhnutí vodítkem, navedením psa obloukem k noze a přitlačení rukou na záď psa k sednutí. Pes musí sedět rovně a rovnoběžně s psovodem. Po dobře provedeném cviku následuje odměna.

4.4.1.8 Obraty za pochodu a chůze u nohy

Účelem tohoto cviku je, aby se pes při chůzi držel u levé nohy psovoda a psovoda neustále sledoval a při změně směru nebo rychlosti pohybu psovoda okamžitě reagoval a přizpůsobil se. Uvedený cvik se využívá k tomu, aby služební pes při chůzi na pochůzkách, pohybu na místě činu, pohybu při pěším přesunu z jednoho místa na druhé psovodovi nepřekážel, aby nezdržoval svou neukázněností a nevadil jiným osobám v chůzi. Užívá se povel „K noze!“ s rozkazovací intonací hlasu v počátcích spolu s plácnutím levé ruky přes levé stehno.

Nácvik se provádí na vodítku již od štěněte. V první fázi štěně přivykáme na obojek a vodítko formou hry. V další fázi na vhodném nerušeném místě formou hry přivykáme psa na chůzi u nohy, při chůzi děláme oblouky a přivykáme psa na změny směru. Psovod nesmí v žádném případě povolit a mírným tahem za vodítko, za stálého opakování povelu, přinutí psa, aby jej sledoval u levé nohy. Při chůzi na sebe poutáme neustále pozornost psa různými pamlsky nebo aportem, psa stále povzbuzovat hlazením nebo poplácáváním po těle. V žádném případě se psovod nesmí zastavit a cvik přerušit z důvodu, že pes klade odpor či je vzdorovitý. Při chůzi psovod zpočátku psovi dovolí, aby si hrál s jeho levou rukou, nebo v pravé ruce drží částečně zakrytý aport tak, aby jej pes viděl a sledoval jej. Tímto odvedeme pozornost psa, který zapomene na nucenou chůzi u nohy a cvik bude provádět ochotněji, protože se přesvědčí, že na levé straně psovoda se mu při chůzi dostává jen příjemných pocitů. Pokud pes při chůzi zůstává za psovodem, působí na něho psovod tím, že se na něho ohlédne a aniž se zastaví, povzbudí psa pomlasknutím či ukázáním aportu a pravou rukou jej zatáhne vodítkem dopředu. Pokud pes přejde na druhou stranu, psovod jej za užití povelu zatáhne

vodítkem na levou stranu. V další fázi postupně z oblouků přecházíme až na pravoúhlé obraty vlevo, vpravo a na obrat čelem vzad. Vždy těsně před každou změnou směru chůze psovod opakuje povel „K noze!“, čímž psa upozorní na svůj úmysl změnit směr. Při obratu vlevo většinou pes narazí na levé koleno psovoda a takto způsobený nepříjemný pocit jej brzy přinutí k opatrnosti a k tomu, aby nepředbíhal. Z tohoto důvodu v případech, kdy pes předbíhá, používáme při výcviku způsob chůze s častými obraty vlevo. Při obratu vpravo zatáhne psovod vodítkem po povelu „K noze!“. Proto se pes bude snažit držet se u levého kolene psovoda, aby předešel nepříjemnému pocitu, který způsobí trhnutí vodítka. Při výcviku dává psovod často psovi příležitost, aby se vzdálil od jeho levé nohy, přičemž ihned po vzdálení psa trhnutím vodítkem přinutí vrátit se zpět. Pes se po této zkušenosti bude snažit pevně přidržovat levé nohy psovoda. Postupem času k utvrzení psa v chůzi u nohy provádí psovod výcvik vodění v městském ruchu na silnici, v rušných ulicích a všude, kde jsou různé rušivé jevy. Vše z toho důvodu, aby si pes zvykl na chodce, dětské kočárky, cyklisty, automobily apod. Toto je podmíněno dobrou socializací psa na tyto jevy. Pokud by pes nebyl na různé rušivé jevy přivyknutý a projevoval by bázlivost, není možné s takovým jedincem za přítomnosti těchto rušivých podnětů provádět výcvik.

Psa musíme naučit chůzi u nohy tak, aby cvik prováděl správně, a to nejenom na cvičišti při nácviku, ale vždy a za všech okolností. To vše z toho důvodu, že pes velmi dobře vystihne, že mimo cvičiště jsou mu tolerovány nepřesnosti a začne cvik provádět povrchně, což se postupem času projeví i za jiných situací.

V závěru výcviku psa učíme chůzi u nohy bez vodítka. S výcvikem chůze u nohy bez vodítka se začíná teprve tehdy, když pes naprosto spolehlivě a správně chodí u levé nohy psovoda na naprosto volném, nenapnutém vodítku a když psovod nemusí psa usměrňovat v chůzi trhnutím vodítkem. S nácvikem začneme tím, že za chůze nenápadně pustíme vodítko, které je připevněné na obojku psa, na zem a pokračujeme v chůzi v přímém směru. Výhodné je při tomto nácviku použít vodítko zkrácené na délku asi 20 až 30 centimetrů tak, aby při upuštění vodítka toto nesahalo až na zem a nepřekáželo psovi mezi nohama při chůzi. V případě, že je při chůzi potřeba psa usměrnit, uchopí psovod opět vodítko a trhnutím za něj psa přinutí vrátit se zpět na požadované místo. V případě, že pes v chůzi zaostává za psovodem, snaží se jej psovod povzbuze-

ním, zrychlením vlastní chůze, popřípadě popoběhnutím, čímž donutí psa k tomu, že v obavě, že mu psovod uteče, přiběhne k noze.

Ikdyž pes již správně sleduje psovoda u levé nohy bez vodítka, je potřeba tento cvik opakovat i na vodítku a takto návyk psa upevňovat. V nácviku chůze psa u nohy bez vodítka pokračujeme tak, že při chůzi nepozorovaně odepneme psa z vodítka. Přitom na psa musíme působit intenzivněji povel s možným plácnutím levou rukou do levého stehna tak, abychom psa udrželi správně u nohy.

Při správném provedení cviku psem vždy psa odměníme. Jakým způsobem psa odměníme, vždy vychází z toho, jaký podnět je pro psa nejpříjemnější. Zpravidla se vždy užívá pochvala a poplácání či pohlazení psa za současného podání pamlsku či hozením aportu.

4.4.1.9 Obraty na místě

Účelem cviku je to, aby se pes vždy zaujal správnou pozici vsedě u levé nohy psovoda pokaždé, když psovod jakýmkoliv obratem změni svůj postoj. K nácviku obratů na místě lze přikročit až poté, co pes zvládne cvik obraty za pohybu a pokud spolehlivě ovládá cvik „Sedni!“. Používáme povel „K noze!“ s rozkazovací intonací hlasu. Cvik začíná tak, že pes sedí u levé nohy psovoda, psovod změni svou pozici například vpravo v bok, pes se zároveň s psovodem přesouvá u jeho levé nohy. Po ukončení pohybu pes u levé nohy sedne. Nácvik se provádí na vodítku po zvládnutí obratů za pochodu, kdy se využívá nepodmíněných podnětů trhnutí vodítkem a upravování pozice psa rukou. Začínáme s nácvikem obratu vpravo z důvodu snazšího ovládnutí psa. Psovod udělá obrat vpravo v bok a zároveň s obratem dá psovi povel „K noze!“ . Psa přitáhne šklubnutím za vodítka do nové polohy. Po obratu musí pes správně a rychle sednout u levé nohy psovoda. Pokud pes neusedá přímo hned vedle levé nohy, psovod jej musí donutit tlakem levé dlaně na záď psa a trhnutí vodítka nahoru. Jakmile pes správně usedne u levé nohy psovoda, psovod ihned povolí tah vodítka, přestane na psa tlačit rukou a psa pochválí. Tímto vystřídá nepříjemné nepodmíněné podněty těmi příjemnými. Pokud pes od psovoda odsedává, usedá šikmo před nebo za psovodovu nohu, psovod jej ihned opraví za použití opětovného povelu „K noze!“ .

Při obratu vlevo v bok dá psovod povel „K noze!“ pravou rukou s vodítkem trhe směrem dozadu a levou rukou psa mírně přizvedne za levý bok a tlačí jej směrem ke svojí levé noze do správné polohy.

Při obratu čelem vzad může psovod použít dva způsoby. Při prvním způsobu psovod potupuje stejným způsobem jako u obratu vlevo v bok s tím rozdílem, že pohyb psa je o 45° delší. Druhým způsobem probíhá obrat tak, že psovod udělá obrat čelem vzad a pes psovoda zezadu obejde, otočí se a opět se přiřadí k levé noze psovoda. Vždy po úspěšném provedení obratu, v další fázi po provedení série obrátů, psa odměníme.

4.4.1.10 Lehni, sedni a vstaň u nohy

Účelem cviku je, aby pes u levé nohy psovoda na povel měnil svou pozici. Nácvik se provádí na vodítku, využívá se nepodmíněných podnětů jako trhnutí vodítkem a tlaku ruky. Dále se využívá posunků rukou. Při lehnutí se užívá povel „Lehni!“ s rozkazovací intonací hlasu spolu s mávnutím ruky před očima psa směrem dozadu. Zároveň se užívá trhnutím vodítka stejným směrem jako mávnutí a tlaku ruky na kohoutek psa. První nácviky povelu „Lehni!“ provádí psovod za chůze, kdy se dá pes snadněji na zem položit.

Při sedání se užije povel „Sedni!“ s rozkazovací intonací hlasu. Po povelu přichází trhnutí vodítkem směrem nahoru se současným zatlačením rukou na záď psa.

U vstávání se užívá povel „Vstaň!“, kdy se jedná o táhlý, mírný a mazlivý povel. Po povelu přichází mírný tah vodítkem směrem nahoru a vpřed a citlivé přejetí rukou po boku psa směrem ke slabinám. Při přejíždění rukou po boku u slabin slabě rukou tlačíme psa směrem nahoru.

4.4.1.11 Sedni, lehni a vstaň před psovodem

Účelem cviku je, aby pes na povel měnil svou pozici před psovodem ve vzdálenosti jednoho metru a postupně až ve vzdálenosti 25 metrů.

Při sedání se užívá povel „Sedni!“, po povelu přichází nepodmíněný podnět trhnutí vodítkem směrem nahoru. Trhnutí vodítkem se provádí pravou rukou tak, aby pohyb vycházel od boku psovoda otevřenou dlaní směrem ke psovi až do výše očí psovoda. Tohoto posunku se využívá v dalších fázích nácviku na delší vzdálenost. Při nácviku

stojí psovod asi 1 metr před psem, dá psovi povel „Sedni!“ a zároveň trhne vodítkem směrem nahoru. Když pes sedne, psovod ihned povolí vodítko a psa pochválí. Postupně psovod přestane užívat vodítko a začne ústní povel spojovat s posunkem ruky. V další fázi psovod začne postupně méně často užívat ústní povel, až začne pes cvik vykonávat pouze na posunek. Poté co, pes cvik provádí pouze na posunek, začne psovod postupně zvětšovat vzdálenost mezi ním a psem. Aby psovod při zvětšování vzdálenosti mezi ním a psem zabránil samovolnému vzdálení psa, když ho nemá v moci na vodítku, lze nácvik provádět na dlouhém vodítku, může použít stopovací vodítko dlouhé 8 až 10 metrů, a zabránit tak psovi v útěku.

Při lehání použije psovod povel „Lehni!“. Cvik je nejlepší začít provádět z polohy vsedě a teprve poté z polohy vstoje. To vše pouze za předpokladu, že pes již plně ovládá povel „Lehni!“ prováděný u nohy psovoda. Pes sedí u nohy psovoda a je na vodítku. Psovod pomalu předstoupí před psa tak, aby stál před ním zhruba na délku vodítka. Poté dá psovi povel „Lehni!“, po povelu přichází posunek napřaženou pravou rukou vedený obloukem směrem k zemi, obdobně jako u plaveckého stylu kraul. Při tom táhne vodítkem směrem dolů. Jakmile pes lehne, psovod vodítko povolí, sehne se k psovi a pochválí jej. Chvilí psa nechá setrvat v pozici vleže, než přejde k dalšímu cviku, povelu nebo odměně. Používání posunku ruky zároveň s ústním povellem lze postupně psa naučit cvik provádět jen na pokyn ruky tím, že postupně psovod vynechává ústní povel. Toto ovšem psovod provádí nejprve v blízkosti psa. Po zvládnutí psa provádět cvik pouze na posunek, psovod postupně začne zvětšovat vzdálenost mezi ním a psem. V případě, že pes přestane cvik provádět, nebo jej začne provádět váhavě či nepřesně, psovod opět vzdálenost mezi ním a psem zkrátí a případně užije i ústní povel. Při nácviku lze použít i dlouhé, například stopovací, vodítko stejně jako u nácviku sednutí.

Při vstávání se užívá povel „Vstaň!“, po povelu následuje posunek pravou rukou. Pravou ruku má psovod připaženou, ohnutou v lokti, následuje pohyb ohnutou částí ruky směrem kolem těla dozadu nahoru se současnou rotací dlaně směrem nahoru.

4.4.1.12 Odložení psa za pochodu

Účelem tohoto cviku je na povel odložit psa za pochodu, kdy pes, který jde u nohy, na povel lehl, sedl nebo zůstal stát na místě. Psovod dále pokračuje v chůzi. Nácvik se provádí na vodítku, kdy při chůzi psovod užije povel „Lehni!, Sedni! nebo Stůj!“ s rozkazovací intonací hlasu a s posunkem ruky. Psovod užije nepodmíněného podnětu trhnutí vodítkem směrem k zemi při povelu „Lehni!“, trhnutí vodítkem směrem nahoru a tlakem ruky směrem na záď psa při povelu „Sedni!“ a posunkem rukou dlaní zpředu směrem k čenichu psa při povelu „Stůj!“. Psovod poté pokračuje v chůzi. V počátcích psovod udělá směrem od psa pouze pár kroků a pak se vrací zpět ke psovi. Při návratu ke psovi se pes vždy obchází a nesmí dojít k přímému příchodu ke psovi nebo k přecházení před psem. Finální cvik je zakončen povelom „K noze!“ a pokračováním v chůzi.

4.4.1.13 Štěkání na povel

Účelem cviku je, aby pes před psovodem na povel minimálně třikrát zřetelně a nahlas zaštěkal. Tento cvik se využívá k utužení poslušnosti psa, ale je také důležitý pro praktické využití psa. V praxi využíváme štěkání psa k označení nalezeného předmětu nebo ukryté osoby.

Nácvik se provádí již od štěněte, kdy se formou hry snažíme přimět štěně, aby si štěkáním vyžádalo pamlsků nebo aport. Další možností je připnutí psa na vodítku k úvazovému kolíku, kdy psovod simuluje odchod a následný příchod ke psovi, kdy pes s nadšením a štěkáním vítá psovoda. Při nácviku používáme povel „Štěkej!“ současně se zdviženým ukazováčkem pravé ruky. Psovod k nácviku vyhledává takové situace, ve kterých pes obvykle sám štěká. Jedinou výjimkou je dráždění psa pomocníkem nebo cizí osobou, protože pes si poté povel „Štěkej!“ spojí s drážděním od cizí osoby a tuto osobu poté bude vždy po užití povelu vyhledávat. Jakmile pes po povelu projeví snahu štěkat, psovod jej ihned začne chválit a odmění jej. Postupně, když si pes začne spolehlivě štěkáním vyžadovat svou odměnu, psovod začne odměny pomalu omezovat a psa bude pouze chválit. Pokud je pes až příliš aktivní a štěká více, než je žádoucí, psovod psa přeruší důrazným povelom „Dost!“ a pokud pes nadále štěká, chytí jej psovod za tlamu a tuto mu stiskne.

4.4.1.14 Vysílání psa vpřed

Účelem cviku je naučit psa na povel vyběhnout vpřed do určeného směru do určité vzdálenosti, kde na povel psa odložit.

Místo k nácviku musíme zvolit takové, aby bylo prostředí psovi známé a bez rušivých jevů, které by na psa mohly v době nácviku působit. S nácvikem se začíná již s mladým psem a to tím způsobem, že psa odložíme a jdeme směrem před psa, kde tak, aby to pes viděl, odložíme nějaký předmět jako pamlsek, aport, osobní věc psovoda apod. ve snaze udržet po vyslání psa k předmětu jeho pozornost k tomuto předmětu tak, aby pes zůstal na místě. Poté se psovod vrátí ke psovi, kdy v předklonu a s pravou rukou napřaženou vpřed směrem k odloženému předmětu vyše s povelom „Vpřed!“ psa k předmětu. V počátcích nácviku vyběhne psovod za psem a po přiběhnutí psa k předmětu jej pochválí a odmění. Postupně dává psovi náskok a po přiběhnutí psa k předmětu jej povelom odkládá nejčastěji vleže. S dalším postupem psovod za psem neběhá a odkládá jej povelom z místa vyslání a v závěru cviku se odbourává i předmět odnesený od psa.

4.4.1.15 Dlouhodobé odložení

Účelem cviku je odložit psa vleže na určené místo, na kterém pes musí zůstat do té doby, dokud se k němu psovod nevrátí nebo dokud psovi nedá psovod další povel. Tento cvik je velice potřebný pro praktické využití služebních psů, protože ve službě se policista často ocitá v různých situacích, kdy musí dočasně psa zanechat na určitém místě a nemá dostatek času na uvázání psa, na jeho odložení do přepravního boxu, do automobilu apod.

Přípravou na tento cvik byl již cvik „Lehni!“, „Sedni!“ a „Vstaň!“, kdy si pes přivykal na povel „Zůstaň!“. Podstata cviku je v tom, že psovod přivyká psa na postupné vzdalování psovoda s tím, že zůstává na místě.

K nácviku je třeba zvolit vhodné suché a čisté místo, na kterém bude klid, a na psa nebudou působit rušivé jevy. Zpravidla se volí místo, které pes zná, aby nebyl lákán průzkumem neznámého prostředí. Stejně tak musíme místo zvolit tak, aby se nejednalo o prostor s častým pohybem zvěře nebo dalších lidí, psů, popřípadě háravých fen.

Psovod na začátku provádí nácvik se psem na vodítku. Psovi dá povel „Lehni!“, po kterém následuje povel „Zůstaň!“ a posunek otevřenou dlaní ruky směrem k čenichu psa. Poté předstoupí před psa a dále utvrzuje psa povel „Zůstaň!“ společně s posunkem v tom, aby zůstal ležet na určeném místě. Mezitím se psovod pohybuje před psem, přešlapuje a pozorně sleduje psa, aby včas odhalil případný úmysl psa vstát nebo odejít z místa. Pohyby psovoda musí být zejména v počátcích pomalé a jeho chování musí být takové, aby psovi nedal žádný nechtěný podnět k opuštění místa. Postupem času pak psa přivyká na různé, rychlejší pohyby tak, aby si na ně pes přivykl a bez povelu neopustil své místo. Při tomto nácviku psovod nevyslovuje jméno psa, pouze psa utvrzuje opakováním povelu „Zůstaň!“, kdy tento povel vyslovuje mírně s důrazem na začátek povelu, který vysloví zdlouhavě („Zůůůstaň!“). Postupně, jak psovod mění, střídá a zrychluje své pohyby, začne postupně prodlužovat vzdálenost mezi ním a psem. Je důležité, aby psovod tuto fázi nijak neuspěchal, ke psovi se vždy vracel, aby jej pochválil. Pokud již pes spolehlivě zůstává na místě, psovod se začne postupně ukryvat v nějakém vhodném úkrytu. V počátcích pouze na pár sekund, postupně dobu ukrytí prodlužuje až na deset a více minut.

V případě, že pes chce z místa odejít směrem k psovodovi, psovod psa okamžitě odvede zpět na místo a nácvik opakuje. V těchto případech musí ale psovod použít pouze přiměřených nepodmíněných pocitů, aby ve psovi nebudil nedůvěru či bázlivost. Pes totiž k psovodovi přibíhá v obavě, že mu psovod odejde nebo může jít o psa se slabší povahou, který následuje psovoda v obavě ze samoty. V případě, že pes z místa, kde byl odložen, utíká směrem od psovoda, psovod na něho nesmí křičet, dávat najevo svou zlobu a pronásledovat jej. Tímto by ve psovi pouze vzbudil nedůvěru a pes by se v obavě před trestem snažil opět uniknout. Pes, pokud z místa uteče, se zpravidla v určité vzdálenosti, ve které se bude cítit bezpečně a mimo dosah psovoda, zastaví a vyčkává na to, jakým způsobem se psovod zachová a co bude dělat. V těchto momentech se méně zkušený psovodi mohou zachovat špatně, psa honí, pronásledují jej, dávají najevo svou zlobu a tím ve psovi vyvolají ochranný útlum, kdy pes z místa výcviku prchá zpravidla do míst, kde se cítí bezpečně (domů, do automobilu apod.). Psovod v těchto situacích musí naopak psa k sobě přilákat a to především mírným a laskavým

přivoláním psa k sobě. K tomuto může využít pamlsku nebo aportu a tím ve psovi rozptýlit jeho obavy ze cviku.

4.4.1.16 Aport – přinášení předmětů

Účelem cviku je, aby pes na povel „Aport!“ přinesl jakýkoliv předmět, pro který ho psovod vyslal. Předmět musí být odpovídající svým tvarem, váhou a vlastnostmi tomu, aby jej pes mohl přinést. K nácviku přinášení předmětů využíváme lovecký a kořistnický pud psa. Tyto pudy využíváme k tomu, že pes přináší i takové předměty, o které nemá zájem či takové, které jsou mu nějakým způsobem nepříjemné, například váhou, chutí, povrchem, tvarem apod.

S nácvikem je třeba začít již v mládí psa. Psovod si se štěnětem hraje a hrou ve štěněti budí a podporuje lovecký a kořistnický pud. Ke hře psovod volí oblíbenou hračku psa, kterou uváže na provázek. Hračku pak odhazuje od sebe, tahá za provázek a tím budí ve psovi o hračku zájem. Pes se snaží hračku chytit. Zde je třeba říci, že každý jedinec má k aportování jiné vlohy, tedy každý ze psů má jinak silný a jinak vybudovaný lovecký a kořistnický pud. Tomu je třeba přizpůsobit celou hru. U některých psů trvá delší dobu vzbudit o předmět zájem, u některých tento zájem budit nemusíme. Nežli pes předmět uchopí, tedy než psovod nechá psa předmět dosáhnout, musí v něm probudit o předmět dostatečný zájem. Na druhou stranu psovod nesmí nechat dojít celou situaci do fáze, kdy pes o předmět ztratí zájem či mu předmět (kořist) příliš dlouhou dobu uniká. Pes musí vždy zvítězit!!! Poté, co pes předmět uchopí, psovod dalším taháním za provázek nutí psa, aby předmět pořádně držel. V případě, že pes drží předmět slabě, tento se mu vytrhne a pes musí opět vyvinout další úsilí k tomu, aby jej získal. Tato hra se velice podobá lovu, tak jak se mu učí štěňata v přírodě. Postupně při této hře psa, který předmět drží, k sobě lákáme. Není možné vzhledem k veliké odlišnosti v povaze a schopnostech psů určit jediný způsob nácviku. Vždy psovod musí improvizovat a nácvik přizpůsobit konkrétnímu jedinci a jeho povahovým vlastnostem a schopnostem.

Postupně, když již má pes dostatečný zájem o předmět a tento radostně přináší, začne psovod psovi předmět odhazovat. V dalších fázích po odhození předmětu psovod psa okamžik pozdrží tak, aby pes nevyrazil za předmětem ihned poté, co jej psovod odhodil. Takto postupně psa přivykáme tomu, že psovod nejprve předmět odhodí a teprve až předmět dopadne a zůstane ležet, psa psovod vysílá pro předmět. Psovod nesmí předmět odhazovat daleko a musí jej odhodit tak, aby byl předmět při dopadu

viditelný. Poté, co pes pro předmět doběhl a uchopil jej, psovod podpoří psa povelom „Přines!“ k tomu, aby pes přinesl předmět k psovodovi.

Pokud pes nechce předmět psovodovi přinést, je možné psa uvázat na dlouhé vodítko a pomáháme si přitahováním vodítka za povzbuzování psa. U přinášení předmětů se může v případě, že se nejedná o štěně, také projevit nepevnost návyku psa na přivolání. Pokud pes předmět upouští dříve, nežli jej psovodovi přinese, můžeme opět využít dlouhou šňůru, na kterou předmět přivážeme a při přivolání psa za šňůru popotahujeme a budíme ve psovi zájem o předmět. Pes předmět v obavě, že by mu mohl uniknout, pevně stiskne a nebude jej chtít upustit. Tento cvik během jednoho výcvikového dne opakujeme pouze několikrát, abychom častým opakováním psovi cvik neznechutili.

Při odjímání přineseného předmětu psovi, dává psovod psovi povel „Pust!“ a rukou psovi předmět odejme. Aktivnější a náruživější jedinci zpravidla předmět odmítají vydat. Psovod proto nesmí předmět psovi z tlamy násilně brát, protože by způsobenou bolestí mohl ve psovi vzbudit nechuť ke cviku nebo dokonce psovi způsobit zranění. Možností, jak psovi předmět odebrat je více. Jednou z nich je, že psovod uchopí psa za obojek a zvedne psa tak, že má přední nohy ve vzduchu, zároveň táhne předmět z tlamy psa tahem za šňůru. Pes, v závislosti na povaze, po určité chvíli sám upustí, protože pozice, kdy je zvednut za obojek, mu brání dobře dýchat a tím pevně předmět držet. Zároveň ale dochází k tomu, že o předmět má větší zájem, protože mu jeho kořist unikla. Další možností může být způsob, kdy psovod prsty levé ruky zatlačí pysky horní čelisti přes chrup psa a pes je tak nucen tlamu otevřít. Psovod pak pravou rukou předmět odebere. Je ovšem výhodnější užívat prvně uvedený způsob, neboť při něm není psovi způsobena žádná bolest a naopak u ní dochází ke zvyšování zájmu o předmět.

Předmět psovod odebírá v poloze vsedě. Poté, co se pes s předmětem vrátí ke psovodovi, psovod dá povel „Sedni!“ a nechá psa s předmětem sedět do dalšího povelu „Pust!“ . Psovod dobu mezi povelom „Sedni!“ a „Pust!“ postupně prodlužuje, aby nedošlo ke vzniku nežádoucí spojitosti, že pes již po povelu „Sedni!“ předmět upustí.

Při nácviu přinášení předmětů psovod nejprve využívá vlastní oblíbené hračky psa, které mají na sobě pach psovoda, postupně tyto předměty mění za nové či za půj-

čené s cizím pachem. Pokud pes již předměty spolehlivě přináší, začne psovod postupně psa učit přinášet i různé předměty, různých tvarů, rozměrů a z různých materiálů, s jakými se pes může setkat v praxi.

U psa, který je vášnivým aportérem, využíváme této vlastnosti při výcviku cviků poslušnosti, ale i u výcviku pachových prací. Takoví jedinci pak tyto cviky provádějí rychle a s nadšením a mnohdy má psovod s vášnivým aportérem usnadněný i výcvik samotný.

4.4.1.17 Prolézání můstků a propustí

Prolézání můstků a propustí je cvik, jehož účelem je, aby pes prolezl můstek či propust s jedné strany na druhou a zpět. Tento cvik po prvním provedení většina psů provádí s ochotně a s radostí.

S nácvikem začínáme již v mládí psa. Při nácviku používáme povel „Vpřed!“, který dáme sedícímu psu před propustí. Při nácviku pak s ohledem na vlastnosti psa můžeme použít aportu, který vhodíme do propusti. Můžeme také využít pomocníka, který psovi skrz propust aport ukáže a psa přes propust láká a pobízí. V případě, že pes je fixován na psovoda můžeme využít stejný postup s tím, že pomocník si s psovodem role vymění a psa přes propust pobízí psovod. Další možností je užití napodobovací metody, kdy do propusti nejdříve vyšleme psa, který již tento cvik ovládá, a za ním vyšleme druhého psa, který se snaží předchozího napodobit a propust prolézt. Lze také využít další možnosti, kdy za pomoci psa, který cvik již ovládá, skrz propust protáhneme dlouhé stopovací vodítko. Na to poté připneme psa, psovod dá psovi povel „Vpřed!“ a psa mírně postrčí do propusti. Pomocník na druhé straně pak za druhý konec vodítka táhne a tím psa přinutí prolézat propustí vpřed. Při tom psovod psa chválí a pobízí jej k prolézání propusti. Když se pes nachází přibližně v polovině, psovod přeběhne na druhý konec propusti, kde přebere vodítko od pomocníka a psa za současného pobízení přitáhne na konec propusti. Ihned po opuštění propusti psa pochválíme a odměníme. V další fázi výcviku, když již pes sám prolézá propustí, psa na druhém konci propusti povel „Zpět!“ vyšleme zpět do propusti a psa odměníme až tehdy, kdy se vrátí zpátky na začátek propusti. V konečné fázi pak psovod psa vyšle s povel „Vpřed!“

do propusti, poté, co ji pes proleze a objeví se na druhé straně, psovod dá psovi povel „Zpět!“ a cvik končí, když pes vyleze z propusti a sedne před psovoda.

4.4.1.18 Skok přes tři různé překážky

Účelem tohoto cviku je, aby pes na povel „Vpřed!“ přeskočil tři různé překážky v řadě za sebou. Na daný povel a posunek musí pes přeskočit jednu, dvě nebo všechny tři překážky tam, na povel přeskočit zpět, bez povelu rychle a přesně předsednout a na posunek rychle a přesně usednout u levé nohy psovoda. Zpravidla se jedná o překážku proutěnou, plnou a plot. Všechny překážky jsou 1 m vysoké. Pes musí překážku zdolat bez dotyku.

Nácvik začneme provádět se psem připnutým na vodítku. Pro začátek volíme plnou překážku, protože pes nevidí skrze ní, a snáze se učí jí překonat. Za pomoci aportu, který ukazuje pomocník psovi na druhé straně překážky. Psovod se spolu se psem rozběhne a před překážkou dá psovi povel „Vpřed!“. Zároveň trhne vodítkem směrem nahoru a přinutí psa překážku přeskočit. Po překonání překážky psovi pomocník dá aport a psovod psa pochválí. Pokud je pes silně fixován na psovoda, psovod si s pomocníkem role vymění. Povel dává vždy psovod. Další možností je použití napodobovací metody, kdy jako první překonává překážku pes, který cvik již ovládá a druhý pes se jej snaží napodobit a následuje jej.

Pokud již pes spolehlivě skáče přes jednu překážku, začneme s ním cvičit i na zbývajících dvou překážkách. Vždy před každou překážkou dá psovod psovi povel „Vpřed!“ a jako nepodmíněný podnět použije trhnutí vodítkem směrem nahoru. Důležité je, aby psovod běžel se psem tak, aby byl pes nucen překážku přeskočit. V žádném případě nesmí dojít k takové situaci, kdy pes překážku oběhne. Pokud přesto k oběhnutí překážky psem dojde, musí se psovod i se psem vrátit před překážku a s opětovným užitím povelu „Vpřed!“ cvik zopakovat. Vždy při zdolání překážky prvním směrem použijeme povel „Vpřed!“ a při zdolávání překážky opačným směrem užitím povelu „Zpět!“. Zpočátku psovod překážky se psem obíhá, v další fázi již psovod zůstává před překážkou a psa vysílá vpřed na vodítku tak, aby v případě neochoty psa přeskočit překážku zpět, mohl psovi dát nepodmíněný podnět vodítkem a přinutit jej překonat překážku. Zároveň si připraví aport či jinou odměnu, kterou psovi ukáže v době,

kdy se pes chystá překonat překážku zpět. Poté, co pes úspěšně překoná překážku, psa odměníme.

4.4.1.19 Skok přes příkop

Účelem cviku je, aby pes na povel „Vpřed!“ a případný posunek přeskočil příkop, na slovní povel zůstal stát na druhé straně a vyčkal příchodu psovoda. Podle zkušebního řádu se jedná o příkop dva metry široký. Tento cvik lze uplatnit v praktickém výkonu služby, kdy se psovod potřebuje dostat přes příkop či jinou obdobnou překážku na druhou stranu a pes by mu mohl být na obtíž při jejím zdolávání.

Nácvik provádíme se psem připnutým na vodítku. Zpočátku volíme příkop, který je užší a snáze jej překoná psovod i se psem. Psovod se spolu se psem rozběhne, před příkopem dá psovi povel „Vpřed!“, poté dá psovi nepodmíněný podnět trhnutí vodítkem směrem nahoru a zároveň společně se psem skočí přes příkop. Cvik je poněkud náročnější na koordinaci pohybů psovoda ve spojitosti s udílením povelů v případě, že pes se brání skoku přes příkop. V těchto případech je možno využít pomocníka, který na druhé straně příkopu psa láká aportem či obdobnou odměnou. Lze také využít napodobovací metody, kdy před psovodem se psem překážku zdolává jiný psovod se psem, který cvik již plně ovládá. V další části nácviku, když již pes již spolehlivě příkop přeskakuje i bez užití nepodmíněného podnětu, začneme postupně nácvik provádět na širším příkopu a prodlužovat tím délku skoku psa. Pokud pes bez problémů zvládá skákat i delší skoky, začneme postupně psa přivykat na to, aby po překonání příkopu zůstal na druhé straně a vyčkal na příchod psovoda. V této fázi výcviku se neobejdeme bez toho, aby pes zvládal cvik odložení, odložení za pochodu a dlouhodobé odložení.

4.4.1.20 Přivykání na střelbu a další rušivé podněty

Účelem je přivyknout psa na všechny možné rušivé podněty, se kterými se může během nasazení v praxi setkat.

Výstřely a různé silné zvukové podněty jsou podstatnou součástí praktického využití služebních psů. Služební psi si proto na tyto jevy musí přivyknout, aby jimi nebyl negativně ovlivněn při své práci. Pes může být úspěšně použit pouze v případě, že je k těmto jevům lhostejný. Při samotné střelbě se zároveň nesmí pes vydráždit tak, aby se choval agresivně vůči střílející osobě.

Pokud je střelba či jiné rušivé jevy přiměřeně silné, zdravý, normálně vyvinutý a povahově vyrovnaný pes, neprojeví při jeho prvním zaslechnutí zřetelný neklid. Na sil-

nější podněty musíme psa postupně v rozumné míře přivyknout. Na střelbu je třeba přivykat psa již v raném mládí, kdy ještě nejsou nervová spojení sluchových orgánů dostatečně vyvinutá tak, aby štěně střelbu citlivě vnímalo. V žádném případě se ovšem nesmí střílet v jeho blízkosti, protože by se štěně mohlo příliš vylekat a tuto negativní zkušenost si zapamatovat na velmi dlouhou dobu, zpravidla již do konce jeho života.

Knácviku přistupujeme obvykle při poskytování potravy psovi, kdy se v dostatečné vzdálenosti, nejméně 200 metrů vystřelí. Pes je v době přijímání potravy obvykle potravou natolik zaneprázdněn, že výstřel jej nikterak nevyleká. Pokud pes projeví náznaky nepříznivého rozrušení, psovod jej povzbuzuje a chlácholí. Zpravidla rozrušení psa ze střelby překoná jeho chuť k žrádлу. Opakováním střelby při každém krmení si pes poměrně dobře přivyká na střelbu. Pokud je pes odolný vůči střelbě z této vzdálenosti, je možné střelbu opakovat z bližší vzdálenosti. Zkracování vzdálenosti musí být přímo úměrné povaze a vyspělosti psa. Postupně může psovod přivykat psa na střelbu i při jiných příležitostech, například při procházce. Služební psy je třeba přivykat na střelbu a jiné rušivé jevy i v nočních hodinách. Vždy musí být pes při návyku na tyto rušivé jevy psovodem uklidňován a povzbuzován, v žádném případě nesmí být trestán, pokud projeví při nácviku bázlivost.

4.4.1.21 Reakce na zvěř

Při výcviku služebních psů je třeba psa přivyknout tomu, aby nežádoucím způsobem reagoval na přítomnost zvěře, jiných psů, koček a domácích zvířat a jejich pachů, tak aby nebyl ovlivněn jeho výkon v takovém prostředí.

Překonat a potlačit lovecký a kořistnický pud psa, pokud byl již negativně v tomto směru rozvinut, je velmi složité. To i z důvodu, že tyto pudy jsou přirozené a vrozené. Jeho původ je v dobách, kdy si pes musel potravu opatřit sám. Je tedy na psovodovi, jakým způsobem tyto pudy v tomto směru omezí či naopak podpoří. Úspěšně zvládnout chování psa v tomto směru lze pouze správnou výchovou psa již od jeho útlého mládí.

Štěně je přirozeně hravé a zvědavé, proto vše, co se kolem něho pohybuje, poutá jeho pozornost a nutí je k pronásledování a uchopení této „kořisti“. Pokud tyto reakce ve štěněti vyvolá zvěř či jiná domácí zvířata a psovod v tomto jednání štěněti ihned

nebrání, pronásledování „kořisti“ se stále stupňuje a tím se přímo úměrně negativně upevňuje a roste lovecký a kořistnický pud. Prvnímu chování psa při styku se zvěří a s drůbeží je proto třeba věnovat zvýšenou pozornost. V případě, že se pes vydá zvěř či drůbež pronásledovat, musí psovod tuto činnost rázně přerušit povel „Fuj!“ společně s důrazným, ale přiměřeným nepodmíněným podnětem. Zpravidla se jedná o trhnutí vodítkem, u starších psů, kteří již dokážou využít situací, kdy nejsou připoutáni k vodítku, lze využít dlouhé stopovací vodítko nebo výcvikové elektrické obojky. Za každé situace ale platí, že síla nepodmíněného podnětu musí odpovídat povaze a vyspělosti psa. Zároveň je důležité nepodmíněné podněty dávat psovi takovým způsobem, aby si je pes nespojil se samotným psovodem. Jinak by došlo k takovému nežádoucímu spojení, že pes za přítomnosti psovoda a v jeho moci zvěř a drůbež nepronásleduje, ale pokaždé využije možnosti zvěř pronásledovat, pokud si je vědom, že psovod není v jeho blízkosti nebo jej nemá v moci. Z tohoto hlediska se jeví jako nejlepší možnost využití elektrických výcvikových obojek, tyto ale musí být kvalitní, spolehlivé, s možností regulace výboje a musí být používány správným způsobem. Pokud již dojde k situaci, kdy pes zvěř či drůbež dostihne a uchvátí, je na místě psa potrestat. K tomu ovšem musí dojít ihned při uchvácení a na místě uchvácení. V případě časové prodlevy od nežádoucího chování psa, nelze již psa trestat, neboť pes není schopen chápat souvislost trestu s činností, kterou již v danou dobu neprovádí. Toto platí všeobecně při každém káráni psa za nežádoucí činnost.

S použitím psa při výkonu služby neodmyslitelně souvisí jeho ovladatelnost, bez které služebního psa nelze prakticky použít. Pes, který nemá zvládnuté základní cviky poslušnosti, nemůže mít zadanou žádnou kategorii použití psa nejen z důvodu, že neovladatelný pes může ohrozit život a zdraví jak psovoda, tak i dalších osob v okolí, ale i proto, že poslušnost je pevným základem, na kterém musí stát další výcvik psa. Stejně jako v životě, vše co není vybudováno nebo co nestojí na pevných základech je nestálé a může se kdykoli zhroutit.

Při výcviku poslušnosti je zapotřebí důslednosti, každý jednotlivý cvik dokončit až do konce, postupovat systematicky od jednoduššího ke složitějšímu. Při výcviku je zapotřebí zohlednit fyzické a povahové schopnosti konkrétního psa, těmito vlastnostem přizpůsobit metodiku výcviku, dobu výcviku a jeho intenzitu. Každý pes je stejně jako

lidé individualita a proto také každý pes úspěšně zvládne cvik za různou dobu a po užití různých způsobů nácviku. Někteří jedinci samozřejmě stejně jako lidé, nejsou schopni některé cviky zvládnout. Příčinu je pak ale zapotřebí hledat nejenom u psa, ale i u psůvoda, případně ve způsobu a metodice nácviku.

Při nácviku musí vždy platit pravidlo, že síla nepodmíněného podnětu musí odpovídat fyzickým a povahovým schopnostem psa.

4.4.2 Pachové práce

Základem pachových vjemů jsou molekuly látek, které se neustále vypařují z povrchu těles. S rostoucí teplotou prostředí roste i rychlost odpařování. V prostředí se poté pachové molekuly shlukují, jsou unášeny vzduchem a poté se usazují na zemi a na předmětech. Intenzita odpařování látek je různá a liší se v závislosti na jejich chemickém složení a jejich skupenství. Ta část molekul, která posléze svým chemickým složením dráždí čichové receptory, způsobuje vnímání pachu. Zdrojem pachu mohou být látky původu živočišného, rostlinného a minerálního. Pach může na psa působit dráždivě, odpudivě, lákavě nebo může být pro psa bezvýznamný. Reakce organismu psa se pak může měnit v závislosti na tom, jaký význam má určitý pach v určitých podmínkách. Může se tedy stát, že lákavý pach se za určitých okolností může pro psa stát bezvýznamným.

Každá látka má svůj takzvaný čichový práh, jde o minimální koncentraci dané látky, kterou je schopen organismus zaznamenat. Čichový práh je u každé látky různý. Ve směsi chemicky podobných látek je čichový práh jednotlivé látky nižší, než když se látka vyskytuje samostatně. Ve směsi chemicky nepodobných látek pak zůstává čichový práh stejný jako při výskytu samostatné látky.

4.4.2.1 Vliv prostředí na pach

K pachu předmětu nebo látky se kromě jejího individuálního pachu přidávají další pachy z prostředí, ve kterém je předmět nebo látka umístěna. Jde o pachy z půdy, porostu nebo objektu kde je předmět či látka umístěna. Mimo to pak na pach působí hlavně teplota okolí, vlhkost vzduchu, tlak vzduchu a jeho pohyb.

Při rostoucí teplotě prostředí dochází k intenzivnějšímu pohybu pachových molekul, které se odpoutávají od předmětu nebo od látky. Vlivem tohoto odpařování pachových molekul se pach rozptýluje a ředí. Při klesání teploty prostředí klesá i množství odpařovaných pachových molekul.

Vlhkost vzduchu ovlivňuje šíření pachových molekul a působí i na čichový orgán psa. Při maximální relativní vlhkosti nastává i maximální koncentrace pachových molekul. Pro fyzikálně chemické působení pachových molekul na čichové receptory psa je nutná určitá koncentrace pachových molekul a určitá vlhkost. Proto jsou pro zjišťování pachu v době vysoké relativní vlhkosti nejpříznivější podmínky. To je například za mírného deště a za mlhy. Silný déšť sice vytváří maximální vlhkost, ale koncentrace pachových molekul je malá díky působení velkého množství vody, které pachové částice strhává s sebou a zdroj pachu je překryt velkým množstvím vody.

Vliv tlaku vzduchu na psa má z hlediska jeho čichových schopností význam pouze při větší odchylce od normálu. Nízký tlak vzduchu způsobuje zvýšenou cirkulaci pachových molekul směrem nahoru se vzduchovými proudy. Při nízkém tlaku vzduchu také nastává zvýšené odpařování půdní vlhkosti a tím se zvyšuje možnost koncentrace pachových molekul ve vodní páře a usnadňuje tak vnímání pachu. Vysoký tlak je doprovázen slunečným a suchým počasím a proto na pach působí opačně než nízký tlak vzduchu.

4.4.2.2 Výcvik pachových prací

Při výcviku pachových prací zaměřených na vyhledávání zbraní a střeliva se využívá metody vštěpování pachů. Při této metodě nejdříve naučíme psa vyhledávat aport, který má svůj specifický pach. Po úspěšném zvládnutí vyhledávání aportu přejdeme do další fáze, kdy psovi ukryváme aport a společně s aportem na stejné místo uložíme i další předmět, který chceme, aby pes našel. Při vyhledávání zbraní a střeliva, případně částí zbraní využíváme té skutečnosti, že spojení pachu kovů, ze kterých jsou zbraně vyrobeny, a pachu spáleného střelného prachu vytváří nezaměnitelný pach. Tento pach pak poté vštěpujeme psovi při výcviku. Pach kovu a vyhořelého střelného prachu se uvolňuje z každé střelné zbraně. Každá střelná zbraň je totiž ještě ve výrobním procesu, než je uvedena na trh, takzvaně zastřelena při zkušebních střelbách. V praxi pak již bylo

ověřeno, že specifický pach, který se ze zbraní uvolňuje, jsou psi schopni zachytit i po několika letech. Navíc je i předpoklad, že osoba či osoby, které si nelegálním způsobem opatřují zbraně, si tyto zbraně před použitím vyzkoušejí. Povýstřelové zplodiny se usazují ve všech částech zbraně, nejenom v hlavni, ale i v závěru a v dalších částech zbraně.

První částí výcviku je nácvik vyhledávání ukrytého aportu. K výcviku je zapotřebí temperamentní pes, který ochotně a aktivně aportuje. Při výcviku pak psovi odhazujeme aport do vysoké trávy, tak, aby jej po dopadu pes neviděl a musel jej vyhledat za pomoci čichových orgánů a ne za pomoci zrakových orgánů. V počátcích vypouštíme psa ihned po odhození aportu, případně zároveň s jeho odhozením, tak aby pes viděl, do kterých míst aport dopadl. Pokud již spolehlivě aport přináší, začneme prodlužovat dobu mezi odhozením aportu a vypuštěním psa. Zároveň měníme i prostředí, kde aport odhazujeme. Cvičíme jak v terénu, například v lese, tak i v různých objektech, automobilech apod.

V další fázi využijeme pomocníka. Psa držíme na vodítku, pomocní psa motivuje aportem, který před psem pohazuje, popotahuje tak, jako by jej psovi chtěl hodit, na poslední chvíli však aportem cukne a poté s ním utíká směrem od psa. Pak za nějakou překážkou, například za dveřmi, za rohem, za stromem apod., tak aby jej pes neviděl, aport ukryje. Mezitím psovod i se psem na vodítku následuje pomocníka a psa povzbuzuje. Při příchodu k místu, kde je aport ukrytý, psovod dá psovi povel „Hledej!“ společně s posunkem pravé ruky směrem do určeného prostoru. Poté psovod se psem systematicky postupuje a začne postupovat prostorem, kdy pozorně sleduje psa a jeho reakce. Zároveň psovodovi pomocník sdělí, kam aport ukryl. Pokud pes aktivně za pomoci čichových orgánů postupuje prostorem a vyhledává aport, psovod psa žádným způsobem neovlivňuje. V případě, že pes přestane vyhledávat, popřípadě je zřejmé, že vyhledává pouze zrakem, opakuje povel „Hledej!“ společně s posunkem ruky směrem do určeného prostoru. Poté, co pes aport nalezne, psovod psa pochválí a odmění jej odhozením aportu a hrou s aportem. V prvních fázích této části výcviku pomocník aport ukrývá na místech, kde jej pes může snáze naléznout, zpravidla v místech u země popřípadě do výšky hlavy psa. Postupně, jak pes zvládá vyhledávání jistěji, prodlužujeme dobu mezi ukrytím aportu a vypuštěním psa. Když již pes spolehlivě vyhledává aport

ukrytý pomocníkem, začneme postupně ustupovat od motivování psa pomocníkem až do té fáze, že pomocník, případně psovod sám ukryje aport a poté jde pro psa, kterého má odloženého na jiném místě. V této fázi je důležité, aby psovod sám dostatečným způsobem psa namotivoval. Zpravidla psovi ukáže aport před odchodem na místo, kde aport ukryje. Postupně pokud pes již s jistotou nalézá ukrytý aport, začneme aport ukryvat na složitějších místech, například aport přiklopíme víkem, schováme jej do uzavřené bedny, do výšky nad 1,5 m apod. Zároveň přivkáme psa, aby nalezený aport označil. K označení můžeme používat více způsobů, například pes označuje nalezený předmět štěkáním, zalehnutím apod. Nejvýhodnější je kombinace zalehnutí a štěkání zejména z toho důvodu, že pes nemůže zalehnout přímo u předmětu, který je umístěn ve výšce. Mohlo by pak dojít k situaci, že pes sice předmět nalezne, označí jej zalehnutím, ale psovod nemůže s jistotou nalézt přesné místo, kde se předmět nachází.

Po úspěšném zvládnutí části výcviku vyhledávání samotného aportu, začneme psovi spojovat pach aportu a pachem zbraní. K tomuto spojování pachů využíváme takzvanou komínkovou metodu. Jedná se o řadu za sebou umístěných komínků, do kterých můžeme umístit aport společně se zbraní nebo s její částí (příloha č. 7). V počátku nácviku do jednoho z komínků umístíme samotný aport tak, abychom si ověřili, že pes spolehlivě označuje komínek, ve kterém je aport umístěn (příloha č. 8). Poté do komínku společně s aportem umístíme zbraň, případně její část (příloha č. 9). Při umísťování zbraně či částí zásadně zbraň nebereme do ruky, ale uchopíme jí pinzetou tak, abychom zbraň nekontaminovali vlastním pachem. Po umístění aportu a zbraně přivedeme psa na začátek řady komínků a dáme mu povel „Hledej!“. Poté vedeme psa na vodítku postupně od prvního komínku k dalším. V případě, že pes sám správně označí komínek, ve kterém je ukryt aport se zbraní, psa pochválíme a odměníme jej. Pokud by pes komínek označit nechtěl a měl by snahu pokračovat k dalšímu, nesmíme jej nechat tento komínek přejít a s povelom „Lehni!“ přinutíme psa lehnout a komínek označit. Poté psovi ukážeme, že v komínku je ukrytý aport, psa ale nechválíme ani neodměňujeme a celý cvik opakujeme. Postupně umísťujeme aport do jiných komínků a v další fázi do ostatních komínků vkládáme různé falešné předměty, které mají rozdílný pach od aportu a zbraně. Pokud pes již spolehlivě označuje komínek s aportem a zbraní, umístíme do komínku již samotnou zbraň (příloha č. 10). Postup nácviku je pak totožný

jako když byla zbraň ukryta i s aportem, pouze s tím rozdílem, že psa odměňujeme aportem, který máme při sobě, a není v komínku se zbraní. Postupně pak přejdeme do fáze, kdy zbraň nebo její část ukrýváme mimo komínky jak v terénu, tak i v objektech, automobilech apod. (příloha č. 11, 12, 13).

V průběhu celého výcviku je nutné důsledně dbát především na posloupnost všech fází výcviku. Nelze postoupit do další fáze bez úspěšného zvládnutí té předchozí. V případě, že pes není schopen fázi výcviku, ve které se nachází, zvládnout a činí mu problémy, je zapotřebí navrátit se do předchozí fáze a nácvik opakovat. Přístup psovoda ke psovi musí být individuální a metodika nácviku musí být přizpůsobena fyzickým a povahovým schopnostem psa. V závislosti na těchto vlastnostech je pak každý jedinec schopen zvládnout cvik za různě dlouhou dobu a za pomoci různých způsobů nácviku.

4.5 Výběr psů

Při výběru služebního psa je třeba postupovat systematicky takovým způsobem, aby bylo již při tomto výběru zřejmé, zda je daný jedinec vhodný pro další využití ve službě, případně i stanovit, pro jaké využití se jeví jako nejvhodnější. Výběr služebních psů k Policii probíhá více způsoby a nelze jednoznačně určit, který způsob je nejvýhodnější jak co do výběru psů, tak i z hlediska ekonomických nákladů. Pořizování psů tak probíhá v zásadě třemi způsoby, a to využitím psů z chovných stanic, výkupem psů z civilu a darováním.

4.5.1 Využití psů z chovných stanic

Využití psů z chovných stanic Policie České republiky je poměrně využívaná možnost. Výhodou je odborně vedený chov se zaměřením na pozdější využití psů pro praktický výkon služby. Další výhodou je poměrně dostatečný počet odchovaných štěňat, kterým se dají pokrýt potřeby psů pro výkon služby. Nevýhodou naopak může být ta skutečnost, že pokud štěně z chovné stanice, po jeho odstavení od feny, není přiděleno psovodovi na cílovém útvaru, zůstává toto štěně v chovné stanici, kde potřebný výcvik provádí cvičitel – zaměstnanec chovné stanice. Tento cvičitel nemá ovšem přiděleno pouze jedno štěně, ale více jedinců v závislosti na aktuálních počtech.

Z toho vyplývá, že cvičitel na chovné stanici musí čas, který má určený na výcvik psů, rozdělit mezi více jedinců a to vzhledem k vysokým časovým nárokům na výcvik štěňat není ideální stav. Psovod, kterému je na cílovém útvaru pes přidělen, má tak oproti cvičitelovi z chovné stanice podstatně více času na potřebný výcvik štěněte. Je ale nutné také přihlídnout k tomu, že výcvik štěňat a mladých psů klade vysoké nároky na odborné a praktické znalosti a zkušenosti psovoda. Ne každý psovod tyto znalosti a zkušenosti má, přičemž i bez těchto znalostí mohou být velmi dobrými psovody Policie České republiky. Obecně převládá takový trend, kdy psovod, kterému má být přiděleno štěně, si sám vybírá, zda si vezme štěně z chovné stanice po jeho odstavení od feny, nebo až v pozdějším věku psa částečně rozpracovaného.

4.5.2 Výkup psů z civilu

Při výkupu psů z civilu je v současnosti největší překážkou ekonomická stránka. Pořízení kvalitního vycvičeného dospělého psa může v závislosti na jeho kvalitách často překročit částku 100.000.- Kč. což při současné ekonomické situaci není zanedbatelná částka. Navíc osoba, která takového psa k prodeji nabízí, ze svých finančních nároků nikterak nesleví, protože o skutečně kvalitní vycvičené psy je neustále vysoký zájem i v zahraničí, kde jsou mnohem větší finanční možnosti nakupujících. Výhodou ovšem je, že pokud se rozhodneme takového psa pořídit, nastavíme si dopředu jasná kritéria a požadavky na jeho vycvičenost, stáří a zdravotní stav a vyhneme se tak riziku, že vykoupený jedinec nebude splňovat požadované nároky a nebudeme jej moci uplatnit v praktickém výkonu. Dále pak takového psa můžeme využít i k chovu v chovných stanicích. Je také možné vykoupit z civilu kvalitní štěňata, přičemž cena za štěně se nedá srovnávat s cenou již vycvičeného psa. Rizikem ovšem při výkupu štěňat je to, že nelze s určitostí stanovit, že takové štěně bude v budoucnu dosahovat potřebných kvalit pro výkon služby jak ve vycvičenosti, tak i ze zdravotní stránky. Při takovém výkupu lze vycházet pouze z určitých předpokladů, že dané štěně po konkrétních rodičích má jisté předpoklady, že se investice vyplatí. Takový výběr ovšem musí provádět osoba, která je velmi dobře odborně vzdělaná a má i dlouholeté praktické zkušenosti s konkrétním plemenem psa.

4.5.3 Darování psů

Této možnosti využívají zejména ti psovodi, kteří si sami na své náklady pořídí štěně, které vycvičí a poté takto vycvičeného psa chtějí využít i při výkonu služby. Darování je pak pro něho možnost, jak zhodnotit úsilí věnované výcviku takového psa. Důvodů proč psovod tento postup volí je více. Jedním z nich je ta skutečnost, že tak mají možnost sami si zvolit konkrétní štěně po konkrétních rodičích a nechtějí volit psy z chovných stanic, kde je výběr zákonitě omezen. Dalším důvodem jsou chybějící prostředky pro výkup již vycvičených psů. Rovněž bývá důvodem i samotná snaha psovoda dokázat, že má schopnosti a znalosti potřebné k vycvičení psa.

4.5.4 Jiné získání psů

Policie České republiky dále může získat psa například za krytí feny služebním psem nebo na základě dohody o zapůjčení.

Nelze jednoznačně určit, který z výše uvedených způsobů získávání služebních psů je nejvýhodnější. Každý má své pozitivní i negativní stránky. Vždy je ovšem nutné před získáním určitého psa u tohoto psa přezkoušet úroveň jeho vycvičenosti, prověřit jeho povahu, prověřit jeho zdravotní stav a u psů s průkazem původu zhodnotit jeho exteriér. Toto vše samozřejmě s ohledem na věk psa.

4.5.5 Zkouška povahy mladého psa

Mladé psy je nutné podrobit zkoušce povahy a to především proto, aby se dala jednoznačně posoudit jejich vhodnost k plnění úkolů služby. Je nepřipustné, aby se povahově slabý a nevyrovnaný pes dostal do výkonu služby, proto je nutné provést selekci nevhodných jedinců.

Při zkoušce povahy je třeba posoudit lhostejnost psa k výstřelu. Zkoušku lhostejnosti psa k výstřelu je vhodné provést v kruhu, při hodnocení exteriéru, kdy střelec bude ve vzdálenosti minimálně 50 metrů od psa a v časovém odstupu 3 vteřin dvakrát vystřelí. Pes stojí připnutý na krátkém vodítku, které je volně prověšeno. Po výstřelu by pes měl stát klidně a nesmí projevovat jakékoli známky nejistoty nebo agresivity. Dále psa podrobíme zkoušce lhostejnosti k jiným zvukům. Touto vyzkoušíme lhostejnost psa k různým zvukům například ruční rotační sekačky, benzinové řetězové pily, vysavače a

dalších podobných předmětů, se kterými se pomocník pohybuje ve vzdálenosti asi 5m od psa. Psovod připne psa na krátké vodítko, ponechá jej na místě a poté psovod odejde do úkrytu. Pes se musí chovat přirozeně, tedy jistě, sebevědomě a klidně. Je možné i tuto zkoušku provést i tak, že psa veden psovod na vodítku kolem zdroje hluku.

Další částí je zkouška pohybu psa ve ztížených podmínkách. Psovod se psem, připnutým na krátkém vodítku se pohybuje ve ztíženém prostředí, kterým je myšleno například pohyb v místnosti po linoleu, či dlaždicích, v tmavé místnosti, sklepních prostorech, na nádraží, schodišti apod. Pes se musí v takových podmínkách pohybovat přirozeně, jistě a sebevědomě, bez známek stresu či bázlivosti.

Při zkoušce povahy psa přezkoušíme také z aportování. Účelem přezkoušení je ověřit u mladého psa vlohly a ochotu k aportování. Psa postačuje předvést nácvikově. Požadujeme, aby pes přinesl vlastní činku psovoda, která bude maximálně 650g těžká, nebo aportovací kolík, který je dřevěný, jutový nebo z jiného materiálu, ze vzdálenosti alespoň 10m do těsné blízkosti ke psovodovi. Při odhození pak může psovod držet psa za obojek. K aportování psovod vysílá psa až po dopadu a zastavení odhozeného předmětu. Aport se provádí za ztížených podmínek, například odhozením do vysoké trávy, listí apod.

Dále je potřebné přezkoušet jistotu a sebevědomí psa. Při této zkoušce sledujeme chování psa vůči cizím osobám v nepřítomnosti psovoda. Pes by měl být klidný, jistý a sebevědomý. Zkoušku provedeme tak, že psovod upoutá psa na asi 3m dlouhé vodítko k úvaznému kolíku, který umístíme na volné prostranství. Poté psovod odejde do úkrytu vzdáleného asi 30m od psa, psa přitom neusměrňuje k odložení. Skupina čtyř osob, které jsou rozestoupeny ve vzdálenosti asi 15 kroků od psa, se po uklidnění psa rozejde proti psovi a zůstane stát 1,5m od psa. Po 5 sekundách se všechny osoby ve skupině najednou otočí a odejdou od psa do výchozí vzdálenosti. Psovod se na pokyn posuzujícího vrátí ke psovi. Osoby, které provádějí toto takzvané svírání, jsou oblečeny v civilním oděvu a nemají žádné předměty, kterými by ovlivňovaly psa. Při svírání psa v kruhu je nutno dodržet vzdálenost cca 1,5m a psa nevytlačovat. Dále tyto osoby na pokyn posuzujícího ihned ukončí svírání a vrátí se zpět do výchozího postavení. Tento pokyn udělí posuzující zejména v případech, kdy pes projeví nepřiměřenou bázlivost a

další pokračování ve svírání by se tak mohlo negativně projevit na psychickém stavu psa.

V závěru při zkoušce povahy psa přistupujeme k hladkému zadržení figuranta. Psovod stojí se psem připraveným bez náhubku. Ze vzdálenosti 30 metrů vyběhne figurant, kterého psovod vyzve k zastavení. Po výzvě začne figurant utíkat opačným směrem a psovod vysílá psa k jeho zadržení a sám současně běží za psem. Pes má figuranta zadržet a držet jej. Na povel psovoda pak pes má figuranta pustit a střežit jej. Vzdálenost psovoda od psa při pouštění je minimálně 1m.

Poslední je zkouška odolnosti a tvrdosti. Tato disciplína se přezkouší útokem figuranta proti psovi na vzdálenost 15m spolu se dvěma údery měkkým obuškem po zákusu a boji. Pes by měl provést zákrok na útočícího figuranta razantně, jistě a sebevědomě s pevným zákusem bez překusování. Při zadržení figuranta, po náprazích a úderech by neměl měnit svoje chování. Při této disciplíně není požadováno pouštění.

Poslední dvě disciplíny, hladké zadržení a zadržení s protiútokem je možné vynechat s ohledem na speciální přípravu služebního psa. Disciplínu zadržení s protiútokem také může odmítnout vykonat psovod pro psychickou nevyzrálou psa.

Hodnocení cviků zkoušky povahy provádí stanovená komise. Komise určí, zda se mladý pes může zúčastnit hladkého zadržení a zadržení s protiútokem.

Hodnocení povahových vlastností musí probíhat po celou dobu přezkoušení. Požadavkem je sebevědomé a přirozené chování psa v různých situacích. Jednotlivé disciplíny se hodnotí body v rozmezí 1 až 5, mimo hodnocení lhostejnosti k výstřelu, kde hodnotíme tuto disciplínu pouze ano/ne a disciplíny jistota a sebevědomí psa, kde použijeme bodovou škálu 1 až 8. Závěrečnou celkovou známku utvoří komise podle výsledků psa v disciplínách s výjimkou hladkého zadržení a zadržení s protiútokem a to opět v rozmezí bodové škály 1 až 8 bodů. Toto hodnocení komise zapíše za alfanumerický kód exteriéru před lomítko. Za lomítko se zapisuje hodnocení hladkého zadržení a zadržení s protiútokem, kdy obě disciplíny jsou hodnoceny bodovou škálovou 1 až 5 bodů.

Lhostejnost k výstřelu. Chová-li se pes po výstřelu klidně, hodnotíme psa jako klidného, k výstřelu lhostejného. Pes je hodnocen „ne“ (nemá reakci na výstřel), při mírném znejistění nebo agresivním chování lze pokračovat v povahovém testu, pokud pes je tento stav schopen překonat a pokračovat v testu. Do hodnocení v tomto přípa-

dě uvedeme „mírně neklidný, mírně nejistý nebo agresivní“. V případě, že pes projeví silnou bázlivost nebo plachost, hodnotíme jej „ano“ (má reakci na výstřel). Člen komise, který provádí posuzování této disciplíny, je oprávněn nechat zopakovat střelbu při nejasné reakci psa.

Lhostejnost k jiným zvukům. Pokud je pes je jistý, klidný, sebevědomý, bez reakcí na rušivé vlivy, hodnotíme jej 5 body. Pokud je pes méně jistý, popřípadě projevuje agresivní chování, ale situaci zvládá bez větších obtíží a je schopen další práce, hodnotíme jej 4 body. V případě, že pes je nejistý, situaci zvládá s problémy a trvá mu delší dobu, než je schopen pokračovat v další práci, je hodnocen 3 body. Pokud je pes velice nejistý, má velké problémy se zvládnutím situace a není téměř schopen pokračovat v další práci, je hodnocen 2 body. V případě, že pes má velice silnou, až panickou reakci na nastalou situaci a není schopen pokračovat v práci ani po delší době od nastalé situace, je hodnocen 1 bodem.

Pohyb ve ztížených podmínkách. Když se pes pohybuje ve ztížených podmínkách klidně, jistě, bez známek stresu nebo bázlivosti, je hodnocen 5 body. Pokud se pes ve ztížených podmínkách pohybuje klidně, jistě, ale má drobné problémy při vstupech do objektu, změnách povrchů apod., situaci ale zvládne bez větších obtíží a je schopen další práce, je hodnocen 4 body. Když je pes nejistý při vstupech do objektů, změnách povrchů, ale vzniklou situaci po delší době zvládne a je schopen další práce, hodnotíme jej 3 body. V případě, že pes je při pohybu velmi nejistý, musí být psovodem ke vstupu motivován, vzniklou situaci téměř nezvládá a není téměř schopen pokračovat v práci, je hodnocen 2 body. Pokud pes odmítá vstoupit do objektu, nebo na změněný povrch, není schopen práce, i když je motivován psovodem, ohodnotíme jej 1 bodem.

Aportování. Pokud pes při cviku vykazuje velkou míru temperamentu, radostně a rychle vybíhá pro aport, rychle jej uchopí a rychle se vrací zpět ke psovodovi, těsně předsedne a aport odevzdá, hodnotíme psa 5 body. V případě, že pes provádí aport ochotně, ale jeho provedení je o něco pomalejší s drobnými chybami, hodnotíme psa 4 body. Když pes aportuje méně ochotně, pomaleji, ale spolehlivě, je při aportování méně temperamentní, ale aport přinese a odevzdá, hodnotíme jej 3 body. Když pes aportuje neochotně, má málo zájmu o aport a musí být ze strany psovoda opakovaně povzbu-

zován, je hodnocen 2 body. Pokud pes nemá zájem o aport, ani při opakovaném povzbuzování ze strany psovoda, aport nepřinese do vzdálenosti 1m před psovoda, ohodnotíme jej 1 bodem.

Jistota a sebevědomí psa. Pokud je pes při svírání flegmatický, lhostejný, bez náznaku útočnosti, dobrácký a velmi podřízený, hodnotíme jej 8 body. Když je pes méně sebevědomý, nejistý, dobrácký, před osobami uhýbá, hodnotíme jej 7 body. Když má pes dobré sebevědomí, je důvěřivý a klidný, hodnotíme jej 6 body. Pokud je pes výrazně sebevědomý, vyrovnaný, požadovaných reakcí, hodnotíme jej 5 body. Pokud je pes ostražitý, jistý, útočný, napadá osoby, které jej svírají, hodnotíme jej 4 body. V případě, že pes je dráždivý, nervózní, projevuje náznaky bázlivosti, před osobami střídavě uhýbá a napadá je, hodnotíme psa 3 body. Pokud je pes bázlivý, nedůvěřivý a nejistý, výrazně citlivý, hodnotíme jej 2 body. Když je pes nervózní, jeho reakce jsou překotné, snaží se opustit kruh osob, které jej svírají, hodnotíme takového psa 1 bodem.

Hladké zadržení je vyjádřeno první známkou za lomítkem. Pokud pes provádí zákrok sebevědomě s velkou razancí, silou a plností zákusu s velkou vůlí zamezit figurantovi v útěku, hodnotíme psa 5 body. Když je zákrok psa jistý, přesvědčivý s menšími nedostatky rychlosti nebo razance před zákrokem, případně s menšími nedostatky v technice provedení zákroku nebo zákusu, hodnotíme jej 4 body. V případě, že pes provádí zadržení klidně, před zákusem přibrzdí, provede dobrý zákus, ve kterém setrvá, hodnotíme psa 3 body. Pokud pes vykazuje malou vůli k zadržení figuranta, zákrok je málo jistý, nepřesvědčivý se slabým zákusem nebo při malé síle zákroku pouští a znovu slabě zakusuje, je ohodnocen 2 body. V případě, že pes se bojí nebo zadržení neprovede, je hodnocen 1 bodem.

Zadržení s protiútokem je vyjádřeno druhou známkou za lomítkem. Když pes provádí zákrok sebevědomě s velkou razancí, silou a plností zákusu s velkou vůlí zamezit figurantovi v útoku. V plném a pevném zákuse setrvá v průběhu boje i po úderech, hodnotíme psa 5 body. Když je zákrok psa jistý, přesvědčivý s menšími nedostatky rychlosti nebo razance před zákusem, případně s malými nedostatky v technice provedení zákroku nebo zákusu, ohodnotíme takového psa 4 body. Pokud pes provádí zákrok klidně, před střetem s figurantem výrazně přibrzdí, provede dobrý zákus, ve kterém setrvá i v průběhu boje a po úderech, hodnotíme jej 3 body. Když pes vykazuje málo

jistoty a sebevědomí, před střetem s figurantem uhýbá, k zákusu však nedojde nebo se zakusuje jenom slabě, ale nedá se vytlačit, blokuje ovšem zákrok je velmi nepřesvědčivý a nejistý, takového psa ohodnotíme 2 body. Když se pes bojí a zákrok neprovede, je hodnocen 1 bodem.

V případě, že předváděný pes selže při prováděném výkonu, je nutné na místě zvážit, zda je pes vhodný pro další využití u Policie ČR.

Celkový povahový kód je výsledný kód ze zkoušky povahy mladého psa. K tomuto výslednému hodnocení se užije bodová škála od 1 do 8 bodů. Jedním bodem bude ohodnocen pes, který je velmi nervózní, vykazuje překotné reakce, bojí se střelby a jiných zvuků, výrazně citlivý na prostředí. Při obraně velmi nejistý, neprovádí zákrok, vyhýbá se kontaktu s figurantem. Dvěma body je ohodnocen pes, který je nervózní, málo ovladatelný s projevy strachu nebo kousavosti i vůči psovodovi při posuzování exteriéru, při obraně psovoda nejistý, uhýbá se náprahům, zakusuje velmi slabě. Při hladkém zadržení figuranta pronásleduje, při protiútku se vyhýbá kontaktu, po skončení útoku slabě zakusuje, je nejistý při střelbě. Tři body získá pes, který je nejistý, ale ovladatelný při posuzování exteriéru, na výstřely reaguje výrazně, ale beze strachu, při hladkém zadržení zakročuje se slabým zákusem, při protiútku figuranta rychle pronásleduje, po úderu pouští, po skončení útoku znovu zakusuje. Čtyři body získá pes, který je při posuzování exteriéru hůře ovladatelný s náznaky útočnosti vůči posuzovateli případně psovodovi. Na výstřely reaguje se známkou vzrušení, při hladkém zadržení tvrdě zasahuje, neochotně pouští. Při protiútku figuranta rychle pronásleduje, bez váhání tvrdě zakusuje, nereaguje na údery, nerad pouští, po zákroku se těžko zklidňuje. Pět body bude ohodnocen pes, který při posuzování exteriéru je sebevědomý, ovladatelný, při střelbě klidný, při hladkém zadržení rychle a efektivně zakročuje s dobrým zákusem a ochotou k pouštění. Při protiútku plnou rychlostí pronásleduje figuranta, bez váhání provádí klidný, pevný zákus, nereaguje na údery a pouští na povel. Šest bodů získá pes, který je při posuzování exteriéru sebevědomý, ovladatelný, netečný k výstřelům. Při hladkém zadržení méně důrazný s méně pevným zákusem. Při protiútku ochotně pronásleduje figuranta, má méně pevný zákus nebo překusuje, nereaguje na údery. Sedm bodů získá pes, který je při posuzování exteriéru nejistý, ale ovladatelný, dobrácký, nereaguje na výstřely. Při hladkém zadržení zasahuje nepřesvědčivě s vlažným zá-

kusem, stejně při protiútoku, kdy figuranta váhavě pronásleduje, zakročí nepřesvědčivým zákusem, po úderu pouští, ale blokuje bez snahy znovu napadat. Osm bodů pak získá pes, který je při posuzování exteriéru nejistý, málo ovladatelný, bez náznaku útočnosti, nejistý při střelbě. Při hladkém zadržení pronásleduje figuranta s nezájmem, při protiútoku se vyhýbá úderům, případně jen velmi slabě zakusuje, rychle ztrácí zájem.

Zvýsledků zkoušky povahy pak vyplývá, že psi s výsledným počtem bodů od čtyř do šesti jsou dále využitelní pro plnění služebních úkolů a tedy vhodní k dalšímu výcviku. V případech, kdy pes je ohodnocen jedním až třemi body a sedmi či osmi body, je na místě uvážit, zda lze takového jedince uplatnit při výkonu služby a dále pokračovat v jeho výcviku.

Zkoušku povahy provádíme vždy u služebních psů s průkazem původu pro zjištění konkrétní povahy psa a pro pozdější možné využití psa k chovu. U služebních psů bez průkazu původu je žádoucí provést zkoušku povahy ještě před zakoupením psa z civilu či před přijetím psa darováním. Zkouškou povahy tak zajistíme potřebnou selekci psů z hlediska jejich povahových vlastností. Při užití psů ke speciálním pracím, je možné vynechat při zkoušce povahy cviky hladké zadržení a zadržení s protiútokem. Vždy ale musíme přihlížet k tomu, jaké konkrétní využití služební pes bude mít. Služební pes, který je využíván v terénu při výkonu služby, bez ohledu na to, zda se jedná o psa hlídkového, pátracího, specialistu či o strážního psa, by měl ovládat základní cviky poslušnosti a obrany. Při plnění služebních úkolů se služebním psem v terénu může nastat situace, kdy služebního psa bude psovod muset použít k osobní ochraně, popřípadě k zadržení nebezpečného pachatele. Taková situace může nastat při běžné silniční kontrole, při průzkumu objektů či volného terénu, při prohlídce dopravních prostředků a podobně.

4.5.6 Výběr plemene

Výběr vhodného plemene pro použití ve službě u Policie České republiky je klíčový. Při výběru je podstatné stanovit, jakou činnost budeme se psem provádět a kde a za jakých podmínek tuto činnost budeme provádět. Podle toho poté stanovíme obecné nároky na povahu psa, jeho fyzické schopnosti, na čas potřebný k údržbě psa, jeho

ustájení apod. Po stanovení těchto nároků můžeme přistoupit k výběru vhodného plemene psa, popřípadě výběru konkrétního jedince.

Pro použití psů, kteří jsou určeni k vyhledávání zbraní a střeliva, u Policie České republiky jsou zapotřebí psi, kteří jsou odolní vůči značné fyzické a psychické zátěži. Jde především o to, že při plnění služebních úkolů jsou služební psi vystaveni velké psychické a fyzické zátěži. Pachové práce jsou pro psa značně vysilující a pes musí být schopen takovou zátěž snést. Dále jsou vhodní takoví psi, jejichž nároky na jejich údržbu nejsou příliš vysoké. Jde například o náročnost na údržbu srsti u dlouhosrstých psů. Není žádoucí, aby například psovod musel věnovat mnoho času údržbě srsti psa na místo jeho výcviku či plnění služebních povinností.

Plemenem, které těmto požadavkům vyhovuje, je Německý ovčák. Jde o středně velkého psa, který je všestranný a velmi odolný. Vzhledem ke svým proporcím je možné tohoto psa použít při plnění služebních úkolů nejen v terénu, ale i v nejrůznějších objektech. Je to velmi učenlivý pes, který je pro plnění služebních úkolů vhodný především pro svou vyrovnanost, tvrdost, nebojácnost a vytrvalost. Vše je samozřejmě podmíněno správným vedením chovu, ke kterému jsou využiti pouze odpovídající jedinci. Takto se dá předejít možným zdravotním komplikacím, které mohou vzniknout u psů postižených displazií kyčelních a loketních kloubů. Jedná se o onemocnění dědičné, proto se mu dá předejít pouze přísným vedením chovu a vyřazením nevhodných psů z chovu. Samotná skutečnost, že pes má displazii kyčelních či loketních kloubů, neznamená, že takový pes není schopen plnit služební úkoly. Pouze to může zvýšit riziko zdravotních komplikací psa ve vyšším věku. Nároky na údržbu psa rovněž nejsou nikterak vysoké. Německý ovčák vyžaduje pouze základní každodenní péči o srst, která může být poněkud složitější u psů s hustší podsadou zejména v době línání psa. Německý ovčák velmi dobře odolává chladu.

Dalším plemenem je Belgický ovčák Malinois. Jde o psa středního vzrůstu, vyrovnaného, tvrdého, nebojácného a především temperamentního. Jeho použití je stejné jako u Německého ovčáka všestranné. Při výcviku a při plnění služebních úkolů se využívá především jeho mimořádného temperamentu. Zmíněný temperament ovšem může nezkušenému psovodovi způsobit nemalé obtíže s jeho zvládnutím a usměrňováním. Výcvik tohoto plemene tak může být pro méně zkušené psovody obtížný a ne

každý psod pak dokáže úspěšně takového psa vycvičit. Nároky na údržbu srsti nejsou stejně jako u Německého ovčáka nijak vysoké na rozdíl od Groendendaela a Tervuere-na, kteří jsou dlouhosrstí a náročnost péče o srst je mnohem vyšší. Belgický ovčák dobře odolává chladu. Zejména Malinois je dobře cvičitelný, což jej spolu s nenáročností na další péči činí vhodným pro použití ke služebním účelům.

Dalším plemenem je Dobrman. Je to větší střední pes, který je silný a svalnatý. Povahově jde o psa přátelského, při výcviku vyniká temperamentem, ostrostí, odvahou a tvrdostí. Dobrman je nenáročný na péči o srst, vzhledem k velmi krátké srsti však hůře snáší chlad a tuto skutečnost je zapotřebí zohlednit především při ustájení. Vzhledem ke stavbě těla a k jeho povahovým vlastnostem se jedná o psa, kterého je vhodné využít k plnění služebních úkolů.

Rotvajler je dalším pracovním plemenem. Jde o středně velkého až velkého robustního psa, který není těžkopádný ani lehký a je vysokonohý. Má souměrnou postavu, která je robustní a podsaditá a poukazuje na velkou sílu, obratnost a vytrvalost. Rotvajler je přátelský, klidný, pozorný, v zásadě vlídný pes. Jeho vzhled prozrazuje rozhodnost, chování je sebejisté, nebojácné a pes je pevných nervů. Je využíván pro své vlastnosti především jako pes obranář. Je to krátkosrstý pes a údržba srsti je nenáročná. Vzhledem ke krátké srsti obdobně jako Dobrman hůře snáší chlad, proto je třeba tuto skutečnost zohlednit při ustájení.

Labradorský retrívr je loveckým plemenem, pro své čichové vlastnosti je však využíván i pro služební účely, především však na speciální pachové práce. Jde o psa středního věku, temperamentního a přátelského. Právě pro svou přátelskost jak k lidem, tak i k ostatním zvířatům je jeho použití pro plnění služebních úkolů omezeno. Není to pes vhodný pro výcvik obran a někdy až příliš přátelská povaha psa omezuje možnosti využití psa v praxi.

Své uplatnění u Policie České republiky můžou nalézt i psi dalších plemen, případně i kříženci. V takových případech je ovšem zapotřebí postupovat velice obezřetně a každého takového psa podrobit nezbytným testům jak ve vycvičenosti, tak i povahovým a zdravotním testům. V každém případě není vhodné pořizovat psa křížence či jiného plemene ve věku štěněte a to především proto, že nelze u tak mladých psů předvídat, zda jejich zdravotní, povahové a fyzické schopnosti a vlastnosti budou od-

povídat nárokům na služebního psa. Oproti tomu u psů služebních plemen s průkazem původu a z prověřených chovů je možné předpokládat, že štěně, jehož předci jsou z těchto stránek vhodné ke službě, bude také stejně jako oni vhodný. Vždy se jedná především o vhodnou povahu psa, kterou u kříženců nebo u psů bez průkazu původu lze jen těžko předvídat. Dále jsou u takových psů možné zdravotní komplikace, které mohou být vrozené, a ve věku štěněte je není možné diagnostikovat. Z těchto důvodů není vhodné takové psy pořizovat, protože do psa během jeho výcviku musíme investovat mnoho času a i nemalé finanční prostředky a veškeré toto snažení může být zbytečné, pokud například po ročním výcviku zjistíme, že povaha takového psa neodpovídá nárokům na povahu služebních psů.

4.5.7 Standarty výběru psů

Pes vhodný pro výcvik na vyhledávání zbraní a střeliva by měl být středního vzrůstu, aby se mohl pohodlně pohybovat v terénu i v objektech a aby mu nečinily velké obtíže terénní nerovnosti a další překážky a jejich zdolávání.

Dále musí být služební pes temperamentní a měl by být vášnivý aportér. Vše především z důvodu usnadnění výcviku, kdy aktivního psa se zájmem o aport lze snadněji vycvičit.

Služební pes musí být povahově vyrovnaný. Ve zkoušce povahy by měl být tedy hodnocen celkovým počtem bodů 4 až 6.

Dále se musí jednat o psa vytrvalého, především z důvodu vysoké náročnosti plnění služebních úkolů.

Vzhledem k tomu, že služební pes vycvičený na vyhledávání zbraní a střeliva je nasazován k plnění služebních úkolů v terénu, kde nelze vyloučit nutnost osobní obrany psovoda při zákroku, případně nutnost zadržení nebezpečného pachatele, proto by měl být pes také tvrdý a nebojácný.

Plnění služebních úkolů může v praxi také probíhat za nepříznivé počasí, proto by služební pes měl být odolný nepříznivému počasí. Odolný vůči nepříznivému počasí by měl být služební pes i proto, aby mohl být ustájen ve venkovních kotcích. Služební pes musí být snášet venkovní ustájení bez újmy z toho důvodu, že psovod i se psem bývá

vysílán do výcvikových kurzů a může být vyslán i na jiné místo mimo své působiště, kde je poté služební pes ustájen ve venkovních kotcích.

Nároky na údržbu služebního psa by měly být co možná nejmenší proto, aby nebyl psovod zbytečně zdržován nadměrnou péčí o psa. Z tohoto důvodu nejsou vhodné psi s dlouhou srstí, protože dlouhá srst vyžaduje každodenní náročnou péči.

5. DISKUZE

Při zpracování této diplomové práce jsem narazil na několik problémů. Prvním je skutečnost, že k tématu výcviku služebních psů jsem našel jen velice malé množství zpracované literatury. Dalším problémem byl fakt, že v rámci Policie České republiky není zpracován jednotný materiál, ve kterém by byla popsána metodika výcviku speciálních pachových prací s výjimkou metody pachové identifikace.

Ze zpracování výsledků dotazníkového průzkumu vyplývá, že celkový počet nasazení služebních psů v roce 2008 vzrostl oproti roku 2007 o 51,35 % a v roce 2009 do III. čtvrtletí včetně byl celkový počet nasazení služebních psů na vyhledávání zbraní a střeliva na úrovni 89,29 % proti roku 2008. I přes tuto stoupající tendenci se stále jedná o malý počet nasazení služebních psů na vyhledávání zbraní a střeliva. Počty nasazení služebních psů na vyžádání od jiných útvarů nelze přímo ovlivnit. Pro řádné využití služebních psů na vyhledávání zbraní a střeliva je zapotřebí zvýšit počet jejich nasazení při vlastních akcích. Těmito mohou být například preventivní akce prováděné ve spolupráci s dalšími složkami Policie České republiky, Celní správou nebo Městskou policií. Jde především o spolupráci při dohledu nad bezpečností a plynulostí silničního provozu, prohlídkách objektů a areálů, při výkonu činností spadajících do kompetence Celní správy apod. Další způsob, jak zvýšit možnosti využití služebních psů na vyhledávání zbraní a střeliva je využití služebních psů při ukázkách na různých sportovních či společenských akcích, na školách apod. tak, aby se služební psi na vyhledávání zbraní a střeliva dostali do povědomí nejen veřejnosti, ale i příslušníků Policie České republiky. S tímto bezprostředně souvisí i důsledná prezentace činností a především úspěchů spojených se služebními psy na vyhledávání zbraní a střeliva ve sdělovacích prostředcích.

Podstata intenzivní metody spočívá ve spojení kontrastní a napodobovací metody s cílem provést správně a v určité časové jednotce co největší počet cviků. Jedná se o hromadné organizování výcviku služebních psů. Kladem metody je to, že čas určený k výcviku je efektivně využit. Metoda je považována za efektivní a chyby, kterých se psůvodi dopouštějí, jsou ihned odstraňovány. Zápolem této metody je, že je fyzicky náročná jak na psůvoda, tak na služebního psa. Tuto metodu není možné používat u všech cviků poslušnosti ⁽⁷⁾.

Tato metoda není příliš vhodná především z důvodu, že se při užití této metody nepřístupuje ke každému psu a psovodovi individuálně podle aktuálních potřeb výcviku.

Typy psů se určují podle síly vzruchu a útlumu tedy zatížení nervové soustavy. Dále podle vyrovnanosti vzruchu a útlumu, podle jejich poměru a podle pohyblivosti vzruchu a útlumu, což je rychlost střídání vzruchu a útlumu ⁽¹⁾.

Vyrovnanost, poměr a pohyblivost vzruchu a útlumu je jedním ze základních ukazatelů povahy, podle kterého je zapotřebí se řídit při výběru služebního psa.

Jestliže pes začne ignorovat povely, které dříve poslouchal, může za to většinou vaše nedůslednost. Tato nedůslednost často spočívá z velké části v opakování povelů. Důslednost při vydávání povelů je naprosto zásadní, protože se tak nejlépe vyhneme matení psa. Jakmile se rozhodnete pro určitý povel k určité činnosti, neměňte jej ⁽¹³⁾.

Nedůslednost je jednou ze závažných chyb. Psovod, který není důsledný, nemůže nikdy úspěšně vycvičit služebního psa, protože pes již od počátku výcviku, případně v jeho pozdější fázi, začne ignorovat psovodovy povely a stane se neovladatelným. S takto neovladatelným psem nelze pokračovat v dalším výcviku.

Štěňata nevytikají koordinovanými pohyby, proto zapomeňte na dokonalost a soustřeďte se na výcvik hrou. Štěňata udrží pozornost jen krátce, proto omezte výcvikové lekce jen na pět minut, ale zařaďte je několikrát denně ⁽¹³⁾.

Toto tvrzení je naprosto správné. S výcvikem štěňete je zapotřebí začít již po jeho odstavení od feny, ale musí se jednat o výcvik pro štěně zábavný. Výcvik se musí rozdělit do více fází tak, aby jedna výcviková lekce netrvala příliš dlouho. Z tohoto důvodu je výcvik štěňete velmi časově náročný, proto cvičitel, který má na starosti výcvik více štěňat navíc v pracovní době, nemůže štěněti věnovat takový časový prostor jako psovod, který má štěně pouze jedno společně s dospělým psem.

Vybrat toho správného psa je velmi těžké a ne vždy se to podaří. Proto nikdy s nákupem nespěchejte. Při výběru štěňete se snažte o to, abyste měli možnost vidět celý vrh pohromadě. Dejte si čas s pozorováním chování štěňat v prostředí, kde se narodila a kde vyrůstají. Pečlivě pozorujte, jak se chovají při krmení. Zdravé a sebevědomé štěně se k misce dere dravě a vždy si udělá místo. Sledujte, jak se

štěňata chovají při nárazovém hluku. I chování matky štěňat je velmi důležité. Pokud fena reaguje na chodce za plotem aktivním štěkotem, štěňata se samozřejmě přidávají. Pokud se fena před cizím člověkem chová bázlivě, štěňata její chování napodobují. Povahové vlastnosti matky jsou pro zdárný chov daleko důležitější, než povaha otce. Fena je první, kdo dává štěňatům výchovu, a to daleko dříve než chovatel a posléze majitel ⁽⁵⁾.

Výše uvedené rady jsou rady předsedy Speciálního kynologického svazu TART Jana Dubového, který sdružuje psovody se zájmem o výcvik služebních psů. Uvedené názory na výběr služebních psů odpovídají nárokům na výběr služebních psů – štěňat pro potřeby Policie České republiky.

6. ZÁVĚR

Služební pes v současnosti stále představuje nenahraditelného pomocníka policisty při plnění služebních úkolů Policie České republiky, mezi které mimo jiné patří odhalování trestných činů a jejich pachatelů. Počet trestných činů spáchaných za použití střelných zbraní neustále přibývá a to jak za použití zbraní legálně držených, tak i za použití zbraní držených nelegálně. S rostoucím počtem takto spáchaných trestných činů roste i nelegální obchodování se zbraněmi. Z těchto důvodů je zapotřebí, aby Policie České republiky měla k dispozici dostatečný počet služebních psů vycvičených k vyhledávání zbraní a střeliva a tyto využívala při plnění služebních úkolů s cílem chránit život a zdraví občanů a majetek.

K tomu, aby mohl být použit služební pes k vyhledávání zbraní a střeliva, musí předcházet správný výběr konkrétního jedince v závislosti na jeho fyzických a povahových vlastnostech. Dále musí takový pes absolvovat nezbytný výcvik. V této práci jsou zpracovány standarty k posuzování vhodnosti psů k výcviku na vyhledávání zbraní a střeliva a je zde vypracovaná metodika výcviku služebních psů na vyhledávání zbraní a střeliva. Dále se potvrdila následující hypotéza: Lze zpracovat univerzální metodiku pro výcvik služebních psů na vyhledávání zbraní a střeliva. Při výcviku ovšem musí psovod ke každému psu přistupovat individuálně, protože každý pes je individualita.

V práci jsou zpracované počty nasazení služebních psů na vyhledávání zbraní a střeliva v letech 2007, 2008 a do III. čtvrtletí roku 2009 včetně, které byly získány dotazníkovou metodou. Z těchto počtů vyplývá vzrůstající trend počtu nasazení psů. Jednou z možností jak zvýšit počty nasazení služebních psů je zpracování plánů vlastních preventivních akcí Skupin služební kynologie ve spolupráci s dalšími složkami Policie České republiky, případně dalších subjektů například s Celní správou, Městskou policií apod.

Základem pro úspěšné použití služebních psů na vyhledávání zbraní a střeliva musí být správný výběr služebních psů, dostatečný počet služebních psů, jejich správný výcvik a udržování potřebné úrovně jejich vycvičenosti.

7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- 1) ANTESBERGER, Hlemut. *Německý ovčák : odborné rady pro správný chov, péči, výživu a dobrou kondici psa : zvláštní část: výchova a výcvik* . vyd. 1. Praha : Vašut, 1999. 72 s. ISBN 80-7236-098-1.
- 2) Česká republika. Zákon České národní rady ze dne 15. dubna 1992 na ochranu zvířat proti týrání. In *Sbírka zákonů*. 1992, 50, s. 1284.
- 3) Česká republika. Zákon ze dne 17. července 2008 o Policii České republiky. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2008, 2008, 91, s. 4086 - 4116.
- 4) Česká republika. Závazný pokyn policejního prezidenta ze dne 17. června 2009, kterým se upravuje činnost služební kynologie a hipologie. In *Sbírka interních aktů řízení Policejního prezidia České republiky*. 2009, 2009, 91, s. 1 - 18.
- 5) DUBOVÝ, Jan. *Výcvik psa* [online]. c 2001 [cit. 2010-05-10]. Výběr psa pro TART. Dostupné z WWW: <<http://www.vycvikpsa.cz/articles/000002.shtml>>.
- 6) FOGLE, Bruce. *Všechno o výcviku psa : kompletní kniha o výchově psů všech plemen a každého věku*. České vyd. 4. Praha : Cesty, 2004. 125 s. ISBN 80-7181-961-1.
- 7) HARTL, Karel; NĚMEC, Karel; SKUHROVSKÝ, Jan. *Výcvik psa: Výchova a výcvik psů služebních plemen*. II. Praha: Naše vojsko, 1972. 236 s.
- 8) MACEK, Tomáš. *ČeskoMoravská Kynologická Unie* [online]. c2010 [cit. 2010-04-12]. Plemena - standarty. Dostupné z WWW: <<http://www.cmku.cz/soubory/plemena/015.doc>>.
- 9) MACEK, Tomáš. *ČeskoMoravská Kynologická Unie* [online]. c2010 [cit. 2010-04-12]. Plemena - standarty. Dostupné z WWW: <<http://www.cmku.cz/soubory/plemena/166.doc>>.
- 10) MACEK, Tomáš. *ČeskoMoravská Kynologická Unie* [online]. c2010 [cit. 2010-04-13]. Plemena - standarty. Dostupné z WWW: <<http://www.cmku.cz/soubory/plemena/147.doc>>.
- 11) MACEK, Tomáš. *ČeskoMoravská Kynologická Unie* [online]. c2010 [cit. 2010-04-13]. Plemena - standarty. Dostupné z WWW: <<http://www.cmku.cz/soubory/plemena/143.doc>>.

- 12) MACEK, Tomáš. *ČeskoMoravská Kynologická Unie* [online]. c2010 [cit. 2010-04-13]. Plemena - standarty. Dostupné z WWW: <<http://www.cmku.cz/soubory/plemena/122.doc>>.
- 13) MCGREEVY, Paul. *Rádce pro milovníky psů*. vydání první. Praha : Argo, 2005. 456 s. ISBN 80-7203-732-3.
- 14) MÜLLER, Manfred. *Výcvik všestranného psa: Od štěněte k dokonalému psovi*. Vydání v češtině první. Praha: Nakladatelství Brázda, s.r.o., 2006. 196 s. ISBN 80-209-0349-6.
- 15) NOVÝ, Karel. *Kynologická příručka*. 1. Praha: Naše vojsko, 1995. 160 s.
- 16) *Policie ČR* [online]. c2010 [cit. 2010-04-13]. Odbor služební kynologie a hipologie. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/odbor-sluzebni-kynologie-a-hipologie-297714.aspx>>.

8. KLÍČOVÁ SLOVA

Policie České republiky

služební pes

vyhledávání zbraní a střeliva

metodika výcviku

9. PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Dobrý den, studuji na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích, na Zdravotně sociální fakultě, katedra radiobiologie a toxikologie obor Ochrana obyvatelstva. Jedná se o navazující magisterské studium. V současnosti zpracovávám diplomovou práci na téma **Výcvik služebních psů Policie České republiky určených k vyhledávání zbraní a střeliva a jejich uplatnění při ochraně obyvatelstva**. Touto cestou si Vás dovoluji si Vás požádat o poskytnutí následujících údajů, které bych rád využil při zpracování mé diplomové práce.

- 1) Počet služebních psů určených k vyhledávání zbraní a střeliva na Vašem krajském ředitelství v současné době, jejich plemeno a pohlaví.
- 2) Vyplnění počtů nasazení služebních psů určených k vyhledávání zbraní a střeliva dle následující tabulky:

rok	2007	2008	do III. čtvrtletí r.2009 včetně
Celkový počet nasazení			
Použití v objektu			
Použití v terénu			
Použití na automobily			
Nasazení na vyžádání jiných útvarů			
Nasazení při vlastních akcích preventivního charakteru (silniční kontroly, prohlídky objektů apod.)			
Využití při ukázkách			
Ostatní			

V případě jakýchkoli dotazů či nejasností mne prosím kontaktujte na tel. 774370072 či na e-mailu wawry@seznam.cz.

Předem děkuji za spolupráci a za poskytnuté údaje.

S pozdravem npor. Bc. Štěpán Wawreyn, zástupce vedoucího obvodního oddělení Boršov nad Vltavou, Krajské ředitelství policie Jihočeského kraje.

Boršov nad Vltavou 23. listopadu 2009

Příloha č. 2

Příloha č. 3

Příloha č. 4

Příloha č. 5

Příloha č. 6

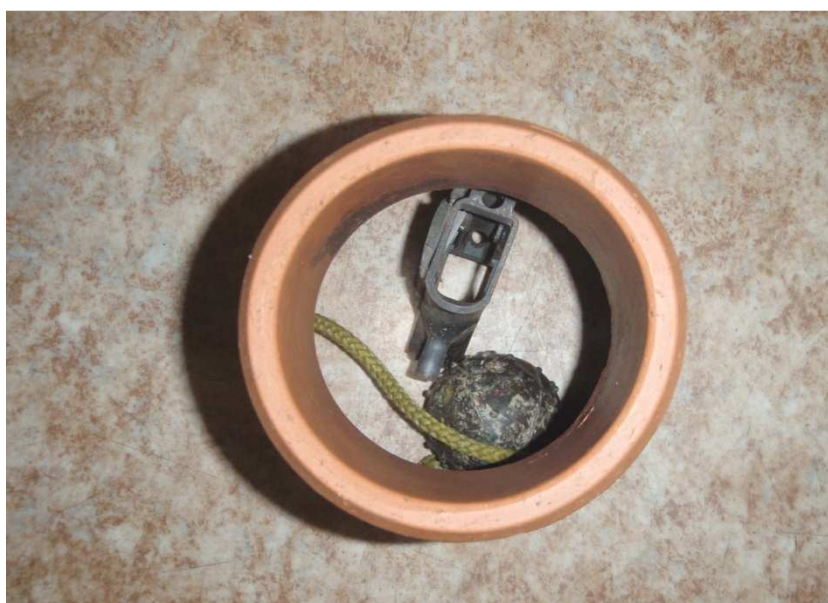
Příloha č. 7

Příloha č. 8

Příloha č. 9

Příloha č. 10

Příloha č. 11

Příloha č. 12

Příloha č. 13

